

**Beszámoló az Országgyűlés részére
a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács
működéséről**

2013-2015

Tartalomjegyzék

1. Vezetői összefoglaló	3
2. Az NFFT tevékenységéről: 2013	5
2.1. A Tanács munkaprogramja és költségvetése	5
2.2. Tanácsülések	6
2.3. Munkabizottságok	8
2.4. Nemzetközi együttműködések	8
2.5. Hazai rendezvények	9
3. Az NFFT tevékenységéről: 2014	10
3.1. A Tanács munkaprogramja és költségvetése	10
3.2. Tanácsülések	11
3.3. Munkabizottságok	12
3.4. Nemzetközi együttműködések	12
3.5. Hazai rendezvények	13
4. Az NFFT tevékenységéről: 2015	14
4.1. A Tanács munkaprogramja és költségvetése	14
4.2. Tanácsülések	15
4.3. Munkabizottságok	17
4.4. Nemzetközi együttműködések	18
4.5. Hazai rendezvények	18
5. Mellékletek	20
5.1. A Tanács tagságát érintő változások	20
5.1.1. A Tanács tagságát érintő változások 2013	20
5.1.2. A Tanács tagságát érintő változások 2014	21
5.1.3. A Tanács tagságát érintő változások 2015	23
5.2. Az NFFT állásfoglalási	24
5.2.1. Az NFFT állásfoglalása a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségről	24
5.2.2. Az NFFT állásfoglalása az Országgyűlés elé terjesztett T/3788. számú javaslat kapcsán a védett földterületek tulajdonosi joggyakorlásának meghatározásáról	31
5.2.3. A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács Klímapolitikai Munkabizottságának ajánlásai a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia megújításához	34
5.3. Részvétel nemzetközi eseményeken	37
5.3.1. Nemzetközi események 2013	37
5.3.2. Nemzetközi események 2014	37
5.3.3. Nemzetközi események 2015	39
5.4. Részvétel hazai eseményeken	39
5.4.1. Hazai események 2013	39
5.4.2. Hazai események 2014	41
5.4.3. Hazai események 2015	41
5.5. Vélemény a fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesüléséről az Operatív Programok tervezeteiben	43

1. Vezetői összefoglaló

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács működésének jelentős mérföldköve volt, amikor 2013 márciusában az Országgyűlés elfogadta a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiáról szóló határozatot. Két és fél évvel később, 2015 decemberében pedig a Tanács elfogadta a Keretstratégia első Előrehaladási Jelentését is. Megvalósult a 2008-ban létrehozott Tanács legfontosabb célja, hogy Magyarország hosszú távú fenntarthatósági programjának gondozására megfelelő testület jöjjön létre.

A Keretstratégia egyik fontos elvi eredménye ez: nyilvánvalóvá vált, hogy nem csak a természeti örökségünket éljük fel, de nem megfelelően gondozzuk a többi, nem természeti erőforrásunkat is, ami a nemzetek közötti versenyben lemaradást, a magyarság felemelkedésében késlekedést, visszaesést, felesleges veszteségeket okoz. A Keretstratégia azonos stratégiai-logikai alapon kezeli a klímaváltozást a népességfogyással, az oktatási rendszerünk gyenge eredményeit a társadalmi intézményeink problémáival, például a bizalom alacsony fokával vagy a járadékvadászat magas szintjével.

Az első Előrehaladási Jelentés azt is megmutatta, hogy a nemzeti erőforrások gondozásában lehet a fenntarthatóság elveinek alkalmazásával sikereket is elérni. Például következetes kormányzati és nem-kormányzati intézkedések sorozata valamelyest fékezte a népességfogyást, a termékenységi rátánk az utóbbi időben növekedni kezdett.

A Tanács 2013-2015 évi működése során is igyekeztünk a fenti nemzetstratégiai felelősségnek megfelelni. Az NFFT, alapítói akaratának megfelelően, a szűk pártpolitikai, rövidtávú taktikai csatákon felülemelkedő, figyelmét a közép- és hosszú távú folyamatokra, kihívásokra irányító testület maradt. Bebizonyosodott, hogy – figyelemmel az alakulás évétől tartó hosszabb időszakokra is – van értelme és létjogosultsága egy, a parlamenti pártokat, a kormányt, a tudományos szervezeteket, a szakmai és munkavállalói érdekképviselőket, az egyházakat, a civil szervezeteket rendszeresen tárgyalóasztalhoz hívó, s az aktuális problémákat a fenntarthatóság szempontjaira tekintettel feldolgozó testületnek.

Úgy látjuk, mind a Keretstratégia, mind az egyes ügyek kapcsán kiadott állásfoglalásaink, javaslataink a bennük foglaltak megalapozottsága, célszerűsége és következetessége okán még akkor is képes volt a vitákat befolyásolni, az Országgyűlés munkájára hatással lenni, ha a Keretstratégia teljeskörű megvalósítására még várunk kell, vagy a rövid távú politikai érdekek a hosszú távú optimumra törekvést sokszor felülírták.

A 2013-2015-ös időszak legfontosabb Tanácsi állásfoglalásai (magán a Keretstratégián és a Keretstratégia első Előrehaladási Jelentésén túl) a következők voltak:

- Az NFFT Klímapolitikai Munkabizottsága ajánlásokat állított össze annak érdekében, hogy a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (NFFS) és a készülő, második Nemzeti Éghajlatvédelmi Stratégia egymást erősítő, szinergikus hatásai érvényre jussanak.
- A Tanács állásfoglalást fogadott el a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségről (TTIP) szóló tárgyalásokról, mely dokumentum többek között kitér a TTIP mellékleteinek körére és a módosítási eljárásra, a Szabályozási Együttműködési Testületre, a vita rendezési mechanizmusra is.

- Az NFFT Szakmai Egyeztető Munkabizottsága állásfoglalást tett közzé az Országgyűlés elé terjesztett T/3788. számú javaslat kapcsán a védett földterületek tulajdonosi joggyakorlásának meghatározásáról. A NFFT értékelése többek között arra a jelentős kockázatra hívta fel a figyelmet, hogy a törvényjavaslat elfogadásával a természetvédelmi területeken lévő földek tényleges védettsége csökkenhet, valamint a törvényjavaslat nem hoz létre semmilyen az előbbi kockázatokat érdemben mérséklő intézményt.

A Tanács Parlament falain kívüli, társadalmi ismertsége és elismertsége is nőtt a 2013-2015-ös időszakban. Az állásfoglalásokat megalapozó tudományos háttéranyagokat, amiket kivétel nélkül publikálunk az NFFT honlapján „Műhelytanulmányok” sorozatunkban, gyakran használják forrásként az akadémiai világban. A fenntarthatóságot széles közönséggel megismertető fórumaink, konferenciáink rendszerint teltházások voltak, a Tanácstól függetlenül, de az NFFT tagjainak szakértő közreműködésével készített „Jövő-Időben” sorozat a köztelevízió egyik legsikeresebb műsora volt. Az NFFT tagjai rendszeres előadó vendégei a természet- és környezetvédő civil szervezetek országos találkozóinak.

A Tanács szoros munkakapcsolatot alakított ki „természetes szövetségeseivel”: a jövő nemzedékek szószólójával, az Országos Környezetvédelmi Tanáccsal és az Országgyűlés Fenntartható Fejlődés Bizottságával. Az NFFT erősítette kapcsolatát a fenntarthatóságot fontos stratégiai céljaként kezelő üzleti szervezetekkel is. A Fenntartható Fejlődés Üzleti Tanácsával (BCSDH) szoros, partneri kapcsolat bontakozott ki.

A 2013-2015-ös időszakban a Tanács a fenntartható fejlődés globális és európai intézményrendszerének elismert tagjává vált. Az NFFT rendezte az Európai Környezetvédelmi és Fenntartható Fejlődési Tanácsok Szövetségének (EEAC) 2014. évi konferenciáját és közgyűlését Budapesten és Pannonhalmán. Az NFFT titkárát az EEAC Fenntartható Fejlődés Munkacsoportjának társelnökévé választották meg. Az NFFT rendszeres szerzője az EEAC állásfoglalásait megalapozó vitairatoknak, a Tanács álláspontja markáns befolyással volt olyan közös (formális vagy informális) EEAC-álláspontok kialakításában, mint például az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljainak európai megvalósításával, a körforgásos gazdasággal vagy az EU-USA szabadkereskedelmi tárgyalásokkal (TTIP) kapcsolatban.

2. Az NFFT tevékenységéről: 2013

2.1. A Tanács munkaprogramja és költségvetése

A vonatkozó 57/2008. OGY határozat évente négy tanácsulást ülést irányoz elő, és meghatározza, hogy a Tanács az éves elfogadott munkaterv szerint dolgozzon. Az elkészült éves munkaprogramot és a tervezett költségvetést az elnökség 2013. február 28-i ülésén megtárgyalta és a Tanács általi elfogadásra javasolta, mely az alábbiakban foglalható össze:

A Tanács munkaprogramja

A Tanács részben a korábban vállalt feladataiból és az új kihívásokból következően kiemelt programként kezelte:

- az Országgyűlés által elfogadott (megtárgyalása február 18-án kezdődött) Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (NFFS) széles körű megismertetését, népszerűsítését,
- társadalmi párbeszéd szervezését és ösztönzését a fenntartható fejlődés tartalmi kérdéseinek széleskörű, mélyebb megértése és megértetése érdekében,
- a fenntarthatósági szempontok érvényre juttatását az Országgyűlés stratégia- és törvényalkotó tevékenységében,
- részvételt a nemzetközi együttműködésekben.

2013-ban elindított új projektek, az előző évekről áthúzódó folyamatos feladatok, az éves működés fókuszpontjai:

- konferenciasorozat az NFFS egyes, aktuális témáinak megtárgyalására (a Tanács tagjai több témát – pl. szegénység-társadalmi kirekesztettség, környezeti és fenntarthatósági nevelés – is megvitatásra ajánlottak);
- a hazai éghajlatvédelmi politika aktuális kihívásainak (többek között az idén elkészíteni tervezett új Nemzeti Éghajlatvédelmi Stratégia) megtárgyalását Klímapolitikai Ideiglenes Munkabizottság keretében;
- a fenntarthatóságot kiemelten érvényesítő gazdaságpolitikai alternatívák megvitatását műhelymunka keretében a Stratégiai Munkabizottságban;
- fenntartható helyi jó gyakorlatok összegyűjtése és megismertetése a honlapon keresztül, valamint 2013-ban a Magyar Természetvédők Szövetségével közös program keretében is;
- A Titkárság megvizsgálta és elemezte a fenntarthatósági kritériumok érvényesülését az Európai Unió 2014-2020-as támogatási forrásainak felhasználásáról az Operatív Programokban. Az elemzést az 5.5. számú melléklet tartalmazza.

A Tanács költségvetése

A Tanács 2013-ban az előző évek gyakorlatának megfelelő keretösszeggel: 102.227.000,- forinttal gazdálkodott, amelyet az Országgyűlés Hivatalának költségvetése tartalmaz. A feladatok finanszírozásának törvényességét, pénzügyi-gazdálkodási szabályok betartását a Hivatal illetékes szervezeti egységei ellenőrizték. A vonatkozó országgyűlési határozatok és az Ügyrendünk szerint a Tanács működését öt fős Titkárság segítette. A Titkárság munkatársainak illetménye a köztiszt-

viselői törvény szerint kerül megállapításra, mely a működési dologi kiadásokkal, valamint a járulékokkal és tartalékokkal együtt a Tanács költségvetésének 46%-a tették ki.

A Tanács munkaprogramjában meghatározott feladatainak megvalósítása, beleértve a nemzetközi kötelezettségeink ellátására (EEAC tagdíj, külföldi kiküldetések finanszírozása) a Tanács költségvetésének 52%-a került felhasználásra, melyek a következők:

- az NFFS széleskörű társadalmi megismertetésére, tematikus konferencia-sorozat megrendezése, melynek során a konferencia-sorozat az ország minden régiójába eljutott, elősegítve ezáltal az NFFS széleskörű megismertetését,
- az NFFS megjelentetése könyv alakban és terjesztésére magyar és angol nyelven,
- tájékoztató szóróanyag elkészítése,
- frissítésre került az NFFT honlapja, így az NFFS-sel kapcsolatos információk könnyebben és felhasználó-barátabbá érhetőek el,
- elkészült egy, az NFFS-t bemutató rövidfilm, amelyben az NFFT-tagok szereplései is lejátszhatók,
- elindult a jó helyi fenntarthatósági gyakorlatok összegyűjtése és megismertetése, melyek a megújult honlapon folyamatosan kerülnek feltöltésre. A Magyar Természetvédők Szövetségével, illetve az Inspi-RációEgyesülettel közös, társadalmi tudatosság formáló programok szintén a jó gyakorlatok megismertetését célozták. Tovább folytatódtak a 2012-ben az NFFT tagjai között nagy sikert aratott, a jó helyi gyakorlatokat a terepen bemutató tanulmányutak.

Az NFFT működésének kiemelt eseményei a plenáris ülések, valamint a Tanács munkáját segítő munkabizottságok ülései: a Szakmai Egyeztető Munkabizottság, a Stratégiai Munkabizottság, továbbá a Klímapolitikai Ideiglenes Munkabizottság. Az ülések lebonyolításának – jellemzően terembérleti és reprezentációs – költségei a Tanács költségvetésének 2%-át tették ki.

A Tanács tagságát érintő változásokat az 5.1.1 melléklet tartalmazza.

2.2. Tanácsülések

A tanácsülések napirendje részben a munkabizottságok, részben a Tanács tagjainak javaslataiból tevődött össze, melyről az Elnökség döntött. 2013-ban négy Tanácsülésre került sor.

A Tanács 2013. március 20-i ülése

napirendi pontok:

- Fenntartható mobilitás – tájékoztató és vita a készülő Nemzeti Közlekedési Stratégiáról (Tájékoztatást ad: Szűcs Lajos főosztályvezető, NFM)
- Az NFFT beszámolója az Országgyűlésnek (2008-2012) – a benyújtandó dokumentum elfogadása (csak szavazás) (Előterjesztő: NFFT titkára).
- A Tanács 2013. évi munkatervének és költségvetésének megtárgyalása és elfogadása, beszámoló a 2012. évi munkaterv és költségvetés végrehajtásáról (Előterjesztő: NFFT Elnöksége)
- Egyebek

Határozatok:

1/2013. 03. 20. A Tanács egyhangúlag elfogadja az Elnökség napirendi javaslatát.

2/2013. 03. 20. A Tanács elfogadja „Az NFFT beszámolója az Országgyűlésnek (2008-2012)” című dokumentumot.

Szavazatok száma: igen: 21; nem: 0; tartózkodás: 0

3/2013. 03. 20. A Tanács elfogadja a Tanács 2013. évi munkatervét és költségvetését.

Szavazatok száma: igen: 21; nem: 0; tartózkodás: 0

A Tanács 2013. május 30-i ülése

napirendi pontok:

- Tájékoztatás a Központi Statisztikai Hivatal frissen megjelent fenntartható fejlődési indikátor kötetéről (Tájékoztatást ad a KSH képviselője)
- Döntés az EEAC Elnökségének kéréséről a szervezet 2014. évi közgyűlésének és éves konferenciájának budapesti megrendezéséről (Előterjesztő: NFFT titkára)
- A Nemzeti Vízstratégia ismertetése, a Stratégia és a fenntartható fejlődés kapcsolata (Előterjesztő: Kolossváry Gábor a VM képviselője)
- Az Országos Területrendezési Terv, valamint a Natura 2000 hatásbecslési dokumentációjának bemutatása (Előterjesztő: Dr. Szaló Péter helyettes államtitkár és Magó Erzsébet osztályvezető, Belügyminisztérium)
- Egyebek

Határozatok:

1/2013. 05. 30. A Tanács egyhangúlag elfogadja az Elnökség napirendi javaslatát.

2/2013. 05. 30. A Tanács elfogadja, hogy az EEAC 2014. évi közgyűlése és éves konferenciája Budapesten kerüljön megrendezésre.

Szavazatok száma: igen: 15; nem: 0; tartózkodás: 0

A Tanács 2013. október 31-i ülése

napirendi pontok:

- Társelnök választás (Zalatnay László ez év tavaszán megvált mandátumától, s így a civil szervezetek által jelölt társelnöki tisztség betöltetlen lett. A Tanács joga és kötelessége, hogy a civil szervezeti delegáltak jelölése alapján megválassza a társelnököt.)
- A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS) keretén belül elkészült Nemzeti Dekarbonizációs Útiter (HDÚ), Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia (NAS) valamint ezek megvalósítását segítő szemléletformálási és partnerségi terv ismertetése. (Előterjesztő: Bencsik János az MFGI igazgató helyettese, a NAK igazgatója)
- A negyedik Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP-IV) és a fenntartható fejlődés kapcsolata (Előterjesztő: Tóth Katalin parlamenti, társadalmi és nemzetközi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkár, VM)
- Egyebek

Határozatok:

1/2013. 10. 31. A Tanács egyhangúlag elfogadja az Elnökség napirendi javaslatát.

2/2013. 10. 31. A Tanács elfogadja Farkas István jelölését az NFFT társelnöki tisztségének betöltésére.

Szavazatok száma: igen: 17; nem: 0; tartózkodás: 1

A Tanács 2013. november 28-i ülése

napirendi pontok:

- Tájékoztató a készülő Köznevelési Stratégiáról, vita a fenntartható fejlődés és a köznevelés összefüggő kérdéseiről (Előterjesztő: Sipos Imre köznevelésért felelős helyettes államtitkár)
- Tájékoztató a Felsőoktatási Stratégia tervezetéről, vita a fenntartható fejlődés és a felsőoktatás összefüggő kérdéseiről (Előterjesztő: Klinghammer István felsőoktatásért felelős államtitkár)
- Tájékoztató a készülő Egészségügyi Fejlesztési Stratégiáról, vita a tervezet fenntarthatósági vonatkozásairól (Előterjesztő: Varsi Erika és Szolyák Tamás az EMMI képviselőjében)
- Egyebek

Határozatok:

1/2013. 11. 28. A Tanács egyhangúlag elfogadja az Elnökség napirendi javaslatát.

2.3. Munkabizottságok

A Szakmai Egyeztető Munkabizottság 2013-ban kétszer ülésezett. Állásfoglalást készített elő a Nemzeti Vízstratégia és az Országos Területrendezési Tervről, amelyeket azonban a Munkabizottság tagjai végül nem hagytak jóvá. Megvitatta a Nemzeti Fenntartható Fejlesztési Keretstratégia végrehajtásának tapasztalatait, valamint a fenntarthatósági kritériumok érvényesülését az Európai Unió 2014-2020-as támogatási forrásainak felhasználásáról az Operatív Programokban.

A Klímapolitikai Munkabizottság májusban alakult meg 21 taggal. A munkatematika három fő eleme:

- A nemzetközi és hazai éghajlatpolitikai trendek, intézményi háttér, kutatási projektek megvitatása.
- A hazai dekarbonizációs lehetőségek megvitatása (a készülő HDU véleményezése).
- A készülő Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia (NAS) véleményezése.

A Munkabizottság kétszer ülésezett, elkészítette ajánlásait a készülő Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához. Az ajánlást az 5.2.3.számú melléklet tartalmazza.

2.4. Nemzetközi együttműködések

A Titkárság 2013-ban is képviselte a Tanácsot a Környezetvédelmi és Fenntartható Fejlesztési Tanácsadó Testületek Európai Szervezete (European Environmental and Sustainable Development Advisory Councils) [EEAC] közgyűlésén, éves konferenciáján és munkacsoport ülésein. Az NFFT az EEAC rendes tagja. Az EEAC az NFFT-hez hasonló európai tanácsokat tömörítő szervezet, fontos szerepet játszik a tagállamok közötti információ- és tapasztalatcserében, valamint az EU és más nemzetközi intézmények felé egységes, közösen kidolgozott állás-

pontok megjelenítésében. 2013-ban az EEAC WG SD (Fenntartható Fejlődési Munkacsoport) társelnökének nevezte ki az NFFT titkárát. 2013-tól az NFFT koordinálta az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljaira vonatkozó EEAC javaslatétel kidolgozását.

A Titkárság 2013-ban is aktív kapcsolatot tartott fent az Európai Fenntartható Fejlődési Hálózattal (European Sustainable Development Network) [ESDN], részt vett annak éves konferenciáján és tematikus műhelyvitáin. A Tanács titkára az ESDN „társult partnere”. Az ESDN az EEAC-nál informálisabb hálózat, amely elsősorban a fenntarthatósággal kapcsolatos tudományos eredményeket és az EU tagállamok jó fenntarthatósági gyakorlatait elemzi és értékeli.

2013-ban több nemzetközi szervezet (ENSZ, OECD) és több EU-tagállambeli partnerszervezet fenntartható fejlődési programjaiban is részt vettünk. A fent felsorolt nemzetközi eseményeken nagy örömmel számoltunk be a frissen elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiánkról, számos alkalommal előadást is tartottunk róla.

A kiutazások részletes felsorolását az 5.3.1. melléklet tartalmazza.

2.5. Hazai rendezvények

A Tanács részben a korábban vállalt feladataiból és az új kihívásokból következően 2013-ban kiemelt programként kezelte:

- a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (NFFS) széles körű megismertetését, népszerűsítését,
- társadalmi párbeszéd szervezését és ösztönzését a fenntartható fejlődés tartalmi kérdéseinek széleskörű, mélyebb megértése és megértetése érdekében.

A célok megvalósítása érdekében konferenciasorozatot szerveztünk az NFFS azon témáinak megtárgyalására, amelyeket a Tanács tagjai megvitatásra ajánlottak. Emellett részt vettünk az új Nemzeti Éghajlatvédelmi Stratégia társadalmi vitájának megszervezésében.

Egész évben folyamatosan összegyűjtésre kerültek a helyi fenntartható jó gyakorlatok, melyeket a honlapon fogunk megjeleníteni.

A civil szervezetekkel rendszeresen tartottuk a kapcsolatot a civil delegáltakon keresztül, valamint számos rendezvényen is.

2013-ban az Országgyűlés Fenntartható fejlődés Bizottságával, a Magyar Természetvédők Szövetségével, az Alapjogi Biztos Hivatalával, valamint a Magyar Tudományos Akadémiával több közös programot is megvalósítottunk.

A programok ismertetését az 5.4.1. melléklet tartalmazza.

3. Az NFFT tevékenységéről: 2014

3.1. A Tanács munkaprogramja és költségvetése

Az OGY határozat évente 4 Tanácsülést ülést irányoz elő, és meghatározza, hogy a Tanács az éves elfogadott munkaprogram szerint dolgozzon. Az elkészült éves munkaprogramot és a tervezett költségvetést az elnökség 2014. februári ülésén megtárgyalta és a Tanács általi elfogadásra javasolta, mely az alábbiakban foglalható össze:

A Tanács 2014-ben 99.362.000,-forint keretösszeggel gazdálkodhatott.

A Tanács munkaprogramja

A Tanács részben a korábban vállalt feladataiból és az új kihívásokból következően kiemelt programként kezelte:

- az Országgyűlés által 2013-ban elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (NFFS) széles körű megismertetését, népszerűsítését,
- társadalmi párbeszéd szervezését és ösztönzését a fenntartható fejlődés tartalmi kérdéseinek széleskörű, mélyebb megértése és megértetése érdekében,
- a fenntarthatósági szempontok érvényre juttatását az Országgyűlés stratégia- és törvényalkotó tevékenységében,
- részvételt a nemzetközi együttműködésekben.
- 2014 kiemelt eseménye volt: az NFFT látta vendégül az EEAC éves közgyűlését és konferenciáját.
- 2014-ben indított új projektek, az előző évekről áthúzódó folyamatos feladatok, az éves működés fókuszpontjai:
 - a hazai fenntarthatósági politikák jobb nemzetközi megismertetése, az európai szintű fenntartható fejlődési politikai együttműködés erősítése – ennek érdekében az EEAC éves konferenciájának és közgyűlésének vendégül látásán túl további európai szintű események megrendezésében való közreműködés;
 - a fenntarthatóságot kiemelten érvényesítő gazdaságpolitikai alternatívák megvitatását műhelymunka keretében a Stratégiai Munkabizottságban;
 - fenntartható helyi jó gyakorlatok összegyűjtése és megismertetése az új honlapon keresztül.

A Tanács költségvetése

A Titkárság kiadásai

A 2014. évi költségvetéséből a Titkárság kiadása összesen 40.408.114,- Ft volt, a költségvetésben szereplő 42.912.000,- forintnál majd 2,5 millióval kevesebb. Az így elért megtakarítást a Tanács programjainak finanszírozására csoportosíthattuk át.

Megjegyezzük: tartós tendencia, hogy a Titkárság kiadásai évről-évre egyre kisebb hányadát teszik ki az NFFT költségvetésének, így a Tanács programjaira fordítható keretösszeg fokozatosan (évente 1-2 %-kal) növekszik.

A Tanács munkájának, az NFFT programjainak legfontosabb kiadásai

2014-ben, az NFFT Műhelytanulmányok sorozatának bővítésére, a Tanács feladatival összefüggő területeken két tudományos kutatás (tanulmány) készült el 8.851.900,- forint értékben.

2014 legnagyobb szabású programja az Európai Környezetvédelmi és Fenntartható Fejlődési Tanácsok Szervezete (EEAC) közgyűlésének és éves konferenciájának megrendezése volt. A három napos tanácskozás rendezvényeinek megszervezésére és a vendégek ellátására 11.389.908,- Ft-ot fordítottunk.

A tanács plenáris ülésein, munkabizottság ülésein, az NFFT egy műhelykonferenciáján, a civil delegált választáson, valamint az NFFT társrendezésével lebonyolított, az Országházban megrendezésre kerülő nemzetközi konferenciákon és rendezvényeken biztosított ellátás összesen 2.929.547,- forintba került.

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia megismertetése, népszerűsítése érdekében a könyv alakban kiadott stratégiát eljuttattuk magyarországi és a határon túli magyar könyvtárakba, középiskolákba. Az országban számos helyen fórumokat rendeztünk, mindezekre 6.831.275,- forintot költöttünk. Ezt egészítette ki a Tanács médiában való megjelenésének támogatására, kommunikációs tanácsadásra, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos hírösszefoglalók készítésére és azok elemzésére kötött szerződések 295.000,-Ft/hó értékben.

Nemzetközi kapcsolataink fenntartása érdekében külföldi kiküldetésekre (repülőjegy, szállás, napij) 3.219.176,- Ft-ot költöttünk. Az EEAC éves tagdíja 1.246.240,- Ft volt.

Az év végén az addig fel nem használt 15 069 362,- Ft összeget a 2015-ben esedékes NFFS monitoring jelentés előkészítésére csoportosítottuk át.

Összességében az NFFT céljainak megvalósítására végül 58.953.886,- Ft-ot költöttünk, a rendelkezésünkre álló költségvetési keretet teljesen felhasználtuk.

A Tanács tagságát érintő változásokat az 5.1.2. melléklet tartalmazza.

3.2. Tanácsülések

A tanácsülések napirendje részben a munkabizottságok, részben a Tanács tagjainak javaslataiból tevődik össze, melyről az Elnökség dönt. 2014-ben egy Tanácsülésre került sor.

A Tanács 2014. február 11-i ülése

napirendi pontok:

- A Tanács 2014. évi munkatervének és költségvetésének megtárgyalása és elfogadása, beszámoló a 2013. évi munkaterv és költségvetés végrehajtásáról (Előterjesztő: NFFT Elnöksége és titkára).
- A fenntartható fejlődés politikájának trendjei itthon és a nemzetközi együttműködésben (Vitaindító előadást tart: Dr. Szabó Marcel, az alapvető jogok biztosának jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettese; Dr. Stelbaczký Tibor, főosztályvezető, KÜM)
- Egyebek

Határozatok:

1/2014. 02. 11. A Tanács egyhangúlag elfogadja az Elnökség napirendi javaslatát.

2/2014. 02. 11. A Tanács elfogadja az NFFT 2014. évi munkatervét és költségvetését.

Szavazatok száma: igen: 17; nem: 0; tartózkodás: 0

A napirendi ponthoz egyéb elfoglaltság vagy betegség miatt távolmaradók közül 7 fő írásban küldte el szavazatát: igen: 7; nem: 0; tartózkodás: 0.

3.3. Munkabizottságok

A Szakmai Egyeztető Munkabizottság 2014-ban egyszer ülésezett, melynek során a Miniszterelnökség és a Nemzetgazdasági Minisztérium tájékoztatta a Munkabizottság tagjait az Európai Unió 2014-2020-as támogatási forrásainak felhasználását szolgáló Operatív Programok elkészítésének állásáról és azok tervezett tartalmáról, valamint a Stratégiai Környezeti Vizsgálat eredményeiről és az Ex-Ante értékelés megállapításairól, különös tekintettel a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiával való összhangra.

A Klímapolitikai Munkabizottság 2014. októberében ülésezett. A megbeszélésen Sinkó Márta osztályvezető – Nemzeti Fejlesztési Minisztérium- tájékoztatta a Munkabizottság tagjait a New York-i klímacsúcs tapasztalatairól, valamint Szabó László kutató – REKK –tartott előadást az Európai Unió 2030-ra vonatkozó üvegházhatású-gáz kibocsátás-csökkentési céljainak gazdasági hatásairól a tervezett Paksi bővítés tükrében.

3.4. Nemzetközi együttműködések

2014-ben az NFFT Titkárságának képviselői az EEAC rendes tagjaként részt vettek a Környezetvédelmi és Fenntartható Fejlődési Tanácsadó Testületek Európai Szervezetének (European Environmental and Sustainable Development Advisory Councils) [EEAC] közgyűlésén, éves konferenciáján és munkacsoport ülésein.

Az EEAC ezévi közgyűlését és az ehhez tartozó nemzetközi konferenciát Budapesten tartották az NFFT Titkárságának szervezésében.

A konferencia a „Balanced Future – Social capital and human aspects of sustainable development” címet viselte, elősegítve, hogy a fenntarthatóság negyedik pillére is nagyobb teret kaphasson a köztudatban. A nagyszabású rendezvény helyszíne az Országház volt, több mint négyszáz szakértő részvételével, melyből 100 külföldi meghívott volt. A két napos budapesti rendezvényt egy szakmai kirándulás követte Pannonhalmára, ahol bemutattuk hazánk egyik, a fenntartható fejlődésre vonatkozó jeles példáját a Bencés Apátság közreműködésével.

A Titkárság 2014-ben is aktív kapcsolatot tartott fent az Európai Fenntartható Fejlődési Hálózattal (European Sustainable Development Network) [ESDN], részt vettünk az éves konferenciáján és tematikus műhelyvitáin.

2014-ben több nemzetközi szervezet (ENSZ, OECD) és több EU-tagállambeli partnerszervezet fenntartható fejlődési programjaiban is képviseltettük magunkat.

A kiutazások részletes felsorolását az 5.3.2. melléklet tartalmazza.

3.5. Hazai rendezvények

2014-ben a rendezvények legfontosabb célja a 2013-ban elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia minél szélesebb körű megismertetése volt.

Emellett tovább folytatódott a társadalmi párbeszéd szervezése és ösztönzése a fenntartható fejlődés elősegítése érdekében. Egész évben folyamatos a fenntartható helyi jó gyakorlatok vizsgálata, összegyűjtése.

A civil szervezetekkel rendszeresen tartottuk a kapcsolatot a civil delegáltakon keresztül, valamint számos rendezvényen is. Az év legtöbb civil szervezetet megmozgató eseménye az NFFT civil delegáltjainak választása volt.

2014-ben az Országgyűlés Fenntartható Fejlődés Bizottságával, a Magyar Természetvédők Szövetségével, az Alapjogi Biztos Hivatalával, valamint a Magyar Tudományos Akadémiával több közös programot is megvalósítottunk. A programok ismertetését az 5.4.2. számú melléklet tartalmazza.

4. Az NFFT tevékenységéről: 2015

4.1. A Tanács munkaprogramja és költségvetése

Az elkészült éves munkaprogramot és a tervezett költségvetést az elnökség 2015. február 4-i ülésén megtárgyalta és a Tanács általi elfogadásra javasolta, mely az alábbiakban foglalható össze:

A Tanács munkaprogramja

A korábbi években elindított programok közül 2015-ben is kiemelt fontosságúak a következő tevékenységek:

- az Országgyűlés által 2013-ban elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (NFFS) széles körű megismertetése, népszerűsítése,
- a fenntarthatósági szempontok érvényre juttatása az Országgyűlés stratégia- és törvényalkotó tevékenységében,
- a nemzetközi fenntartható fejlődési együttműködésben való részvétel,
- társadalmi párbeszéd szervezése és ösztönzése a fenntartható fejlődés tartalmi kérdéseinek széleskörű, mélyebb megértése és megértetése érdekében,
- fenntarthatósági helyi jó gyakorlatok összegyűjtése és megismertetése az új honlapon keresztül.

2015 kiemelt feladata a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia első előrehaladási jelentésének elkészítése és az Országgyűlés elé terjesztése. A jelentés elkészítéséhez felhasználásra kerülnek: (1) a kormánytól kapott beszámoló; (2) tudományos elemzések, melyeket a titkárság rendel meg; (3) fórumok szervezése a társadalmi szervezetek véleményének megismerésére.

2015-ben az NFFT első alkalommal vett részt az Európai Fenntarthatósági Hét (május 30. – június 5.) megrendezésében. Az NFFT titkársága a magyarországi események koordinátoraként vállal szerepet a rendezvényben. Részletek a „hazai rendezvények” fejezetben olvashatók.

A hazai szakpolitikák fenntarthatósági szempontú elemzése, véleményezése körében a következő témákra esik nagyobb figyelem:

- az Európai Unió és az Egyesült Államok között megkötött tervezett szabadkereskedelmi és befektetés-védelmi egyezmény;
- a Nemzeti Energiastratégia és a hozzá kapcsolódó cselekvési tervek megvalósításának helyzete.

A társadalmi kommunikáció erősítése, a fenntarthatóság elvének szélesebb körű megismertetése érdekében a közmédiában „Jövő-Időben” műsorának szakmai támogatásán és az NFFT honlapjának 2014-ben megkezdett felújításának folytatásán túl együttműködést indítunk az InfoRádióval (az aktuális közpolitikai viták fenntarthatósági szempontjainak a közbeszédben való megjelenítésére), valamint az NFFT megjelenik a társadalmi médiában (facebook, google+) is.

A Tanács költségvetése

A Tanács 2015-ben 99.362.000,- forint keretösszeggel gazdálkodhatott, melyből 92.976.819,- forint került felhasználásra. A feladatok finanszírozásának törvényességét, pénzügyi-gazdálkodási szabályoknak való megfelelését a Hivatal illetékes szervezeti egységei ellenőrzik. A Tanács éves

költségvetésének kialakítására a Költségvetési Munkabizottság tesz javaslatot, s azt az Elnökség előterjesztése alapján a Tanács jogosult elfogadni.

A vonatkozó országgyűlési határozatok és az Ügyrendünk szerint a Tanács működését öt fő Titkárság segíti. A Titkárság munkatársainak illetménye a köztisztviselői törvény szerint kerül megállapításra, ennek összege járulékos költségek nélkül 2015-ben 26,88 millió forint. A Titkárság működésének dologi kiadásai (papír, írószerszám, telefon, titkársági személygépkocsi üzemeltetése, postai költségek, stb.) 2,28 millió forintba kerültek. A Titkárságra jutó költségvetési rész – a béreket terhelő járulékokkal együtt - így összesen 40,71 millió forint, a Tanács költségvetésének 43%-a.

A Tanács feladatainak közvetlen támogatására így 52,26 millió forint állt rendelkezésre. Ebből 47,89 millió forintot belföldi feladataink finanszírozására (ennek részletezése az alábbiakban következik), 4,37 millió forintot pedig nemzetközi kötelezettségeink ellátására (EEAC tagdíj, külföldi kiküldetések finanszírozása) fordítunk.

Belföldi rendezvények (szakmai rendezvények, az Európai Fenntarthatósági Hét hazai eseményei), valamint a médiában való jelenlét költségeire 11,42 millió forint került kifizetésre.

A legnagyobb költségvetési keretet az NFFS előrehaladási jelentésének elkészítésére különítettünk el, melynek jelentős részét a 2014. évi költségvetés maradvány összege biztosította (28,27 millió forint), a 2015. évi költségvetésből pedig 7,98 millió forint került elkülönítésre. Így mindösszesen 36,25 millió forint került felhasználásra. Ebből az összegből készült el öt kutatási tanulmány, a szakmai fórumok megszervezése és lebonyolítása, valamint a monitoring jelentés véglegesítése, lektorálása.

További szakértői támogatásra – háttér tanulmányok, elemzések készítésére a Tanács és a Munkabizottságok elé kerülő témákban – 22,28 millió forint értékben vállaltunk kötelezettséget. A fennmaradó 6,21 millió forintot a Tanács plenáris üléseinek, a Munkabizottságok megbeszéléseinek lebonyolítására használtuk fel.

A Tanács tagságát érintő változásokat az 5.1.3. melléklet tartalmazza.

4.2. Tanácsülések

A tanácsülések napirendje részben a munkabizottságok, részben a Tanács tagjainak javaslataiból tevődik össze, melyről az Elnökség dönt. 2015-ben négy Tanácsülésre került sor.

A Tanács 2015. március 5-i ülése

napirendi pontok:

- A Tanács 2015. évi munkatervének és költségvetésének megtárgyalása és elfogadása, beszámoló a 2014. évi munkaterv és költségvetés végrehajtásáról (Előterjesztő: NFFT Elnöksége és titkára)
- A Tanács egyes munkaszervezeteinek megújítása
 - Az állandó meghívottak körének megújítása (A titkár szóbeli előterjesztése)
 - Tagok választása a Költségvetési Munkabizottságba (A titkár szóbeli előterjesztése)
 - Egészségpolitikai Munkabizottság létrehozására vonatkozó javaslat megtárgyalása (A Tanácsba a szociális és egészségügyi civil szervezetek által delegált tagok javaslata alapján)

- A Stratégiai, Szakmai Egyeztető és Klímapolitikai Munkabizottságok tagságának megújítása. (A munkabizottságok elnökeinek szóbeli előterjesztése)
- A Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségre (EU-USA) vonatkozó nemzetközi tárgyalások és a megkötött tervezett egyezmény hatása a nemzeti fenntarthatóságra - általános vita. (A Titkárság szóbeli előterjesztése) A vita külső szakértők tájékoztató előadásaival kezdődik.
- A jövő nemzedékek szószólójának kezdeményezése a „Fák Nemzetünk Jövő Generációiért” (Fatestvér) programról – beszámoló
- Egyebek

Határozatok:

1/2015. 03. 05. A Tanács egyhangúlag elfogadja az Elnökség napirendi javaslatát.

2/2015. 03. 05. A Tanács elfogadja az NFFT 2015. évi munkatervét és költségvetését.

Szavazatok száma: igen: 23; nem: 0; tartózkodás: 0

3/2015. 03. 05. A Tanács megválasztja a Költségvetési Munkabizottsága Lomniczi Gergelyt és Sándorné Kriszt Évát.

Szavazatok száma: igen: 23; nem: 0; tartózkodás: 0

A Tanács 2015. május 7-i ülése

napirendi pontok:

- A Nemzeti Energiastratégia és a kapcsolódó cselekvési tervek megvalósításának helyzete
 - A megvalósítás eddigi és tervezett lépéseiről tájékoztatást ad:
 - Aradszki András, energiaügyért felelős államtitkár (NFM)
 - Szabó Zsolt, fejlesztés- és klímapolitikáért, valamint kiemelt közszolgáltatásokért felelős államtitkár (NFM)
 - Az Energiastratégia megvalósításának egyes lényeges kérdéseiről vitaindító hozzászólásra kértük fel a következő szakértőket:
 - Deák András György (MTA Világgazdasági Intézet): a Nemzeti Energiastratégia külső tényezőinek változása, az energiával kapcsolatos külpolitikai, világgazdasági fejlemények Európában, Oroszországban és Ukrajnában
 - Szabó László (Corvinus Egyetem Regionális Energiagazdasági Kutatóközpont): energia (gáz/áram) piaci fejlemények, a megújuló energiákban rejlő lehetőségek kihasználása
 - Bart István (Magyar Energiahatékonysági Intézet): az energiahatékonyság-javítás lehetőségei, avagy mennyi energiát fogyasztunk
 - Kovács Lajos (Klímabarát Települések Szövetsége): a települési éghajlatpolitikák lehetőségei és korlátai a fenntarthatósági célok megvalósításában
 - Pálvölgyi Tamás (MFGI, Nemzeti Alkalmazkodási Központ): az éghajlatváltozás tendenciái és a megelőzést szolgáló politikák, mint az Energiastratégia megvalósításának tényezői
- Egészségpolitikai Munkabizottság létrehozására vonatkozó javaslat megtárgyalása
- Egyebek

Határozatok:

1/2015. 05. 07. A Tanács egyhangúlag elfogadja az Elnökség napirendi javaslatát.

2/2015. 05. 07. A Tanács elfogadja az Egészségpolitikai Munkabizottság megalakulását.

Szavazatok száma: igen: 20; nem: 0; tartózkodás: 2

A Tanács 2015. október 2-i ülése

napirendi pontok:

- Állásfoglalás elfogadása a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségről (TTIP) szóló tárgyalásokról
- A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia első előrehaladási jelentésének (2013-2014) és általában a hazai fenntarthatósági átmenet helyzetének vitája (tekintettel az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljainak elfogadására is)
- Egyebek

Határozatok:

1/2015. 10. 02. A Tanács egyhangúlag elfogadja az Elnökség napirendi javaslatát.

2/2015. 10. 02. A Tanács a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségről (TTIP) szóló állásfoglalás kiegészítéséről határozott: a tagok írásban küldjék el a titkárság részére módosító javaslatukat, melyek alapján az NFFT titkársága előkészíti a javított állásfoglalást a következő tanácsülésre.

Szavazatok száma: igen: 20; nem: 0; tartózkodás: 0

A Tanács 2015. december 3-i ülése

napirendi pontok:

- Tájékoztató és vita a biodiverzitás-csökkenéssel és az ökoszisztéma-szolgáltatások elvesztésével szembeni nemzetközi és hazai intézkedések szükségességéről, beszámoló az ENSZ IPBES folyamatról. Tájékoztatót ad: Báldi András (MTA ÖK főigazgató és volt IPBES MEP tag) és Pataki György (BCE és IPBES MEP tag)
- Határozathozatal az október 2-i ülésen tárgyalt dokumentumok átdolgozott változatairól
 - Állásfoglalás elfogadása a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségről (TTIP) szóló tárgyalásokról
 - A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia első előrehaladási jelentésének (2013-2014) elfogadása
- Tájékoztató és vita: Balaton Kiemelt Térség fejlesztési céljai és lehetőségei – tervek, aktualitások. Tájékoztatót ad: Dr. Molnár Gábor, a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója
- Egyebek

Határozatok:

1/2015. 12. 03. A Tanács egyhangúlag elfogadja az Elnökség napirendi javaslatát.

Szavazatok száma: igen: 17; nem: 0; tartózkodás: 0

2/2015. 12. 03. A Tanács elfogadja a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségről (TTIP) szóló állásfoglalást.

Szavazatok száma: igen: 16; nem: 1; tartózkodás: 1

3/2015. 12. 03. A Tanács elfogadja a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia első előrehaladási jelentését (2013-2014).

Szavazatok száma: igen: 17; nem: 0; tartózkodás: 1

Az állásfoglalást az 5.2.1. számú számú melléklet tartalmazza.

4.3. Munkabizottságok

A Szakmai Egyeztető Munkabizottság 2015-ben megújult. A Tanács tagjaiból és külső szakértőkből álló Munkabizottság két alkalommal ülésezett. A márciusi ülésen állásfoglalást alakított ki az Országgyűlés elé terjesztett T/3788. számú javaslat kapcsán a védett földterületek tu-

lajdonosi joggyakorlásának meghatározásáról. Az állásfoglalást az 5.2.2. számú melléklet tartalmazza. A szeptemberi ülésen megvitatásra került a Kvassay Jenő Terv 2015 – A nemzeti vízstratégia, valamint a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia első előrehaladási jelentésének (2013-14) szövegtervezete.

A Klímapolitikai Munkabizottság 2015. májusában tartott ülést, melynek napirendi pontjai a Párizsi Klímacsúcs eseményéhez kapcsolódtak: A globális klímapolitika évtizedei; A Nemzetközi klímátárgyalások jelenlegi helyzetének áttekintése; A hazai klímapolitika áttekintése: NÉS-2.

Az Egészségpolitikai Munkabizottság májusban alakult meg.

4.4. Nemzetközi együttműködések

Az NFFT Titkársága 2015-ben is részt vett a Környezetvédelmi és Fenntartható Fejlődési Tanácsadó Testületek Európai Szervezete (European Environmental and Sustainable Development Advisory Councils) [EEAC] közgyűlésén, éves konferenciáján és munkacsoport ülésein, mint az EEAC rendes tagja.

2015-ben szintén aktív kapcsolatot tartottunk fent az Európai Fenntartható Fejlődési Hálózattal (European Sustainable Development Network) [ESDN], képviseltetve magunkat szervezet éves konferenciáján és tematikus műhelyvitáin.

A hazai Fenntartható Fejlődési Stratégia jó hírének köszönhetően az Európai Bizottság és a Libanoni Környezetvédelmi Minisztérium felkérte Bartus Gábor titkár urat, hogy szaktudásával és szakmai tapasztalataival segítse a Libanoni Nemzeti Környezetvédelmi Tanács tagjainak továbbképzését Beirutban.

2015-ben került először megrendezésre az Európai Fenntartható Fejlődési Hét (European Sustainable Development Week, ESDW), melynek hazai szervezőjének az NFFT Titkárságát kérték fel. Örömmel vettünk részt az osztrák partnerszervezetünk (ESDN) munkájának hazai koordinálásában. Sikeres tevékenységünket mi sem bizonyítja jobban, minthogy az európai összesítésben a legtöbb eseményt szervezők versenyében az előkelő 5. helyet érdemeltük ki.

2015-ben több nemzetközi szervezet (EU, ENSZ) és több EU-tagállambeli partnerszervezet fenntartható fejlődési programjaiban is részt vettünk.

A kiutazások részletes felsorolását az 5.3.3. számú melléklet tartalmazza.

4.5. Hazai rendezvények

2015-ben tovább folytatódtak azok a rendezvények, amelyek a 2013-ban elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia minél szélesebb körű megismertetését segítették. A programok felsorolását az 5.4.3. melléklet tartalmazza. Fontos megjegyezni, hogy a fórumok népszerűsége évről-évre nő, a fenntarthatóság iránt elkötelezett polgárok aktivitása fokozódik.

Tevékenységünk eredményes a társadalmi párbeszéd szervezése és ösztönzése körében. Egyre több megkeresés érkezik a titkársághoz, érezhetően nő a fenntartható fejlődés elősegítése érdekében cselekedni kész emberek száma.

Továbbra is folyamatos a fenntartható helyi jó gyakorlatok vizsgálata, összegyűjtése, a honlapra való feltöltése folyamatosan történik.

A civil szervezetekkel rendszeresen tartottuk a kapcsolatot a civil delegáltakon keresztül, valamint számos rendezvényen is.

Az évben kiemelkedő jelentősége volt a 27 országot megmozgató első Európai Fenntarthatósági Hétnek (European Sustainable Development Week), melynek a magyarországi koordinátora az NFFT volt. Európai viszonylatban is figyelemreméltó, hogy 54 magyar esemény volt ezen a héten, 38 településen (Ajka, Budakeszi, Budapest, Bugac, Debrecen, Dunakeszi, Dunaújváros, Eger, Göd, Gödöllő, Gyenesdiás, Gyöngyös, Győr, Kaposvár, Kaszó, Katalinpuszta, Kecskemét, Martonvásár, Miskolc, Mohács, Nagykanizsa, Pécs, Pörböly, Rinyabesnyő, Siófok, Somoskőújfalu, Soponya, Sopron, Szécsénke, Szekszárd, Szilvásvárad, Szolnok, Szombathely, Tamási, Telkibánya, Vác, Várpalota, Veszprém). A nagy érdeklődésre számot tartó programok képes beszámolóit megtalálhatók a honlapon.

A programok ismertetését az 5.4.3. számú melléklet tartalmazza.

5. Mellékletek

5.1. A Tanács tagságát érintő változások

5.1.1. A Tanács tagságát érintő változások 2013

A Tanács tagjait érintő változások:

- A Lehet Más a Politika (LMP) frakció megszűnése okán Szilágyi László tanácsstag mandátuma megszűnt, tekintettel arra, hogy csak valós parlamenti frakciók delegálhatnak tagokat, így a Tanács tagjainak száma egy fővel csökken, azaz a szavazati joggal rendelkező tagok száma 31 fő.
- Szili Katalin átvette a Fenntartható Fejlődési Bizottság elnöki posztját, így az „állandó meghívott” státusz taggá is vált, mint a Bizottság képviselője, miközben tiszteletbeli elnöki pozíciója is megmaradt.
- A Nemzeti Agrárkamara új delegáltja Gyórfy Balázs úr lett.
- A Környezet- és Természetvédő szervezetek is új delegáltakat küldtek a Tanácsba: Farkas István urat. Ennek értelmében Zalatnay László úr mandátuma megszűnt, az elnökségben Farkas István úr veszi át a munkáját.
- Az újonnan megalakult LMP frakció Széll Bernadett képviselő asszonyt delegálta a tanácsba, így a Tanács újra 32 szavazati joggal rendelkező taggal rendelkezett.
- A Keresztény Demokrata Néppárt Aradszki András urat delegálta a Tanács tagjának, mivel Nagy Andor úr nagyköveti kinevezése kapcsán lemondott parlamenti mandátumáról.
- A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium szervezeti átalakítása miatt Horváth Attila Imre fejlesztésért és klímapolitikáért felelős államtitkár úr, mint állandó meghívott vett részt a Tanács ülésein.

5.1.2. A Tanács tagságát érintő változások 2014

A Tanács tagjait érintő változások:

Egészségi, illetve összeférhetetlenségi okokra hivatkozva lemondott tagságáról:

- dr. Láng István – MTA delegáltja
- Hegyesiné Orsós Éva – szociális és egészségügyi civil szervezetek delegáltja
- Dr. Dietz Ferenc – önkormányzati szövetségek delegáltja (ez a tanácsi hely 2015 végéig betöltetlen maradt)

A 2014. évi országgyűlési választásokat követően az NFFT elnöke felkérte az újonnan alakult parlamenti frakciók vezetőit, valamint a magyarországi nemzetiségek bizottságát, hogy delegáljanak tagokat a Tanácsba. Ennek eredményeképp a parlament pártok delegáltjai:

- Dr. Aradszki András - Kereszténydemokrata Néppárt delegáltja
- Bencsik János – Fidesz Magyar Polgári Szövetség delegáltja
- Dr. Csúcs Lászlóné – lengyel nemzetiségi szószóló, a Magyarországi Nemzetiségek Bizottságának delegáltja
- Giricz Vera – ruszin nemzetiségi szószóló, a Magyarországi Nemzetiségek Bizottságának delegáltja
- Kepeli Lajos – Jobbik Magyarországért Mozgalom delegáltja
- Dr. Schmuck Erzsébet – Lehet Más a Politika delegáltja
- Tóbiás József – Magyar Szocialista Párt delegáltja

Az Országgyűlés 57/2008. (V.22.) OGY határozata alapján az NFFT elnöke felkérte a delegáló szervezeteket, hogy tegyenek javaslatot a Tanács munkájában résztvevő tagokra, mely az alábbiak szerint módosult:

- Karsay Eszter – Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa delegáltja
- Dr. Kodácsy-Simon Eszter - Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa delegáltja
- Prof. Náray-Szabó Gábor – Magyar Tudományos Akadémia delegáltja
- Prof. Németh Tamás - Magyar Tudományos Akadémia delegáltja
- Prof. Vida Gábor - Magyar Tudományos Akadémia delegáltja
- Sándorné dr. Kriszt Éva – Magyar Rektori Konferencia delegáltja
- dr. Veress Gábor – Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége delegáltja

2014. november 21-én a Parlamentben az oktatási és kulturális, a szociális és egészségügyi valamint a réteg és korosztályi civil szervezetek képviselői választottak két-két képviselőt maguk közül az elkövetkezendő négy esztendőre a Tanács tagjának. A környezet és természetvédő civil szervezetek –kezdetektől fogva- delegáltjukat, nem itt, hanem a Környezet és természetvédő Szervezetek Országos Találkozásán (OT) választják meg.

A választást több hónapos előkészítés előzte meg. Az előző választásokon részt vett, illetve a korábban már a Titkárság látókörébe került civil szervezetek felkérést kaptak a részvételre. A honlapon, több elektronikus hírportálon valamint a nyomtatott sajtóban (két országos napilapban két alkalommal) megjelent a felhívás. A határidőre bejelentkezett és a felhívás feltételeit teljesítő több száz civil szervezet egy-egy képviselője vett részt a választási eljárásban. A megválasztott képviselők:

Oktatási és Kulturális civil szervezetek

Lomniczi Gergely

Molnár Zoltán

Szociális és Egészségügyi civil szervezetek

Cser Ágnes

Nékám L. Kristóf

Réteg és Korosztályi civil szervezetek

Jakus László

Németh Gergő

5.1.3. A Tanács tagságát érintő változások 2015

A Tanács tagjait érintő változások:

Lemondott NFFT tagságáról Varga László, a Szakszervezetek Együtműködési Fórumának delegáltja. A delegálásra jogosult szervezetek nem jelezték új tag delegálásának szándékát. A Tanácsnak így 2015. szeptemberétől 30 szavazattal rendelkező tagja van.

5.2. Az NFFT állásfoglalási

5.2.1. Az NFFT állásfoglalása a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségről

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács ÁLLÁSFOGLALÁSA a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségről (TTIP) szóló tárgyalásokról

Az állásfoglalás tárgya

1. A jelen állásfoglalás tárgya az Európai Unió (EU) és az Amerikai Egyesült Államok (USA) közötti szabadkereskedelmi megállapodás, a Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerségről (*Transatlantic Trade and Investment Partnership*) – a továbbiakban: TTIP – szóló egyezmény, illetve az arról folyó tárgyalássorozat, amit Magyarország hosszú távú, fenntarthatósági céljainak tükrében tárgyalunk.
2. Az állásfoglalás részletességét, véglegességét erősen korlátozza, hogy a tárgyalások jelenlegi fázisában nem áll rendelkezésre a TTIP szövegének tervezete, annak szándékolt tartalmára csak a nyilvános tárgyalási dokumentumokból és a felek nyilatkozataiból lehet következtetni. Ugyanakkor Magyarország szabályozási szuverenitása kapcsán felmerült legfontosabb aggályok már most is jórészt tisztázhatóak, illetve így a lehetséges kockázatok és veszélyek azonosíthatóak.

A TTIP jogi természet

3. A TTIP az Európai Unió nemzetközi jogi nomenklatúrájában ún. vegyes megállapodásnak kell minősüljön, melynek mind az EU, mind a tagállamok részesei lesznek. Ennek megfelelően a tárgyalásokat lefolytató Európai Bizottságnak adott tárgyalási mandátumot a tagállamok képviselőiből álló Tanács egyhangú határozattal fogadta el és csak egyöntetű döntéssel módosíthatja. A TTIP végleges szövegét európai részről a Tanács szintén egyhangú határozattal fogadja majd el. A megállapodás megkötéséhez szükség kell legyen az Európai Parlament jóváhagyására is, amit valamennyi nemzeti parlament egyenkénti megerősítése kell kövessen. A magyar Kormány tehát a tárgyalások lezárásakor, a magyar Országgyűlés pedig a ratifikációs eljárás keretében vétójoggal kell rendelkezzen a TTIP egészének vonatkozásában.

Az Európai Unió, illetve Magyarország és az Egyesült Államok közötti kereskedelem jelenlegi helyzete

4. Az Európai Unió és az Egyesült Államok együtt a világ GDP-jének mintegy 50%-át, a világkereskedelem áruforgalmának 30%-át és szolgáltatásforgalmának 40%-át képviseli. Az áru- és szolgáltatásforgalom értéke napi szinten 2,7 milliárd euró. A befektetések összértéke megközelíti a 3 billió eurót. A tárgyalások eredményeként létrejövő szerződés a világ legnagyobb kétoldalú kereskedelmi egyezményét hozhatja létre.
5. A magyar-amerikai kereskedelem nagyságrendje mind a két ország számára, makroszinten viszonylag csekély. 2014-ben az USA-ba irányuló export a teljes magyar kivitel 3,5%-át, az

onnan származó import a teljes magyar behozatal mindössze 1,9%-át képviselte. Ugyanakkor az amerikai piac részesedése a magyar exportban az elmúlt 6 évben jelentősen emelkedett (2008-ban még csak 2,3% volt), valamint az USA-reláció a teljes magyar külkereskedelmi többlet több mint egynegyedét teszi ki.

6. Az Egyesült Államokba irányuló magyar export lényegében két árucsoportra koncentrálódik (1. feldolgozott termékek; 2. gépek és szállítóeszközök), ezek képviselik a magyar export 95,3%-át. A termékszerkezet vizsgálata alapján tehát megállapítható, hogy a magyar-amerikai kereskedelemben mind a magyar export, mind az import túlnyomó része tovább feldolgozásra kerülő, intermediér termék, amely nem érzékeny sem a vámok lebontására, sem a nem vámjellegű akadályok leépítésére. Ezek a termékek a multinacionális vállalatok által létrehozott globális termelési lánc szerves részei, ezért kevésbé függenek a kereskedelempolitikai intézkedésektől. Fogyasztási cikkek, amelyek elvileg kereslet- és/vagy ár-érzékenyek, a magyar-amerikai kereskedelemben csak elvétve fordulnak elő.
7. Exportáló vállalatok között szinte kizárólag Magyarországon működő multinacionális vállalatokat találunk, s feltételezhető, hogy az USA-ba menő magyar exportnak (energiafejlesztő gépek, turbinák, irodatechnikai eszközök, számítógépek és részegységeik, elektronikai, optikai termékek, közúti jármű-alkatrész, autóvillamossági részegységek) legalább a felét, de inkább 60%-át maguk a Magyarországon működő amerikai tulajdonú vállalatok állítják elő és exportálják az Egyesült Államokba. A hazai tulajdonú vállalatok leginkább beszállítóként (közvetve) vehetnek részt ebben a kereskedelemben.
8. Fontos hangsúlyozni, hogy a magyar-amerikai kereskedelemben a vámok szintje jelenleg is nagyon alacsony. 2015 májusában a magyar exportot az Egyesült Államokban átlagosan 1,54%-os effektív vám terhelte (a 2014. évi forgalommal súlyozva). Az amerikai termékek magyarországi effektív vámszintje ugyan ennél valamivel magasabb (2,64%), a különbség azonban nem tekinthető lényegesnek. A vámok alacsony nagyságrendjét jól érzékelteti, hogy a forint/dollár árfolyam, amely a kereskedelemben elérhető árbevétel szintén meghatározza, akár egyetlen nap alatt ennél nagyobb mértékben változhat.

A TTIP hatása a magyar-amerikai kereskedelemre

9. A TTIP keretein belül a vámok lebontása elsősorban a közvetlen magyar-amerikai kapcsolatban jelent nagyobb változást, azon belül is modellszámítások alapján a vegyipari termékek és feldolgozott termékek árucsoportokban várható 17% körüli exportnövekedés az alappályához képest. A gépek és szállítóeszközök kivitele 0,5%-os százalékos bővülést érhet el, míg az egyéb feldolgozott termékek esetén 6%-os exportnövekedés várható. Összességében a közvetlen magyar-amerikai export az alappályához képest 3,2%-kal növekedhet. A modellszámítások ezzel párhuzamosan az import 0,3%-os növekedését mutatják. A közvetett kapcsolatokban (tehát az európai-amerikai külkereskedelmi kapcsolatok élénküléséből fakadóan) a modellezés szerint további 0,5%-os export- és 0,7%-os importbővülés várható.
10. A vámok leépítésénél nagyobb bővülést eredményezhet a nem vámjellegű akadályok csökkentése. Számítások szerint, ha a nem vámjellegű akadályoknak csupán a negyedét sikerül leépíteni a kétoldalú kereskedelemben, akkor az a magyar-amerikai exportot 5,6%-kal, az importot 0,6%-kal emelheti. Ezen nem tarifális akadályok lebontásából is elsősorban a gyógyszeripar profitálhat, ahol már magyar tulajdonú vállalatok is a megállapodás nyertesei lehetnek.

11. A TTIP egyezménynek a magyar gazdaságra becsült makroökonómiai hatása csekély. A magyar-amerikai kereskedelmi kapcsolatok a TTIP nélkül is jelentősen bővültek az elmúlt években. Az egyezmény hatására nem várható, hogy ennek a kapcsolatnak a nagyságrendjében és szerkezetében jelentős változás következzen be. Mindazonáltal, bizonyos ágazatok – és ezen belül néhány innovatív magyar tulajdonú cég – kedvezményezettjei lehetnek az egyezménynek, elsősorban a gyógyszergyárak, a gépipari és közúti járműgyártó cégek.
12. Fontos kiemelni, hogy noha a magyar-amerikai és a magyar-EU kereskedelem várt élénküléséből származó előnyök aszimmetrikusan oszlanak meg az iparágak között, a közgazdasági modellezés szerint súlyosan negatív hatások egyetlen ágazatban sem várhatóak az egyezmény hatására. Azokon a területeken azonban – például az agrárgazdaságban – ahol az ágazati érdekvédelmi szervezetek aggyályokat fogalmaztak meg a kereskedelem élénkülésével kapcsolatban, szükségesnek tartjuk további, részletesebb elemzések elkészítését, a közzőra gyakorolt hatások pontosabb előrejelzését.

A TTIP feltételezett hatása az európai és a magyar közpolitikai vívmányokra

13. Az EU és az USA egészség-, környezet-, fogyasztó- és munkajogi védelmi szabályrendszere léptékben és megoldásaiban annak ellenére nagyjából megfeleltethető egymásnak, hogy az európai közfelfogás szerint az Európai Unió ilyen szabályai sokkal szigorúbbak, mint az Egyesült Államoké. Empirikus kutatások azt mutatják, hogy néhány kivételtől eltekintve (GMO, növekedési hormonok, fegyvertartás) az amerikai szabályok legalább olyan magas közjót szolgáló védelmi szintet testesítenek meg, mint az Európai Unió vívmányai, sok esetben pedig meg is haladják azokat. Nincsen tehát általános egyoldalú deregulációs nyomás. Továbbá, a két régió magas szintű védelmi célú szabályai jelentős történeti, politikai beágyazottsággal bíró vívmányok, melyek tükrözik az adott társadalom fejlődési ívét, gyakran fontos lenyomatai a konkrét jogi normák előzményeit jelentő társadalmi sokkoknak, konfliktusoknak. Ezért ezeknek a szabályoknak a nagy léptékű lebontása, de akár egyenértékűnek való kölcsönös elismerése is igen komoly politikai nehézségekbe ütközne.
14. Ezeket a politikai nehézségeket jól tükrözik az EU eddigi tárgyalási dokumentumai, illetve a tárgyalások eddigi tapasztalatai. A tárgyalási dokumentumok, valamint a tárgyalási tapasztalatok a nem vámjellegű korlátok lebontása kapcsán alacsony hajlandóságot tükröznek. Ezek kiindulópontja az EU, illetve az USA saját szabályozási autonómiájának kinyilvánítása. A felek számára láthatóan fontosabb a saját szabályozási megközelítésük és a meglévő szabályok védelme (vagyis az, hogy miben *nem* fognak közeledni egymáshoz), mint azoknak a kérdéseknek a köre, amiben valóban konvergenciára törekednek. Az EU jelenlegi tárgyalási álláspontja szerint nem fogja feloldani az Európában problematikusnak tekintett amerikai szabályozási (pl. élelmiszerbiztonsági, állat- és növényegészségügyi) környezetben létrehozott termékekre (GMO-k, vegyi anyagok, hormonkezelt marhák húsa stb.) vonatkozó uniós korlátozásokat, azaz nem fogja mérsékelni az Unió szabályozásokban megtestesülő oltalmi szinteket. Az oltalmi szintek stabilitása és a TTIP gyenge importnövelő hatása miatt nem várható, hogy a megállapodás eredményeképpen érdemben növekedne a környezetileg káros vagy veszélyes termékek jelenléte Magyarországon.
Fontos, hogy a magyar kormány nyomon kövesse a tárgyalások menetét, s kinyilvánítsa, ragaszkodik ezen tárgyalási álláspont fenntartásához!
15. Egy nagy léptékű szabályozási konvergenciának jelentős alkotmányos eljárási és intézményi korlátai vannak. Mindkét régió ugyanis igen összetett jogalkotási mechanizmusokkal rendelkezik, ahol a szövetségi/szupranacionális szint és a szövetségi államok/tagállamok

közötti bonyolult hatásköri megosztás keretei között és együttműködési eljárások alapján lehetne a TTIP alapján felülvizsgálható jogszabályokat módosítani. Az Európai Unióban ezeket a hatásköröket és eljárásokat az EU alapító szerződesei fektetik le, melyek módosítására a TTIP az uniós jogforrási hierarchiában alkalmatlan.

16. A TTIP majdani piacnyitási rendelkezései nem vonatkoznak, nem vonatkozhatnak a közszolgáltatásokra. A TTIP-ből nem következik azok privatizációja sem. Azaz fennmarad az állami szerepvállalás lehetősége, beleértve a nemzeti monopóliumok fenntartását és újak bevezetését, az egészségügyi, szociális, valamint az alapvetően nem piaci alapon szervezett ún. általános érdekű gazdasági szolgáltatások esetében. A TTIP nem vonatkozik majd (az uniós cégeknek egyébként biztosítandó) nemzeti elbánásra és piacnyitásra. Végezetül, a jelenlegi keretek közt fennmarad a szolgáltatások szabályozásának lehetősége (Magyarország és többi tagállam továbbra is a jelenlegi körben szabályozhatja majd a közszolgáltatások engedélyezési eljárását, a szolgáltatókra vonatkozó személyi, tárgyi feltételeket stb.).
17. Amennyiben a tárgyalások menete nem vesz váratlan fordulatot, a TTIP nem fogja erodálni az EU olyan fontos egészségügyi, környezet-, fogyasztó- és munkajogi védelmi vívmányait, mint az elővigyázatosság elve, a vegyi anyagok kockázatelemzése és regisztrációja, a genetikailag módosított szervezetek korlátozása, a növekedési hormonnal kezelt szarvasmarhák vagy a klór-dioxiddal fertőtlenített szárnyasok húsára fennálló behozatali tilalom. Ezek a kérdések jelenleg vagy egyáltalán nem tárgyalási tételek vagy pedig az EU tárgyalási álláspontja *expressis verbis* rögzíti a meglévő szabályozási megközelítés és oltalmi szint védelmét.

Itt is elengedhetetlen, hogy a magyar kormány e szempontból is nyomon kövesse a tárgyalások menetét, s kinyilvánítsa, ragaszkodik ezen tárgyalási álláspont fenntartásához!

18. Fentiek ellenére a TTIP tárgyalásokon kialakulhat néhány intézményi szempontból aggályos megoldás, amik végső soron megnehezíthetik a tagállamok rálátását az EU-USA közös döntés-előkészítésre és az EU jogszabályok kidolgozásánál privilegizált véleményező szerepet adhatnak az USA-nak, ezzel a politikai nyomásgyakorlás nemkívánatos eszközevé válhatnak. Ezek a következők:

- *A TTIP mellékleteinek köre és a módosítás eljárása:* fontos, hogy a TTIP fenntarthatósági szempontból meghatározó rendelkezései lehetőleg az egyezmény törzsszövegébe, ne pedig az egyszerűsített eljárásban módosítható mellékletébe kerüljenek.
- *A tagállami részvétel a szabályozási együttműködési testületben:* a TTIP, a tervek szerint létrehozza az EU és az USA közötti Szabályozási Együttműködési Testületet, amelynek feladata – tanácsadói minőségben – a szabályozási konvergencia előmozdítása. A jelenlegi uniós javaslat nem teszi egyértelművé valamennyi tagállam képviselőinek jogát a szabályozási együttműködési testület munkájában való részvételre. Fontos, hogy ezt a TTIP végleges szövege egyértelműen rögzítse.
- *A szabályozási együttműködés és a vitarendezési mechanizmus kapcsolata:* fontos, hogy az alapvetően politikai jellegű jogszabályalkotási együttműködés ne képezze részét a vitarendezési mechanizmusoknak (azaz ne legyen jogi úton kikényszeríthető) és hogy ezt a TTIP szövege egyértelműen rögzítse.
- *Szabályozási együttműködés a tagállami szintű jogszabály-javaslatok kapcsán:* az uniós javaslat szerint a TTIP lehetővé tenné, hogy az EU az amerikai szövetségi államok, illetve az

USA kormánya az uniós tagállamok tervezett szabályairól bizonyos körben konzultációt folytathasson. A tárgyalások során meg kell erősíteni, hogy a konzultációban való nemzeti kormányzati részvétel önkéntes és jogi úton nem kikényszeríthető (a jelenlegi szöveg erre utalásokat tartalmaz). Tisztázandó továbbá, hogy az Európai Bizottság az eljárásban mindössze kapcsolattartóként jár el, és nem tárgyalhat az érintett szabályozást kezdeményező kormány nevében.

- *Az USA-val történő szabályozási konzultáció időzítése:* az uniós javaslat szerint a Bizottság már a jogszabálytervezet formális elfogadása (azaz a Tanács és az Európai Parlament elé történő betérjesztése) előtt konzultálna az amerikai féllel. Amennyiben a Bizottság még a jogszabálytervezet előkészítése során érdemben konzultál az amerikai féllel, ez az USA kormányt előnyhöz juttathatja az EU tagállamaihoz és az uniós egyéb érdekelt feleihez képest.

A Tanács felhívja a kormányt, hogy a fenti, az eredetileg a tárgyalások folyamán körvonalazódott kiindulási álláspontokat módosító javaslatok érvényesülését segítse elő, biztosítsa a tárgyalások folyamán!

A beruházó és a fogadó állam közötti vitarendezési eljárás (ISDS)

19. A beruházó és a fogadó állam közötti vitarendezés a TTIP egyik legvitatottabb eleme. E kérdés megnyugtató rendezése az egész egyezmény elfogadásának sarokköve lehet. A TTIP tárgyalásának jelenlegi szakaszában a beruházás-védelmi rendelkezésekre, illetve a beruházó és az állam közötti vitarendezésre vonatkozó szöveges javaslatok nem ismertek, jelenleg nem folynak tárgyalások erről a fejezetről. A tárgyalási folyamat végén fognak megállapodni arról a felek, hogy tartalmazzon-e az egyezmény beruházás-védelmi, beleértve ISDS rendelkezéseket. A TTIP tehát elfogadható e fejezet nélkül is.
20. Az ISDS intézményéhez számos nagy felháborodást kiváltó ítélet kötődik, melyek első-sorban a választott bírások súlyos rendszerhibáira vezethetők vissza. Az ISDS rendszerével szemben megalapozottnak tartjuk az alábbi kritikákat:
 - *Az ISDS indokolatlansága:* fejlett, stabil jogrendszerű szerződő felek között nem indokolt lehetőséget teremteni a beruházásokkal kapcsolatos jogviták választott bíróság előtti utalására. A szerződő felek rendes igazságszolgáltatási rendszere a megfelelő fórum e jogviták rendezésére.
 - *Nyomásgyakorlás lehetősége a jogalkotóra:* a külföldi beruházó kártérítési eljárással fenyegetve kísérletet tehet annak megakadályozására, hogy az állam a köz érdekében szabályozásokat fogadjon el, például a környezetvédelem, egészségügy, élelmiszer-biztonság területén. Bár a választott bíróság az eljárás eredményeként csak kártérítés kiszabására jogosult, a kifogásolt rendelkezést nem semmisítheti meg, a kártérítési per fenyegetése és a jelentős összegű kártérítési igény akadályozó tényező lehet.
 - *Egyoldalú előnyök a külföldi beruházó számára:* az ISDS olyan extra jogosultságot jelent a külföldi beruházóknak, amely a hazai tulajdonú vállalatokat nem illeti meg. Cserébe azonban semmilyen kötelezettséget nem ró a külföldi beruházókra. A magas perköltségek miatt az ISDS szinte kizárólag a legnagyobb, multinacionális vállalatok számára elérhető lehetőség, reálisan nem várható, hogy a KKV szektor profitáljon az extra jogvédelemből.

- *Az alapvető eljárásjogi garanciák hiánya:* a választott bíróság esetében nem érvényesülnek egyes alapvető eljárásjogi garanciák. Az eljárás titkos, nincs fellebbezés, az egyezmény egységes értelmezése, továbbá a választott bírák függetlensége nem minden esetben biztosított. Az alaptalan pereskedést ösztönözheti, hogy az eljárás eredményeként csak az állam marasztalható kártérítésre, a beruházónak a saját perköltségén kívül nincs veszteni valója (azaz a spekulatív perlés nem szankcionálható).
 - *A kétszeres kártalanítás elvi lehetősége:* tekintettel arra, hogy a választott bíróságok a nemzeti jogrendszerrel függetlenül működnek, a beruházás-védelmi megállapodások ellenkező rendelkezése hiányában, nem kizárt, hogy ugyanabban az ügyben a beruházó a nemzeti és választott bíróság előtt is kártalanítási pert indítson.
21. Jelen formájában az ISDS Magyarországra érdemi jogi és pénzügyi kockázatot jelent, amely alkalmas lehet a jogalkotók illegitim politikai befolyásolására, fenntarthatósági szempontból pedig a társadalmi és a gazdasági nemzeti tőkénk erodálását jelentené. Bár az Európai Bizottság csak az ISDS intézményének jelentős garanciális reformja mellett támogatja annak bevezetését, egyelőre ennek nem látszanak sem pontos körvonalai, sem az, hogy a reformjavaslatokból mi lenne elfogadható az USA-nak a TTIP keretében. Ezért a Tanács felszólítja a kormányt, hogy ragaszkodjon az ISDS mellőzéséhez, ezen álláspontját következetesen érvényesítse az EU tárgyalói felé!

Környezeti, globális hatások

22. Míg a kereskedelem általában a társadalmi jólét növelésének egyik forrása, addig a kereskedelem fizikai megvalósítását jelentő szállítás jelentős külső gazdasági hatásai, környezet-szennyezései miatt jólét-csökkenő hatású. A kereskedelmi előnyöket kihasználni kívánó gazdaságban fellépő másik káros mellékhatás az lehet, ha a specializáció túlzott mértékűvé válik, ami egy adott ágazattól (például gépjárműipartól) való káros mértékű egyoldalú függést vagy az adott termelési mód túlzott mértékű kiterjesztésének ökológiai vagy kulturális sokszínűséget, változatosságot szegényítő hatását (például a mezőgazdaságban nagy monokultúrák létrejöttét, fennmaradását) eredményezheti.
- Ezért megfelelő hazai gazdaságpolitikai kontrollra, továbbá a külső gazdasági hatásokat internalizáló szabályozóeszközök bevezetésére van szükség. Ugyancsak elkerülhetetlen, s a TTIP-vel párhuzamosan kellene kivitelezni egy, a globális környezeti károk – például a szállítás okozta üvegházgáz-kibocsátás – hatékony szintre való csökkentését szolgáló EU-USA szintű szabályozás kialakítását is.
23. Meg kell vizsgálni továbbá, hogy a megkötni kívánt kétoldalú egyezménynek milyen hatásai lehetnek harmadik országokra, különösen az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai teljesíthetősége szempontjából. Kiemelendő a célok közül a 10-ik, ami az országok közötti egyenlőtlenségek csökkentését célozza, valamint a kereskedelemre vonatkozó 17.10-17.12 célkitűzések.
24. Általában is kijelenthető, hogy a gazdasági aktivitás növelésére tett lépések csak akkor szolgálják a közjót, ha ezzel egy időben magának a gazdasági tevékenységnek a módja is megváltozik, s a kereskedelem is az erőforrás-hatékony, az ökológiai korlátain belül működő, az egyenlőtlenségek tartós, kirekesztő helyzetének elkerülését támogató intézményekkel rendelkező, fenntartható termelési és fogyasztási mintákat követő társadalom felé való átmenetet szolgálja.

Összefoglalás, végső javaslatok

25. Magyarországnak érdeke fűződik az ugyan kis volumenű, de a külkereskedelmi egyenlegünk pozitív voltához jelentős mértékben hozzájáruló, USA-ba irányuló magyar export további bővítéséhez, különösen, ha a TTIP segíti az innovatív, hazai tulajdonú vállalkozások export-lehetőségeinek növekedését is, elsősorban talán a vegyiparban és a gyógyszeriparban. Megállapítható, hogy a tárgyalások jelenlegi állása szerint a TTIP várhatóan nem vezet a Magyarországra érkező amerikai import lényeges növekedéséhez, s nem okoz érdemi veszteséget egyetlen gazdasági ágazatunkban sem.
26. A Tanács a TTIP megkötésére irányuló Európai Unió szándékot tudomásul veszi, de az egyezmény elfogadását addig elfogadhatatlannak, a közjóra nézve károsnak tartja, amíg
- nem egyértelmű, hogy az az Európai Unió nemzetközi jogi nomenklatúrája szerinti vegyes megállapodásnak minősül;
 - nem garantálják, hogy a vámok további mérséklésével, eltörlésével egyidejűleg nem következik be a nem vámjellegű kereskedelmi akadályok olyan leépítése, amely az Európai Unió és Magyarország kialakult és bizonyítottan a közjót szolgáló védelmi szintjét (a termékek és szolgáltatások minőségére, az egészségügyre, a munkavállalói jogok védelmére, a fogyasztóvédelemre, a környezetvédelemre, stb. vonatkozó szabályok minőségét) érdemben nem csökkenti, rontja, valamint a közszolgáltatások szabályozását nem befolyásolja;
 - ki nem küszöbölik a tárgyalások további szakaszaiban a jelen állásfoglalás 18. pontjában részletezett aggályos intézményi megoldásokat;
 - ki nem zárják az ISDS alkalmazását, azaz a megkötendő egyezmény nem tartalmaz külön vitarendezési eljárási szabályokat, annak bármilyen formájától a szerződő felek eltekintenek;
 - nem garantálják folyamatosan a tárgyalások széles körű nyilvánosságát, s nem gondoskodnak a társadalom tájékoztatói, részvételi lehetőségeinek biztosításáról;
 - nem biztosítják a kereskedelem növekedése káros mellékhatásainak, különösen a szállítás környezetszennyezéseinek hatékony szabályozását a TTIP-ről való tárgyalásokkal egyidejűleg;
 - nem biztosították a TTIP összhangját az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljaival.
27. A Tanács kinyilvánítja, hogy a jelen állásfoglalásban megfogalmazott, az EU és az USA közötti tárgyalások követelményeire vonatkozó javaslatait ugyanígy érvényesnek és érvényesítendőnek tartja az elfogadás előtt álló (pl. EU-Kanada közötti ún. CETA egyezmény), vagy a későbbiekben kezdeményezni kívánt más relációjú megállapodásokra is.
28. A Tanács felhívja a Kormányt, hogy a tárgyalási folyamatban a közjót és a hosszú távú szempontokat érvényesítő feltételek érvényre jutását folyamatosan kísérelje figyelemmel, s a tárgyalások állásáról rendszeresen tájékoztassa a közvéleményt!

Budapest, 2015. december 3.

5.2.2. Az NFFT állásfoglalása az Országgyűlés elé terjesztett T/3788. számú javaslat kapcsán a védett földterületek tulajdonosi joggyakorlásának meghatározásáról

Állásfoglalás

**az Országgyűlés elé terjesztett T/3788. számú javaslat kapcsán
a védett földterületek tulajdonosi joggyakorlásának meghatározásáról**

Az előterjesztés lényege

A földművelésügyi miniszter T/3788. számon törvényjavaslatot nyújtott be az Országgyűléshez az állami földvagyon kezelésével összefüggő egyes törvények módosításáról.

A javaslat indoklása szerint a törvénymódosítások célja, hogy „valamennyi állami tulajdonú föld – függetlenül attól, hogy védett területnek minősül-e – a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (NFA) tulajdonosi joggyakorlása alá tartozzon (...) és egységes hasznosítási elvek mentén történjen az állami földek hasznosítása.”

Az Alaptörvény vonatkozó rendelkezései

Magyarország kiemelten védi természeti örökségünket, az ökológiai sokféleséget. A védelem elvi alapjait Alaptörvényünk határozza meg.

A Nemzeti Hitvallás kifejti: „Vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeit ápoljuk és megóvjuk. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.”

Ezen túl az Alaptörvény P) cikke kimondja:

„(1) A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.

(2) A termőföld és az erdők tulajdonjogának megszerzése, valamint hasznosítása (1) bekezdés szerinti célok eléréséhez szükséges korlátait és feltételeit, valamint az integrált mezőgazdasági termelés-szervezésre és a családi gazdaságokra, továbbá más mezőgazdasági üzemekre vonatkozó szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.”

Az Alaptörvény XXI. cikk (1) bekezdése szerint „Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.”

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia vonatkozó céljai és teendői

A 18/2013. (III.28.) OGY határozattal elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia természeti erőforrásokra vonatkozó célrendszere kimondja, hogy a környezeti eltartóképességet mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni [C3.1 cél]. Ugyancsak cél az NFFS rendszerében a biodiverzitás és a talaj termőképességének védelme, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások deg-

radációjának megakadályozása [C3.5 cél]. Ennek megfelelően a T3.8 teendő feladatul szabja a kormányzatnak „ökologikus termelési és fogyasztási rendszerek” támogatását.

A Keretstratégia cél- és teendő rendszere abból a tényből indul ki, hogy a Kárpát-medence egyike Európa legtöbb természetes élőhelyét és védett fajtát, legnagyobb ökológiai sokféleségét bíró területeinek, ezért Magyarországnak más EU-tagállamokat is meghaladó felelőssége van a természeti értékek megőrzésében. A Kárpát-medence egyedi élővilágára tekintettel Európán belül is egy speciális ún. Pannon biogeográfiai régiót képez, mivel itt számos olyan élőhelytípus és faj található, amely az Európai Unió területén egyedül hazánkban maradt fenn. Ugyanakkor ezen örökség megőrzését számos hatás veszélyezteti, így az élőhelyek területének csökkenése és fragmentálódása, valamint a földhasználat változásai.

A mezőgazdasági tevékenységek, technológiák és az agrárgazdaság céljaiból fakadó területhasználat-módosulások jelentik a legnagyobb kockázatot a biodiverzitás megőrzésére, ezen kockázat mértéke egy nagyságrenddel haladja meg a klímaváltozásból fakadó kockázatokat.

Mindezekből adódik, hogy számos konfliktus alakulhat ki a hazánkban tradicionálisan jelentős agrárgazdasági érdekek és a természeti örökségvédelmi kötelezettségeink között. A konfliktusok feloldására az alapvető zsinórmértéket az Alaptörvény rendelkezései és a szakpolitikai tervezésben alkalmazandó, a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiában meghatározott célok jelentik.

Értékelés

Jelentős a kockázata, hogy a törvényjavaslat elfogadásával a természetvédelmi területeken lévő földek tényleges védettsége csökkenhet. S az is megállapítható, hogy a törvényjavaslat nem hoz létre semmilyen az előbbi kockázatokat érdemben mérséklő intézményt.

Az állami tulajdonban lévő védett természeti területek vagyonkezelését eddig tipikusan végző nemzeti parki igazgatóságok, miközben figyelembe vették az állami földtulajdonok menedzselésére érvényes szabályokat, alapvetően a természetvédelmi, biodiverzitás-megőrzési, ökoszisztéma szolgáltatás-fenntartási szempontok alapján gondoskodtak a természetvédelmi területeken lévő állami földek hasznosításáról. A természet védelme volt a fő szabály, s ez után következett a minél hatékonyabb gazdálkodás szempontja. Várható, hogy amennyiben a jogok gyakorlója nem természetvédelmi szervezet lesz, hanem a hatékony gazdálkodás érdekeit kormányzó birtokpolitikai intézmény, a viszony meg fog változni: elsődleges szempont lesz a hatékony gazdálkodás, melyhez kiegészítésként járulnak majd a természetvédelmi szabályok. Ebben az esetben az Alaptörvényben rögzített, továbbá a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiában elfogadott célok teljesülése alacsonyabb fokú lehet vagy jelentősen sérülhet.

A természet- és környezetvédelemre, annak szabályozására vonatkozó tudományos szakirodalom egyértelműen állítja, hogy a leghatékonyabb természeti oltalom általában a tulajdonjog, jelen esetre vonatkoztatva a vagyonkezelői jogra alapozó védettség (jogallokálás). Hatékonyabb a természetvédelem, ha az a tulajdonos belső motivációjából fakad, s nem külső kényszer hatása lenne. Jelen esetben a vita tárgya a vagyonkezelői jogok gyakorlójának kiléte, hogy melyik állami intézmény alkalmas a védettség legmagasabb szintjét biztosítani.

Jelen földterületek szempontjából a természetvédelmi, biodiverzitás-megőrzési és ökoszisztéma-szolgáltatási szempontok megelőzik a gazdálkodási szempontokat, ezért érdemes lenne a joggyakorlás funkcióját a természetvédelemért felelős intézmény kezében hagyni, ahol ez a szempont belső motiváció, s nem külső kényszer. Ez alapján – figyelembe véve az alkotmányos kereteket és a Keretstratégia céljait – nem értünk egyet a törvényjavaslat indoklásában megfogalmazott céllal, hogy „egységes elvek mentén történjen az állami földek hasznosítása”. Éppen ellenkezőleg, a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken a természeti tőke megóvásának, az ökoszisztéma-szolgáltatások minél magasabb szintű fenntartásának elve kell vezérelje a területhasználatot, míg

például a szántóterületek többségén – a szükséges talajvédelmi vagy más ökológiai korlátok figyelembevételével mellett – a termelés hatékonysága elsődleges.

Súlyos kockázatot jelent a természetvédelmi védettség gyakorlatban megvalósuló szintjére, hogy a földhasználat természetvédelmi korlátait nem maga a tulajdonosi jogokat gyakorló intézmény érvényesítené. A gyakorlatban teljességgel kivitelezhetetlen, hogy a természetvédelmi oltalom alatt álló területek esetében előzetes normatív szabályokkal előre körülírható a gazdálkodó éppen aktuális természetvédelmi célú kötelezettsége (lásd a törvényjavaslat részletes indoklása második bekezdésének első mondatát), ez még olyan egyszerű esetben sem sikerült, sikerülhetett a jogalkotónak, mint a parlagfű-mentesítés. Egyszerűen képtelenség a komplex ökológiai, természeti rendszerek minden lehetséges kimenetére normatív szabályokkal felkészülni, s azt a nemzeti parki igazgatóság javaslatára a haszonbérleti szabályrendszerbe beiktatni.

A nemzeti parki igazgatóságok hatékony természetvédelmi célú vagyongazdálkodását, azaz a természetvédelmi oltalom megvalósítását éppen az biztosította, hogy az igazgatóságok munkatársai helyben, a terepen dolgoztak, az adott terület állapotáról és ökológiai szükségleteiről azonnal informálódtak, s szükség esetén azonnali döntéseket tudtak hozni a megfelelő szakismeret és az évtizedeken át felhalmozott gyakorlati tapasztalatok szerint – akár mint a területek közvetlen hasznosítói, kezelői, akár mint a haszonbérbe adott területek természetvédelmi kezelői, azaz a természetvédelmi célok megvalósítói. (Megjegyezzük, hogy a nemzeti park igazgatóságok gyakorlatában a saját hasznosítás a domináns tevékenységi forma, nem a haszonbérbe adás.) Amennyiben a vagyongazdálkodói jogok gyakorlása a Nemzeti Földalapkezelő Szervezethez kerül, a szükséges döntések a védett területtől távol, a szükséges természetvédelmi szakismeret és gyakorlat híján kell megszülesse. Amennyiben az NFA érdemben támaszkodik is a nemzeti parki igazgatósági tudására, a beavatkozások reakcióideje lényegesen nőni fog, mert a nemzeti park igazgatóság nem helyben intézkedni, hanem a távoli vagyongazdálkodóval levelezni fog.

A tervezett törvénymódosítás nyomán további garanciális problémákat okozhat például, hogy a javaslat paragrafusainak tartalmában több helyen szereplő „természetvédelmi kezelésért felelős szerv” és az „igazgatóság” kifejezések jelentése később, a jogszabályi környezet megváltoztatásával aggályossá válhat, továbbá, hogy a javaslat ilyen súlyú döntések esetében elfogadhatatlan, életszerűtlenül rövid, 8 napos határidőt adna az elővásárlási jog gyakorlására.

Fontos kiemelni, hogy a nemzeti parki igazgatóságok nem rendelkeznek más szabályozási jogosultsággal a védett természeti területek vagyongazdálkodásán kívül, hatósági feladataik, jogaik nincsenek.

Összefoglalás és javaslat

A törvényjavaslat lényeges elemeiben nem felel meg az Alaptörvénynek és a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia célkitűzéseinek. A törvényjavaslat érintett rendelkezései egyik nemzeti erőforrásunk, a természeti tőke hosszú távú degradációjának jelentős kockázatát okozzák, veszélyeztetik e nemzeti és egyetemes örökség megőrzését. Ezért javasoljuk a törvényjavaslat természetvédelmi területek tulajdonosi jogainak gyakorlására vonatkozó részeinek visszavonását.

Budapest, 2015. március 24.

5.2.3. A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács Klímapolitikai Munkabizottságának ajánlásai a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia megújításához

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács Klímapolitikai Munkabizottságának a j á n l á s a i a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia megújításához

(1) Háttér, előzmények

(1.1) Az éghajlatvédelem nemzetközi erőfeszítéseiben való arányos részvételünk, továbbá a várható kedvezőtlen hatásokra való felkészülés jegyében az Országgyűlés 2012 végén módosította az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. törvényt. Az új törvényi előírások alapján a kormányzati klímapolitikáért felelős Nemzeti Fejlesztési Minisztérium megkezdte a 2007-ben kidolgozott első Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia felülvizsgálatát és a megváltozott társadalmi-gazdasági feltételeknek, valamint legújabb tudományos eredményeknek megfelelő második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS-2) kidolgozását. A második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia az új követelményeknek megfelelően magába foglalja majd az üvegházhatású gázok kibocsátás-csökkentésének céljait, prioritásait és cselekvési irányait tartalmazó hazai dekarbonizációs úttervet. Az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásai, természeti és társadalmi-gazdasági következményei, valamint a felkészüléssel és az alkalmazkodással kapcsolatos célok és feladatok a Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia keretében épülnek be a dokumentumba. A hazai kibocsátás-csökkentés és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás teendőit klímatudatossági program egészíti ki.

(1.2) Az NFFT Klímapolitikai Munkabizottsága alakuló ülésén megvitatta a NÉS-2 kidolgozásának helyzetét és megállapította, hogy a fenntarthatóság felé való átmenet területén kiemelkedő jelentőségű stratégiai dokumentum megalkotása került napirendre. Ennek szem előtt tartásával az NFFT Klímapolitikai Munkabizottsága ajánlásokat állít össze, hogy a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (NFFS) és a készülő NÉS-2 egymást erősítő, szinergikus hatásai érvényre jussanak.

(2) Ajánlások

(2.1) A kibocsátás csökkentésére tett globális erőfeszítések sorozatos kudarcra miatt jelentős, egyes vélemények szerint az emberi civilizációt veszélyeztető kedvezőtlen hatásokra kell készülnünk. Ennek mérséklése egyaránt igényli az üvegházhatású gázok kibocsátásának további csökkentését és az elkerülhetetlen alkalmazkodás szakszerű megszervezését. Ezért szükség van egy olyan, a jelenleg fennálló szakpolitikai ellentmondások, nem összeegyeztethető célok feloldását megalapozó, szakmai és társadalmi egyetértéssel elkészített átfogó társadalmpolitikai és gazdaságfejlesztési jövőképre, amely a hagyományok és a korszerű ismeretek dinamikus összhangjával termelési és életkeret-mintákat, a fenntarthatóságot biztosító válaszokat ad az éghajlatváltozás kihívásaira, s feltárja azokat a lehetőségeket, amelyek az alkalmazkodást teher helyett húzóerőként teszik megvalósíthatóvá.

(2.2) Mivel az éghajlatváltozással kapcsolatos jelenségek valamennyi nemzeti erőforrásra (általában negatív következménnyel járó) hatással vannak, a NÉS-2-nek szigorú összhang-

ban kell lennie az NFFS-sel. Javasoljuk, hogy a NÉS-2 hangsúlyozottan térjen ki a fenntarthatóság és a klímaváltozás kölcsönkapcsolatának bemutatására, különös tekintettel a fenntarthatóság követelményeiből fakadóan a természeti erőforrásokkal való hatékony gazdálkodásra és a környezetterhelés-csökkentésre (beleértve a dekarbonizációt), valamint az alkalmazkodás szerepére és lehetőségeire a fenntarthatóság felé való átmenetben.

(2.3) Javasoljuk, hogy a NÉS-2 társadalmi-gazdasági hatásértékelése keretében készüljön el az NFFS-ben feltárt hajtóerőkkel való összefüggések átfogó elemzése és értékelése.

(2.4) Javasoljuk, hogy a NÉS-2 társadalmi-gazdasági hatásértékelése vizsgálja meg az EU Alkalmazkodási Stratégia és az EU Dekarbonizációs Útiterv hatását és a tagállamokra vonatkozó előírásait a magyarországi fenntarthatóságra és közérdekűsége, valamint a négy nemzeti (emberi, társadalmi, természeti, gazdasági) erőforrás készleteire és minőségére.

(2.5) Javasoljuk, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátás-csökkentésének céljait, prioritásait és cselekvési irányait tartalmazó hazai dekarbonizációs útiterv a versenyképesség, a technológia-váltás és az éghajlatvédelem szempontjainak kiegyensúlyozott figyelembevételén nyugvó stratégiai keretrendszeret alkosson. A dekarbonizációs útiterv egyaránt alapuljon a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos nemzetközi együttműködési kötelezettségünk Alaptörvénybe foglalt elvére, valamint a dekarbonizáció társadalmi költségeinek és hasznainak gondos mérlegelésén alapuló, a nemzeti érdekeket érvényre juttató politikára. Javasoljuk, a NÉS-2 hangsúlyozza, hogy előnyben kell részesíteni azokat a dekarbonizációs megoldásokat, amelyek az üvegházgázok kibocsátásának csökkentésén túl más környezeti, társadalmi vagy gazdasági előnyökkel is rendelkeznek (addicionalitás elve).

(2.6) A kibocsátás-csökkentési alternatívák között, figyelembe véve az addicionalitás elvét is, alapos költség-haszon elemzés alapján kell választani, ehhez azonban számos adat és statisztika hiányzik. Javasoljuk, hogy készüljön összeállítás ezekről a hiányokról, s azok pótlásáról a megfelelő szakpolitikai területeken mielőbb gondoskodjanak.

(2.7) Javasoljuk, hogy az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásait, természeti és társadalmi-gazdasági következményeit, valamint a felkészülés és az alkalmazkodás lehetőségeit összefoglaló Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia kiemelt hangsúlyt kapjon a NÉS-2 megalkotása során. Figyelemmel a Kárpát-medence jelentős kitettségre az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásaiban, az alkalmazkodás súlyát, jelentőségét növelni kell a hazai éghajlatvédelmi politikákban és a közvélemény tájékoztatásában is. Ennek keretében a NÉS-2 térjen ki a közelmúltban észlelt, illetve a jövőre vonatkozó előrejelzett szélsőségek gyakoriság és amplitúdó növekedésére. Lényeges ezek tudományos hátterének megismerése, elemzése, valamint a gyakoribbá váló szélsőséges eseményekhez való alkalmazkodási stratégia kidolgozása. Az éghajlatváltozásra való felkészüléssel kapcsolatos kutatási és fejlesztési tevékenység kapja meg a szükséges támogatást és az elért eredmények hasznosítására fordítsunk különös figyelmet.

(2.8) Javasoljuk, hogy a NÉS-2 a klímatudatosság területén az NFFS végrehajtásához kapcsolódó „jó gyakorlatok összegyűjtése és megosztása” tevékenységekkel összhangban megfogalmazott célokat és intézkedéseket tűzzön ki. Ezzel kapcsolatban kiemelt jelentősége van a lakossági kezdeményezéseknek és a civil szervezetek tevékenységeinek.

(2.9) Meg kell teremteni a NÉS-2 és más szakpolitikai stratégiák, tervek közötti összhangot. Javasoljuk, hogy a NÉS-2 kidolgozásába az egyes szakpolitikák stratégia-alkotó műhelyeiben fellelhető releváns elemzések, kutatási és EU jelentések, tanulmányok lehetőség

szerint épüljenek be. A jelenleg készülő vagy a jövőben megkezdett szakpolitikai stratégiák, intézkedési tervek és programok kialakításánál a releváns éghajlatvédelmi vonatkozásokat mindenképpen figyelembe kell venni és szerepeltetni kell az adott szakpolitikai stratégiában vagy más dokumentumban. A Nemzeti Vízstratégia többek között biztosíthatja az alkalmazkodást elősegítő vízgazdálkodási, területhasználati változtatásokat, fejlesztéseket, míg a Nemzeti Biodiverzitás Stratégia az adaptáció szempontjából fontos ökoszisztéma-szolgáltatások javításának, a biológiai sokféleség változásának nyomkövetésével, indikálásával és a romlást fékező intézkedésekkel szolgálhatja az éghajlatvédelmi célokat.

(2.10) Javasoljuk, hogy a NÉS-2 széleskörű szakmai részvétellel készüljön el, annak érdekében, hogy a Stratégia az elérhető legfrissebb nemzetközi és hazai tudományos eredmények kritikai szakértői értékelésén alapuljon, s vegye figyelembe a különböző társadalmi intézmények, szervezetek által képviselt értékeket is.

Budapest, 2013. július 2.

Dr. Veress Gábor
a munkabizottság elnöke

Dr. Bartus Gábor
az NFFT titkára

5.3. Részvétel nemzetközi eseményeken

5.3.1. Nemzetközi események 2013

- 2013. március 26-27.
Részvétel az OECD LEED (helyi gazdaság és foglalkoztatás fejlesztés) programjának éves konferenciáján Dublinban és Kilkennyben.
- 2013. május 13.
Részvétel a Német Fenntartható Fejlődési Tanács (RNE) éves konferenciáján Berlinben.
- 2013. május 14-16.
Részvétel a Konrad Adenauer Alapítvány meghívására tanulmányúton, Németországban.
- 2013. május 23-24.
Részvétel az EEAC Fenntartható Fejlődés Munkacsoportjának ülésén Berlinben
- 2013. június 13-14.
Részvétel az ESDN „Bécs +10, Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiák az EU-ban” című konferencián Bécsben.
- 2013. június 19-20.
Részvétel az Európai Unió TAIEX programja keretében rendezendő szemináriumon („Workshop on National Strategy for Sustainable Development”) Minszkben.
- 2013. augusztus 25-26.
Részvétel az ENSZ Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) workshopján Fokvárosban
- 2013. szeptember 17-19.
Részvétel a skandináv országok éves fenntartható fejlődési konferenciáján Umeában.
- 2013. október 17-19.
Részvétel a Fenntartható Fejlődési Tanácsok Európai Szövetsége (EEAC) éves közgyűlésén és konferenciáján Bangorban (Wales, UK).

5.3.2. Nemzetközi események 2014

- 2014. január 04-11.
Részvétel az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok Nyílt Munkacsoportjának ülésén és konzultáció hazánk ENSZ nagykövetségével New York-ban.
- 2014. január 23-24.
Részvétel a Fenntartható Fejlődési Tanácsok Európai Szövetsége (EEAC) műhelykonferenciáján („Safe operating Space – State & Perspectives as a Concept for National Policy”) Brüsszelben.
- 2014. január 28-29.
Részvétel az Európai Fenntartható Fejlődési Hálózat (ESDN) és a német környezetvédelmi minisztérium (BMU) műhelykonferenciáján („Fostering Urban Sustainable

Development: Potentials and Challenges for National and European Policy”) Brüsszelben.

- 2014. február 11-15.
Részvétel a Fenntartható Fejlődési Tanácsok Európai Szövetsége (EEAC) Fenntartható Fejlődési Munkacsoport, illetve az Irányító Bizottság ülésein, valamint előadás az Európai Gazdasági és Társadalmi Tanács (EESC) konferenciáján Brüsszelben.
- 2014. április 7-12.
Részvétel az ENSZ Fenntartható Fejlődési Hivatala rendezvényén Incheon-ban (Dél-Korea)
- 2014. június 1-3.
Részvétel a Német Fenntartható Fejlődési Tanács (RNE) éves konferenciáján, valamint kétoldalú találkozók a budapesti EEAC közgyűlés és konferencia előkészítésére Berlinben.
- 2014. július 6-8.
Részvétel az Európai Környezetvédelmi és Fenntartható Fejlődési Tanácsok Szervezetének (EEAC) Irányító Bizottság találkozásán Hágában.
- 2014. szeptember 7-9.
Részvétel az Európai Környezetvédelmi és Fenntartható Fejlődési Tanácsok Szervezetének (EEAC) Energia Munkacsoport ülésén Potsdamban.
- 2014. október 1-4.
Részvétel az Európai Fenntartható Fejlődési Hálózat (*European Sustainable Development Network*) [ESDN] „Growth in Transition in Local Communities – A Key to Success” konferencián Dubrovnikban.
- 2014. november 03-06.
Részvétel és előadás az „Energy and Environmental Policy: Shared Interests and Opportunities in the Central European Region” c. konferencián a Robert Schuman Intézet és a Konrad Adenauer Alapítvány meghívására Cadenabbia-ban.
- 2014. november 5-8.
Részvétel az Európai Fenntartható Fejlődési Hálózat (*European Sustainable Development Network*) [ESDN] „A renewed policy framework for sustainable development – The international SD agenda and its impact on Europe” konferenciáján Rómában.
- 2014. november 09-11.
Részvétel az „Európai Erőforrás Fórum” c. konferencián a Német Szövetségi Környezetvédelmi Hivatal meghívására, Berlinben.
- 2014. december 17-19.
Részvétel a „Low Carbon South East Europe” EU-támogatású kutatási projekt zárókonferenciáján a Regional Environmental Center (REC) és a Corvinus Egyetem meghívására, Rómában.

5.3.3. Nemzetközi események 2015

- 2015. február 7-10.
Részvétel az Európai Környezetvédelmi és Fenntartható Fejlődési Tanácsok Szervezetének (EEAC) Irányító Bizottság ülésén Párizsban.
- 2015. február 09-13.
Részvétel az Európai Bizottság és a Libanoni Környezetvédelmi Minisztérium felkérésére a Libanoni Nemzeti Környezetvédelmi Tanács tagjainak továbbképzésében Beirutban.
- 2015. április 12-14.
Részvétel az Európai Fenntartható Fejlődési és Környezetvédelmi Tanácsok (EEAC) munkabizottsági ülésein Berlinben és Brüsszelben.
- 2015. június 02-04.
Részvétel a Német Fenntartható Fejlődési Tanács (RNE) éves konferenciáján Berlinben.
- 2015. június 15-17.
Részvétel az Európai Fenntartható Fejlődési Hálózat (ESDN) műhelykonferenciáján Brüsszelben.
- 2015. október 07-10.
Részvétel az Európai Fenntartható Fejlődési Hálózat (ESDN) éves konferenciáján Luxembourgban.
- 2015. november 02-04.
Részvétel a Német Fenntartható Fejlődési Tanács (RNE) meghívására az ENSZ fenntartható fejlődési céljairól szóló nemzetközi konferencia szervező bizottságának ülésén Eltville-Erbach-ban.
- 2015. november 11.-14.
Részvétel az Európai Környezetvédelmi és Fenntartható Fejlődési Tanácsok Szervezetének (EEAC) éves közgyűlésén és konferenciáján Párizsban.

5.4. Részvétel hazai eseményeken

5.4.1. Hazai események 2013

- 2013. március 21-24.
Részvétel a Környezet és Természetvédő szervezetek Országos Találkozásóján, Gödöllőn.
- 2013. április 10.
Szakmai nap Galgahévízen, a Gaia Farm valamint az Ökofalu meglátogatása.
- 2013. április 10.
Regionális Szelektív Hulladékfeldolgozó megtekintése Turán.
- 2013. április 16-17.
Részvétel az Európai Mobilitási Hét konferencián Veszprémben.

- 2013. április 23.
Részvétel a Tükörben a világ szakmai konferencián Budapesten.
- 2013. április 24.
Szakmai nap Tápiószelén, a Növényi Diverzitás Központban
- 2013. április 24.
Fenntartható, jó gyakorlatok megtekintése Derekegyház községben.
- 2013. május 8.
A Pilisi Parkerdő Zrt meghívására egész napos terepbejáráson és bemutatón vettünk részt.
- 2013. május 22.
Salgótarjánban pedagógusoknak és oktatásvezetőknek, önkormányzati tisztségviselőknek konferenciát szerveztünk.
- 2013. július 4-6.
Találkozó szervezése a felsőoktatásban fenntarthatósági ismereteket oktatók számára Keszthelyen.
- 2013. július 19.
Találkozó szervezése Galgahévízen a környezet érdeklődői számára.
- 2013. szeptember 13-15
Találkozó szervezése Kalotaszentkirályon erdélyi és magyarországi civil szervezetek képviselői számára.
- 2013. szeptember 14.
Fórum szervezése Aggteleken a környezet érdeklődői számára.
- 2013. szeptember 21.
Fórum szervezése Agostyánban a környezet érdeklődői számára
- 2013. szeptember 27-29.
Találkozó szervezése a felsőoktatásban fenntarthatósági ismereteket oktatók számára Gömörszőlősen.
- 2013. október 1.
Konferencia szervezése Szekszárdon a PTE Illyés Gyula karán: Szegénységről másként – Fenntartható megoldások a szegénység következményeinek kezelésében
- 2013. október 3.
Jó gyakorlatok megtekintése Cserdi községben, Bogdán László polgármester vezetésével.
- 2013. október 4.
Fórum szervezése Gyűrűfűn a környezet polgármesterei és érdeklődői számára

- 2013. október 28.
Konferencia az Alapjogi Biztos Hivatalában a Nemzeti környezetvédelmi program IV-ről.
- 2013. október 30.
Konferencia a Vidékfejlesztési Minisztérium Darányi Ignác termében, a Nemzeti Biodiverzitás Stratégia tervezetéről.
- 2013. november 12.
Vitanap a NÉS tervezetéről az Országgyűlés Hivatalában.
- 2013. november 12.
Vitanap az NKP 4. tervezetéről az Alapjogi Biztos Hivatalában

5.4.2. Hazai események 2014

- 2014. április 2-3 Gödöllő
Konferencia és műhelymunka a fenntarthatóságról
- 2014. április 25-27 Komárom
Részvétel a Környezet és Természetvédő szervezetek Országos Találkozóján,
- 2014. június 12.
Szakmai nap Szegeden
- 2014. június 13. 14.
Két napos műhelymunka Egerben az Eszterházy Károly Főiskolán a fenntarthatóságot oktatók számára.
- 2014. november 12.
Konferencia Veszprémben a termelői piacokról
- 2014. nov. 20.
Konferencia Miskolcon
- 2014. nov. 24.
Vác, konferencia
- 2014. december 3.
- Tényő konferencia

5.4.3. Hazai események 2015

- 2015. április 26-27..
Részvétel a Herman Ottó szakmai konferencián.
- 2015. április 24-26.
Részvétel a Környezet és Természetvédő szervezetek Országos Találkozóján Tokajban.
- 2015. május 12.
Szakmai nap Derekegyházán.

- 2015. május 21.
Részvétel a Magyar Természetvédők Szövetsége konferenciáján.
- 2015. május 22.
Részvétel a Magyar Természet napján.
- 2015. május 30- június 5
Az első Európai Fenntarthatósági Hét magyarországi eseményeinek koordinációja
- 2015. június 11.
Debrecenben részvétel a Zöld kör szakmai konferenciáján.
- 2015. június 12.
Szegeden részvétel a Csemete szakmai konferenciáján.
- 2015. június 16.
Részvétel Répceszemerén az Európai Klímaszövetség és a Reflex konferenciáján.
- 2015. június 17.
Részvétel Szentesen az egészségügyi szakmai konferencián.
- 2015. június 23.
Részvétel Veszprémbe a Csalán Egyesület szakmai napján
- 2015. szeptember 29.
Laudato Si! konferencia a Parlamentben
- 2015. október 15.
Klímavédelmi konferencia a Parlamentben
- 2015. december 11.
Részvétel Tatabányán a megyei Környezeti Nevelési Konferencián.

5.5. Vélemény a fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesüléséről az Operatív Programok tervezeteiben

V É L E M É N Y

a fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesüléséről az Operatív Programok tervezeteiben

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

- (1) Az EU 2014-2020 közötti időszak **11 tematikus célterülete nagyon erős fenntarthatósági célrendszernek is felfogható**. Az emberi tőke fejlesztését szolgálják az 1, 2, 3, 8, 9 és 10 célkitűzések, a társadalmi tőke megerősítését a 2, 3, 9 és 11 irányok, a természeti tőke fenntartását egyértelműen irányozza elő a 4, 5, 6 és 7 célkitűzés, míg a gazdasági tőke gyarapítását segítik az 1, 2, 3, 7 és 8 célkitűzések.
- (2) **Nagyon erős korreláció** figyelhető meg az új **Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (NFFS) koncepciója és célrendszere és az EU 11 támogatási célterülete között**.
- (3) Ebből [(1) és (2) megállapítások] egyébként is logikusan következne a fenntarthatósági elvek és zsinórmértékek következetes érvényesítése az Operatív Programokban, de erre ráadásul **jogi követelmény** is van: az NFFS-t elfogadó országgyűlési határozat **(18/2013. (III.28.) OGY határozat)** 3. c) pontja kimondja: „*Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy az ország számára mindenkor rendelkezésre álló fejlesztési források felhasználásának tervezésekor – különösen a 2014–2020 közötti Partnerségi szerződés, a Programok és az Operatív Programok elkészítésekor (...) érvényesítse a Keretstratégia elveit és javaslatait...*”
- (4) Az értékelés – e vélemény elkészítése – során az NFFS célrendszerét összevetettük az operatív programok prioritásaival és az azokhoz kapcsolódó intézkedésekkel. Ennek érdekében valamennyi intézkedést 34 NFFS céllal vetettük össze és megvizsgáltuk, hogy az egyes célok hogyan integrálódnak az adott intézkedésbe.
- (5) **Az Operatív Programok** – bár számos OP-ben erős a törekvés a fenntarthatósági szempontok érvényesítésére – **a (3) szerinti követelménynek csak részben, hiányosan tesznek eleget**:
 - a. Az NFFS-re az Operatív Programok egy kivétellel nem hivatkoznak, csak a KEHOP 24. oldalán jelenik meg az NFFS, de ott is csak partikuláris vonatkozással (nevezetesen, hogy az NFFS is kiemeli a természeti erőforrások megővését). Javasoljuk, hogy az NFFS-sel való kapcsolódásra térjen ki minden OP. Javasoljuk, hogy az NFFS-t egy olyan segédeszközként is használják az OP-k tervezői, ami alkalmas az OP-k közötti összhang és kiegyensúlyozottság megteremtésére.

- b. Az NFFS célrendszere, szemlélete csak töredékesen érvényesül az Operatív Programokban:
- i. vannak olyan OP-k, amik hatásosan támogatják az NFFS érvényre jutását, vannak azonban olyanok is, amik célrendszere ellentétes az NFFS-ével;
 - ii. egyértelműen pozitív fenntarthatósági szempontból, hogy az OP-k jelentős része tartalmaz olyan intézkedéseket, amik megvalósítása érdemben támogatja az NFFS célrendszerének érvényesülését, a magyar társadalom erőforrásainak hosszú távra szóló gyarapítását (ami nemzetközi versenyképességünk alapvető feltétele is egyben);
 - iii. az az erőforrások fejlesztésére irányuló kiegyensúlyozottság, hogy valamennyi nemzeti töketűpust egymással arányosan fejleszteni szükséges (ami következik egyaránt az EU 11 tematikus célterületi arányosságából és az NFFS célrendszerében megfigyelhető kiegyensúlyozottságból), nem érvényesül kellő mértékben az Operatív Programokban – törekvés észlelhető, de még fejleszteni szükséges az OP-kat ebből a szempontból.
- (6) Összességében megállapítható, hogy a fenntartható fejlődés négy pillére közül **a gazdasági erőforrás megtartására és fejlesztésére irányuló célok támogatása a legerősebb**. Különösen a foglalkoztatottság növelése, ami valamennyi operatív programnál a gazdasági célok közül a legtöbbször jelenik meg. A helyi gazdasági kapcsolatok erősítése és a vállalkozásösztönzés, a zöldgazdaság fejlesztése szintén markánsan jelenik meg az Operatív Programokban. Leginkább a GINOP, a TOP és a VEKOP intézkedései irányulnak ezen célok elérésére. Legkevésbé a IKOP és a EFOP intézkedéseiben kerül megfogalmazásra a gazdasági erőforrások célrendszerének támogatása.
- (7) A társadalmi erőforrások megtartására és fejlesztésére irányuló célok támogatottsága szintén igen jelentős, **a bizalom infrastruktúrájának erősítése a közintézményekkel, a közigazgatási rendszerrel szemben kiemelkedő jelentőséggel bír majdnem valamennyi operatív programban**, de leghangsúlyosabban a VEKOP és a TOP intézkedéseiben lelhetők fel.
- (8) **Az emberi erőforrások tekintetében a Tudás (E1.2.) alcsoport céljainak támogatottsága a legnagyobb**, de még így is messze elmarad az előző két erőforrás támogatottságától. A Népeség (E1.1) - a KEHOP és a IKOP intézkedéseiben egyáltalán nem tűnnek fel - és az Emberi egészség (E1.3.) - a GINOP és a IKOP alig érintik - szempontok csak elvétve jelennek meg. A KEHOP-ban is elsősorban az embert érő környezeti terhelések csökkentésénél jelennek meg, a krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése cél csak a települési vízellátás és a hulladékgazdálkodás területén fedezhető fel, míg a VP-nál, ahol az egészséges élelmiszer előállítás jelentősen hozzájárulhatna ennek a célnak a megvalósulásához, csak gyenge kapcsolatot fedezhetünk fel.
- (9) **A természeti erőforrások megtartására irányuló célok támogatottsága a legalacsonyabb**. A KEHOP és VP intézkedései között jelenik meg leghangsúlyosabban ezeknek a céloknak a beépülése, de nem elégséges mértékben, például a KEHOP 1. prioritásának (Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás) csak 3 intézkedése támogatja ezeknek a céloknak a megvalósulását, a többi intézkedésben csak közvetett módon jelenik meg, vagy csak egy kis részterületét befolyásolja pozitívan a természeti erőforrások megtartásának. Mindez különösen annak fényében elfogadhatatlan, hogy az Európai Unió egyik leggazdagabb biodiverzitásával rendelkező tagállama hazánk, s ennek megőrzése egyszerre nemzeti és európai érdek.

- (10) Megállapítható, hogy **a természeti erőforrás és az emberi erőforrás – elsősorban az emberi egészség - célkitűzéseinek gyengítése** (gyengítéssel azt értjük, hogy az OP-ben megfogalmazott intézkedésnek súlyos kockázata lehet az adott erőforrás állapotára nézve) **jelenik meg az operatív programokban**. A közlekedési, a terület- és a mezőgazdasági fejlesztések esetén jelentős a kockázata annak, hogy a részleteiben még nem definiált fejlesztési programok végül ezen erőforrások degradációjához vagy nem kellő szintű megőrzéséhez vagy fejlődéséhez vezetnek.
- (11) Az Operatív Programok egyes intézkedéseinek **jelenlegi kidolgozottsági szintje vagy megfogalmazása számos esetben nem teszi lehetővé, hogy biztonsággal megállapítható legyen az adott célt erősítő vagy éppen gyengítő hatás**, illetve az intézkedésnek a fenntarthatóságra gyakorolt hatásai ellentétesek, így az értékelés biztonsággal nem végezhető el.
- A legnagyobb bizonytalanságot a természeti erőforrások megóvása területén érzékeltük. **A természeti tőkéhez kapcsolódó valamennyi fenntarthatósági cél elérésében bizonytalanság fedezhető fel**. Vagy az intézkedések nem kellően konkrét megfogalmazása miatt nem lehet megítélni ezt a hatást, vagy az intézkedés leírása ugyan konkrét, de hatásvizsgálat hiányában nem állapítható meg a pozitív és negatív hatások eredője.
- (12) Legnagyobb hangsúlyt az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program, a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program és a Vidékfejlesztési Operatív Program fektetett a fenntarthatósági célkitűzések integrálására. Legkevésbé a Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program és a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program segíti elő az NFFS célkitűzéseinek érvényesülését.
- (13) Azok az operatív programok, amelyek „pénzügyi eszközök”-re vonatkozó intézkedéseket foglalmaztak meg, nehezebben értékelhetők. Ezeknél az intézkedéseknél ugyanis nem derül ki pontosan, hogy mire, milyen beruházások támogatására fordítják majd és milyen értékelés mentén döntenek a finanszírozhatóság mellett. Ilyen például a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program energiahatékonyság növelését és a megújuló energiaforrások használatát ösztönző pénzügyi eszközök prioritása és a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése prioritása.
- (14) Összességében megállapítható volt, hogy az NFFS **emberi erőforrás népesség (demográfia) és egészség alcsoportja és a természeti erőforrás célkitűzéseinek érintettsége hiányzik leginkább az Operatív Programokból**. Fentiek alapján **hangsúlyosan javasoljuk az emberi erőforrások és a természeti erőforrások gyarapításának, megőrzésének hathatósabb támogatását az Operatív Programok intézkedései által**.
- Különösen fontos, hogy az egészség és a népesedés területén kerüljenek még innovatív támogatási célok a programokba. Ennek azért van kiemelt jelentősége, mert számos indikátor szerint az egészség és a népesedés az a két erőforrás-terület, ahol Magyarországnak a legnagyobb a relatív lemaradása az e téren vezető európai nemzetek mögött – itt a felzárkózás megkerülhetetlen.
- A természeti erőforrások jelenleginél erősebb védelmét eredményező intézkedéseket pedig azért javasoljuk hangsúlyosan, mert ezen a területen az európai átlagnál nagyobb erőforrásokkal rendelkezünk, amely előny megtartása fontos nemzetstratégiai érdek a természeti erőforrásokat a jövőben várhatóan érő sokkok fényében.
- (15) Mivel az operatív programok véglegesítése még nem történt meg, **célszerű lenne az érintett operatív programokat és intézkedéseket újra átgondolni**, mert ezek fenn-

tarthatósági teljesítménye javítható csupán azzal, hogy a hangsúlyokat, prioritásokat a fenntarthatóság felé való átmenet irányába helyezik át. Ehhez nyújt segítséget a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	47
1.1. A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia céljainak rövid bemutatása	47
1.2. Az NFFS és a 2014-2020 tervezési időszakra készülő operatív programok közötti kapcsolat.....	49
1.2.1. Az NFFS négy erőforrásának rövid ismertetése	49
1.2.2. Az EU 2014-2020 közötti időszak 11 tematikus célterületének ismertetése.....	50
1.2.3. Konzisztencia vizsgálat: az NFFS célrendszere és az EU 11 célkitűzések közötti kapcsolat	54
2. Az operatív programok NFFS erőforrás és célrendszer alapú értékelése.....	55
2.1. Az NFFS erőforrásokat támogató operatív programok és azok prioritásai	55
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)	57
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)	57
Vidékfejlesztési Program (VP)	58
Környezeti- és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP).....	59
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)	60
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)	61
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)	62
2.2. Az NFFS erőforrások szempontjából bizonytalan megítélésű operatív programok és azok prioritásai.....	63
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)	64
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)	64
Vidékfejlesztési Program (VP)	65
Környezeti- és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP).....	66
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)	66
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)	67
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)	68
2.3. Az NFFS erőforrásokat nem támogató operatív programok és azok prioritásai.....	70
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)	70
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP).....	70
Vidékfejlesztési Program (VP)	71
Környezeti- és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP).....	72
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)	72
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)	73
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)	73
2.4. NFFS erőforrások alcsoportjai, melyek nem jelennek meg az operatív programokban.....	74
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)	75
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP).....	75
Vidékfejlesztési Program (VP)	76
Környezeti- és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP).....	77
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)	78
Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)	78
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)	79

1. Bevezetés

Az Országgyűlés 2013 március 28-án fogadta el „**A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója**” című, Magyarország 2012–2024-es időszakra szóló Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiáját (18/2013. (III.28.) OGY határozat). Az Országgyűlés megerősítette, hogy Keretstratégiában foglalt, a magyar nemzet hosszú távú sikeres fennmaradását célzó alapelveket és stratégiai célkitűzéseket a jogalkotásban — többek között **a költségvetés elfogadásakor és a szakpolitikai stratégia- és programalkotásban folyamatosan érvényre kell juttatni.**

Az Országgyűlés felkérte a Kormányt, hogy az ország számára mindenkor rendelkezésre álló fejlesztési források felhasználásának tervezésekor – különösen a **2014–2020** közötti Partnerégi szerződés, a **Programok és az Operatív Programok elkészítésekor**, valamint a 2007–2013 közötti tervezési időszakban az Európai Unió Kohéziós Alapjából, a Strukturális Alapokból, illetve egyéb nemzetközi és hazai támogatási alapokból még rendelkezésre álló fejlesztési források elosztásakor – érvényesítse a Keretstratégia elveit és javaslatait. Valamint az erre vonatkozó európai uniós jogalkotási javaslatokra tekintettel különítsen el ezen pénzalapokból forrást a fenntarthatóság kialakítását szolgáló pilot-projektekre (fenntartható településmodellek). Az Országgyűlés felkérte a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanácsot, hogy **kísérje figyelemmel a Keretstratégia megvalósítását**, járuljon hozzá az eredmények értékeléséhez, és erről két évente tájékoztassa az Országgyűlést.

1.1. A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia céljainak rövid bemutatása

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (NFFS), mint széleskörű konszenzussal elfogadott stratégiai dokumentum rögzíti a **fenntarthatóság felé való átmenet magyarországi célrendszerét**. E célrendszer pillérei a négy, az NFFS által meghatározott erőforrás: emberi, társadalmi, természeti és gazdasági. Az emberi erőforrást négy, a gazdaságit 2 alcsoportra osztottuk és ezeken belül alakítottuk ki a különböző célkitűzéseket. Az Operatív Programok elemzésénél ezek a célkitűzések képezték mátrixunk oszlopait, míg a sorokba prioritások és azokon belüli intézkedések kerültek. (Lásd e vélemény mellékletekében szereplő táblázatot.)

Az NFFS célrendszere a következő:

E1.1 Népeség (Emberi erőforrás, 1. rész)

- C1.1 A párkapcsolatokhoz és a családhoz kapcsolódó értékek támogatása (nevelés, intézmények)
- C1.2 Versenyképes munkabérek biztosítása a kritikus elvándorlással rendelkező szakmákban
- C1.3 A népeség-fogyás lelassítása
- C1.4 Bevándorlási politika kialakítása
- C1.5 Az idős emberek társadalmi együttműködésben való szerepe lehetőségének biztosítása
-

E1.2 Tudás (Emberi erőforrás 2. rész)

- C1.6 Minőségi oktatás;
- C1.7 Az oktatásban töltött idő növelése;
- C1.8 Az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése
- C1.9 A tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban

- C1.10 A fenntarthatóság értékeinek és gyakorlatának megjelenése az élethosszig tartó tanulás teljes folyamatában

–

E1.3 Egészség (Emberi erőforrás 3. rész)

- C1.11 Egészségtudatos magatartásminták kialakítása
- C1.12 A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése
- C1.13 Halandóság csökkentésében a közép-európai régiós átlaghoz való felzárkózás

–

E1.4 Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás 4. rész)

- C1.8 Az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése;
- C1.14 Szolidáris társadalom;
- C2.1 Társadalmi szerkezet átrendeződése;
- C4.6 A foglalkoztatottság növelése

–

E2 Társadalmi erőforrások

- C2.1 Társadalmi szerkezet átrendeződése;
- C2.2 Jó példák megjelenítése a közvélemény előtt;
- C2.3 A fenntarthatóság szempontjából előnyös magatartásmintákat követő szervezetek (civil, szakmai, egyházi) támogatása
- C2.4 A bizalom infrastruktúrájának erősítése
- C2.5 A munkakörülményekkel való elégedettség, örömezés növelése
- C2.6 A múlt örökségének ápolása, az identitás megerősítése

–

E3 Természeti erőforrások

- C3.1 Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése;
- C3.2 Termelési technológiai korlátok vagy termék szabványok érvényesítése;
- C3.3 A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása;
- C3.4 Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása
- C3.5 A biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások degradációjának megakadályozása
- C3.6 Az embert érő környezeti terhelés csökkentése

–

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke 1. rész)

- C4.1 A lokalizáció és a nemzetközi együttműködés egyensúlya: Vállalkozásoknak kedvező környezet kialakítása – párhuzamosan a külföldi befektetőknek adott különös kedvezmények leépítése;
- C4.2 A helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidék) erősítése

- C4.3 A bizalom infrastruktúrájának megerősítése a gazdaságban
- C4.4 Vállalkozásösztönzés, zöld gazdaságfejlesztés
- C4.5 Az innovációs ráfordítások növelése
- C4.6 A foglalkoztatottság növelése

E4.2 Makrogazdasági egyensúly (Gazdasági tőke 2. rész)

- C4.7 Prudens költségvetési gazdálkodás megteremtése
- C4.8 A korosztályos egyensúly fokozatos visszaállítása

1.2. Az NFFS és a 2014-2020 tervezési időszakra készülő operatív programok közötti kapcsolat

Ebben a fejezetben bemutatjuk az Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia fenntarthatóság felé való átmenetének magyarországi célrendszerét és ezt párhuzamba állítjuk az Európai Unió 2014-2020 közötti időszak 11 tematikus célterületével.

1.2.1. Az NFFS négy erőforrásának rövid ismertetése

Az NFFS koncepciója szerint minden nemzedék anyagi, szellemi és lelki jólétének elősegítéséhez szükséges javak – legyenek azok a piaci koordináció révén előálló termékek és szolgáltatások, illetve az állam vagy más intézmények által biztosított közjavak – létrehozása nem lehetséges négy alapvető erőforrás (tőke): az emberi (humán), a társadalmi, a természeti és a gazdasági erőforrások hiányában.

Szüksége lesz minden generációnak **emberi erőforrásokra**: megfelelő létszámban és jó egészségi állapotban élő emberekre, tudásukkal, képességeikkel együtt. Nem engedhető meg, hogy a társadalom egy része leszakadjon, s így képességeik elveszenek a társadalom számára. Bár pontos statisztikai adatunk nincs rá, valószínűsíthető, hogy az emberi tőke gazdasági értéke az ezredforduló környékén meghaladta a dologi tőke nagyságát, az ember immár a közgazdasági mérések szerint is a nemzet legfontosabb erőforrásává vált.

A jó élet elképzelhetetlen a **természeti erőforrások** megfelelő mennyisége és minőségi állapota nélkül. A természeti erőforrások helyzete szorosan összefügg egyes nemzetstratégiai jelentőségű kérdéskörökkel, többek között az élelmezés-, energia- és környezetbiztonsággal, megőrzésük pedig hosszú távon szolgálhatja a közjót, a gazdasági fejlődést és az életminőség javítását. A természeti erőforrások által nyújtott ökoszisztéma-szolgáltatások a természetes és az ember által módosított ökoszisztémák által a társadalom számára biztosított közvetett és közvetlen hasznokat jelentik. Ilyen hasznok a termeléssel összefüggő szolgáltatások (pl. élelem, takarmány, nyersanyag), a természeti körfolyamatokkal kapcsolatos szabályozó szolgáltatások (pl. klímaszabályozás, beporzás, árvízvédelem), a támogató szolgáltatások (pl. tápanyag-körforgás, talajok keletkezése), és a kulturális szolgáltatások (pl. pihenés-feltöltődés, oktatás, művészeti inspiráció).

A nemzeti erőforrás-gazdálkodás a korlátozó beavatkozások mellett a kimerülő, élettelen természeti erőforrások (ásványkincsek, energiahordozók) esetében magába kell, hogy foglalja a távlati erőforrás-ellátottság fenntarthatóságának biztosítására (pl. stratégiai készletek vagy készletfelhalmozási kapacitások létrehozására, többirányú beszerzési források biztosítására) irányuló lépéseket is.

Az adott társadalom anyagi gyarapodásához pedig a **gazdasági erőforrások** jelentik az alapot: a fizikai tőke, a pénztőke, mint értékőrző és –közvetítő, a szellemi alkotásokban és know-

how-ban testet öltő technológiai tudás, valamint az épített környezet. A termelőeszközök technikai színvonala, az infrastruktúra minősége, a befektetési-hitelezési intézmények megbízhatósága nemcsak az előállított javak értékét határozzák meg, de a termelés-fogyasztás során igénybe vett természeti tőke nagyságára is hatással vannak. Az emberi erőforrások hasznosítása és kiteljesedése szintén elképzelhetetlen gazdasági erőforrások nélkül. A gazdaságtól elválaszthatatlan a humántőke egy sajátos formája: a vállalkozói tudást, tapasztalatokat és képességeket felölelő vállalkozói tőke. A vállalkozók azzal válnak a fenntartható fejlődés mozgatórugóivá, hogy ők tárják fel az értékteremtés még kiaknázatlan formáit, és irányítják az emberi, a természeti és az ember által teremtetett fizikai erőforrások nagy részének hasznosítását. Tudásuk nélkülözhetetlen a közügyeket érintő döntéseknél, a közéletben, valamint meghatározó szerepet töltenek be a civil szféra szervezésében és kiadásainak fedezésében is. A sikeres vállalkozók viselkedése, véleménye a törekvő fiatalok számára is meghatározó mintát jelent.

Az erkölcsi normák és értékek, az egyének közötti kapcsolatok és a bizalom, valamint az egyének alkotta szerveződések, intézmények, továbbá a kulturális tevékenységek és a kulturális örökség alkotják a nemzet társadalmi erőforrásait. A **társadalmi tőke** történeti fejlődés eredménye, ezért annak minőségében fontos szerepet játszik az egyéneknek és szerveződéseknek e történeti fejlődés döntő állomásaihoz (nemzeti történelem), illetve szellemi, valamint tárgyiasult emlékeihez (kulturális örökség) való viszonya. A közös történelem, a közös hagyományok, a közös örökség, valamint az ezek továbbadásáért és a társadalom többi tagjáért, továbbá a jövő nemzedékekért érzett felelősség összetartó erőt képvisel, és alkalmakat teremt az együttműködésre, a nemzeti összetartozás érzésének megélésére, az azonosságtudat erősítésére, továbbá jelentős szerepet tölt be a tudás megalapozásában, fejlesztésében, valamint a felzárkóztatásban is.

A társadalmi erőforrások önmagukban is a jó élet feltételei, de nélkülözhetetlenek ahhoz is, hogy helyes döntések szülessenek a többi erőforrásfajta hasznosításáról. Az emberek gondolkodásmódja, értékei, attitűdjei és kulcskompetenciái nagyban elősegíthetik vagy akadályozhatják a fenntartható fejlődési pálya megtalálását. Így a takarékoság, a hosszútávra tervezés, az ésszerű kockázatvállalás, a fejlesztő- és újító-képesség értékei a fenntarthatóság alapvető erőforrásai közé tartoznak. A humán, természeti és gazdasági tőke fenntartása és bővítése gyakorlatilag mindig emberek együttműködését feltételezi. Mivel együttműködés nincs bizalom nélkül, a bizalmat támogató attitűdök, normák és intézmények nélkül szintén nincs fenntarthatóság.

Az erőforrások fenntartásának követelménye és lehetőségei különböznek a szerint, hogy az emberi társadalom szempontjából **külsők** (azaz kezdeti készletük az emberi cselekvésektől függetlenül meghatározottak) **vagy belsők** (azaz az emberiség képes azokat gyarapítani). Külsők a természeti erőforrások: a társadalom és a gazdaság a Föld geokémiai és ökológiai rendszerén belül működik, fizikailag annak részrendszere. A természeti erőforrások kapcsán ezért az eleve adott korlátok tiszteletben tartása az elsődleges feladat. Ezzel szemben az emberi, a társadalmi és gazdasági erőforrásaink gyarapíthatóak, bizonyos korlátok között az elvesztett, felélt tőke helyreállítható. Az erőforrások fenntartása kapcsán ebből a rendszerszintű összefüggésből kell kiindulni. Mindez nem jelenti ugyanakkor, hogy a természeti erőforrások – emberi szempontból vett – értékének növelésére nem kell törekedni, például a védett fajok élőhelyeinek javítása, a természet pihenési, feltöltődési célú hasznosítása vagy korábban elérhetetlen ásványkincsek kitermelését lehetővé tevő technológiai fejlesztések révén.

1.2.2. Az EU 2014-2020 közötti időszak 11 tematikus célterületének ismertetése¹

1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése

¹ Vastagon szedve a tematikus célok, ezek alá besorolva a célhoz tartozó beruházási prioritások és a finanszírozó alapok. Ahol az ESZA csak másodlagosan van feltüntetve, azt jelenti, hogy ezen prioritások csak a nem determinált források terhére választhatók.

a kutatási és innovációs infrastruktúra (K+I) és ennek kiválóságának a fejlesztésére irányuló kapacitás megerősítése és különösen az európai érdekeltsgű kompetenciaközpontok támogatása	ERFA
a vállalatok K+I beruházásainak, a vállalkozások és K+F központok és felsőoktatási intézmények egymás közötti kapcsolatainak és szinergiáinak kialakításának támogatása, különösen a termék- és szolgáltatásfejlesztés elősegítése, technológiaátadás, szociális innováció és közszolgálati alkalmazások, keresletélénkítés, hálózatépítés, klaszterek és nyílt innováció intelligens specializáció által	ERFA
a technológiai és alkalmazott kutatás, kísérleti programok, korai termékHITELESÍTÉSI intézkedések, az alaptermotechnológiák fejlett gyártási kapacitásának és az első gyártás támogatása, az általános célú technológiák terjesztése	ERFA
a kutatás, a technológiai fejlődés és az innováció ösztönzése posztgraduális képzések kidolgozása, kutató képzési programok, valamint a felsőoktatási intézmények, kutató- és technológiai központok és vállalkozások közötti hálózatépítő tevékenységek és partnerségek révén	ESzA (csak másodlagosan)
2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása	
a szélessáv-kiépítés kiterjesztése és nagy sebességű hálózatok kiépítése, továbbá feltörekvő technológiák és hálózatok támogatása a digitális gazdaság érdekében	ERFA
az IKT-termékek és szolgáltatások, az e-kereskedelem továbbfejlesztése és az IKT iránti kereslet fokozása	ERFA
az e-kormányzás, az e-tanulás, az e-befogadás, e-kultúra és az e-egészségügy IKT-alkalmazásainak megerősítése	ERFA
az információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés elősegítése és a technológiák használatának és minőségének fokozása a digitális jártasság és az e-tanulás fejlesztése, valamint a digitális társadalmi befogadással, a digitális jártassággal és a megfelelő vállalkozói készséggel kapcsolatos beruházások révén	ESzA (csak másodlagosan)
3. A KKV-k versenyképességének fokozása	
a vállalkozói szellem előmozdítása, különösen az új ötletek gazdasági hasznosításának megkönnyítésével, valamint új cégek alapításának ösztönzésével, beleértve az üzleti inkubációt	ERFA
a kkv-k számára új vállalati modell kidolgozása és megvalósítása, elsősorban a nemzetközivé válás céljával	ERFA
a termék- és szolgáltatásfejlesztésre irányuló korszerű kapacitások támogatása, létrehozása	ERFA
a kkv-k kapacitásainak támogatása a növekedés és innováció érdekében	ERFA
a kis- és középvállalkozások versenyképességének növelése a vállalkozások és munkavállalók alkalmazkodóképességének elősegítése és a humántőke-beruházások növelése révén	ESzA (csak másodlagosan)
4. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban	
megújuló energiaforrások gyártásának és forgalmazásának támogatása	ERFA, KA
a vállalkozásokban az energiahatékonyság és a megújuló energia használatának elősegítése	ERFA, KA
az infrastrukturális létesítményekben, beleértve a közcélú épületeket és a lakásépítési ágazatban az energiahatékonyság és a megújuló energia támogatása	ERFA, KA
alacsony és közepes feszültségű intelligens elosztórendszerek fejlesztése és megvalósítása	ERFA, KA
minden típusú területi egységben, különösen a városokban alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztési stratégiák támogatása, beleértve a fenntartható városi mobilitás előmozdítását és a releváns adaptációs intézkedések negatív hatásainak enyhítését	ERFA, KA
alacsony szén-dioxid-termelésű technológiák kutatásának, innovációjának és átvételének előmozdítása	ERFA
magas hatékonyságú hő- és áramtermelés alkalmazásának előmozdítása a hasznos hő keresleten alapulva	ERFA
a kis szén-dioxid-kibocsátású, az éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenállóképes, erőforráshatékony és környezeti szempontból fenntartható gazdaságra való áttérés támogatása az oktatási és képzési rendszerek reformja, a készségek és képesítések munkanélküliséghez való igazítása, a munkavállalók képzési szintjének emelése, valamint a környezettel és energiával foglalkozó ágazatokban történő munkahelyteremtés révén	ESzA (csak másodlagosan)
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelé-	

sének elősegítése	
az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra irányuló célzott beruházás támogatása	ERFA, KA
egyedi kockázatok kezelésére, a katasztrófákkal szembeni ellenállóképesség biztosítására és katasztrófavédelmi rendszerek kifejlesztésére irányuló beruházások elősegítése	ERFA, KA
6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése	
a hulladékgazdálkodási ágazat jelentős beruházási szükségletének kielégítése az Unió környezetvédelmi vívmányai követelményeinek teljesítése érdekében	ERFA, KA
a vízgazdálkodási ágazat jelentős beruházási igényeinek kielégítése az Unió környezetvédelmi vívmányai követelményeinek teljesítése érdekében	ERFA, KA
a kulturális és természeti örökség védelme, elősegítése és fejlesztése	ERFA, KA
a biológiai sokféleség védelme és helyreállítása, talajvédelem és- helyreállítás, és az ökoszisztéma-szolgáltatások elősegítése, ideértve a NATURA2000-t és a zöld infrastruktúrákat is	ERFA, KA
a városi környezetfejlesztést célzó intézkedések, ideértve a rozsdaovezetek helyreállítását és a légszennyezettség csökkentését is	ERFA, KA
innovatív technológiák támogatása a környezetvédelem és az erőforrás-hatékonyság fokozása érdekében a hulladék- és vízgazdálkodási ágazatban, a talajvédelem területén és a légszennyezettség csökkentése érdekében	ERFA
az erőforrás-hatékony gazdaság irányába történő ipari átmenet támogatása a zöld növekedés érdekében	ERFA
7. A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása	
multimodális egységes európai közlekedési térség támogatása a transzeurópai közlekedési hálózatba (TEN-T) való beruházás által	ERFA, KA
a regionális mobilitás fokozása a másodrangú és harmadrangú csomópontok TEN-T infrastruktúrához történő kapcsolásával	ERFA
környezetbarát és alacsony szén-dioxid-kibocsátású közlekedési rendszerek - beleértve a folyami és tengeri közlekedést, kikötőket és multimodális csomópontokat is - kifejlesztése és a fenntartható városi mobilitás elősegítése	ERFA, KA
átfogó, színvonalas és interoperábilis vasúti rendszerek kifejlesztése és rehabilitációja	ERFA, KA
intelligens gáz- és áramelosztó, tároló és átviteli rendszerek	ERFA
8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése	
üzleti inkubátorházak létrehozása, valamint az önfoglalkoztatás, a mikro-vállalkozások és a cégalapítás beruházásokkal való támogatása	ERFA
foglalkoztatás-barát növekedés támogatása a területi stratégiákban foglalt endogén potenciálok fejlesztése által a speciális területeken, beleértve a hanyatló ipari régiók szerkezetváltását, továbbá a különös természeti és kulturális erőforrásokhoz való hozzáférés növelését, valamint ezen erőforrások fejlesztését	ERFA
helyi fejlesztési kezdeményezések és szomszédos szolgáltatásokat nyújtó struktúrák támogatása új munkahelyek teremtése érdekében, amennyiben ezek a tevékenységek az ESZA alkalmazási körén kívül esnek	ERFA
beruházás az állami foglalkoztatási szolgálatok infrastruktúrájába	ERFA
munkaerő-piaci hozzáférés a munkakeresők és az inaktív személyek számára többek között helyi foglalkoztatási kezdeményezések és a munkavállalói mobilitás ösztönzése révén	ESZA
fiatalok - különös tekintettel a munkanélküli és oktatáson kívüliekre - fenntartható munkaerő-piaci integrációja	ESZA
önfoglalkoztatás, vállalkozói készség és vállalkozásalapítás	ESZA
a nemek közötti egyenlőség biztosítása, a munka és a magánélet összeegyeztetése	ESZA
a munkavállalók, vállalkozások és a vállalkozók alkalmazkodása a megváltozott körülményekhez	ESZA
aktív és egészséges idősödés	ESZA

a munkaerő-piaci intézmények modernizációja és erősítése, beleértve a transznacionális földrajzi mobilitást ösztönző tevékenységeket	ESzA
9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem	
beruházás a nemzeti, regionális és helyi fejlődést szolgáló egészségügyi és szociális infrastruktúrába, az egészségügyi státuszbeli egyenlőtlenségek csökkentése, valamint átállás az intézményi szolgáltatásokról a közösségi alapú szolgáltatásokra	ERFA
a rászoruló városi és falusi közösségek és térségek fizikai rehabilitációjának, valamint gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása	ERFA
a szociális vállalatok támogatása	ERFA
aktív befogadás, különös tekintettel a foglalkoztathatóság javítására	ESzA
a társadalom peremére szorult közösségek - például romák - integrációja	ESzA
a nemem, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékossgon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés elleni küzdelem	ESzA
a megfizethető, fenntartható és minőségi szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés biztosítása, beleértve az egészségügyi szolgáltatásokat és a közérdekű szociális szolgáltatásokat	ESzA
a szociális gazdaság és vállalkozások ösztönzése	ESzA
közösségek szintjén irányított helyi fejlesztési stratégiák	ESzA
10. Beruházás az oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba	
oktatási és képzési infrastruktúrák kifejlesztésével	ERFA
a korai iskolaelhagyás megelőzése, a korai iskolaelhagyók számának csökkentése; és a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés ösztönzése mind a koragyermekkorban, mind az alap- és középfokú oktatásban	ESzA
a felsőfokú vagy annak megfelelő szintű oktatás minőségének, hatékonyságának és hozzáférhetőségének javítása az oktatásban való részvétel növelése és a végzettségi szintek emelése érdekében	ESzA
az egész életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés ösztönzése, a munkavállalók készségeinek és kompetenciáinak naprakészre tétele, továbbá az oktatási és képzési rendszereknek a munkaerő-piaci igényekhez való jobb igazítása; beleértve a szakoktatás és szakképzés minőségi javítását, valamint a gyakorlati rendszerek és munkaalapú tanulás kialakítását, mint pl a duális képzési rendszerek	ESzA
11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása	
az intézményi kapacitás és az ERFA végrehajtásához kapcsolódó közigazgatási hatékonyság és közszolgáltatások megerősítése által, valamint az ESzA által támogatott intézményi kapacitásra és a közigazgatás hatékonyságára irányuló intézkedések támogatása	ERFA
az intézményi kapacitás és a KA végrehajtásához kapcsolódó közigazgatási hatékonyság és közszolgáltatások megerősítése által	KA
a közigazgatási szervek és közszolgálatok intézményi kapacitásának és hatékonyságának növelésébe történő beruházások, amelyek célja a reformok, a jobb szabályozás és a felelősségteljes kormányzás megvalósítása	ESzA
a foglalkoztatás-, oktatás- és szociálpolitika kidolgozásában érintett felek intézményi kapacitásának növelése; ágazati és területi paktumok a nemzeti, regionális és helyi szintű reformok ösztönzésére	ESzA

E 11 tematikus célterület egyértelműen azonosítható a fenntartható fejlődés egyes dimenzióinak (pilléreinek) elemeivel, azaz ha expliciten ennek nyilvánítása nem markáns, de implicit módon az Európai Unió 2014-2020-as támogatási stratégiája kétségkívül az európai társadalmi-gazdasági térség fenntarthatóságának erősítését kívánja szolgálni.

Az emberi tőke fejlesztését szolgálják az 1, 2, 3, 8, 9 és 10 célkitűzések, a társadalmi tőke megerősítését a 2, 3, 9 és 11 irányok, a természeti tőke fenntartását egyértelműen irányozza elő a 4, 5, 6 és 7 célkitűzés, míg a gazdasági tőke gyarapítását segítik az 1, 2, 3, 7 és 8 célkitűzések.

1.2.3. Konzisztencia vizsgálat: az NFFS célrendszere és az EU 11 célkitűzések közötti kapcsolat

Az EU 2014-2020 közötti időszak 11 tematikus célterülete nagyon erős fenntarthatósági célrendszernek is felfogható, ezért is nagy az NFFS célrendszerével közös metszete.

A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése célterület több helyen is fellelhető az NFFS célkitűzései között. Az emberi erőforrás tudás alcsoportjában szerepel a (C1.9) A tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban, de a Gazdasági erőforrás (C4.5) Az innovációs ráfordítások növelése célkitűzés is jól kapcsolódik ehhez az EU célterülethez.

Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása az egyetlen olyan EU célterület, amely nem jelenik meg explicit módon az NFFS célkitűzéseiben. Nagyon gyenge kapcsolat azonban fellelhető a társadalmi erőforrások két célkitűzésével, a (C2.4) A bizalom infrastruktúrájának erősítésével és a (C2.5) A munkakörülményekkel való elégedettség, örömezés növelésével.

A KKV-k versenyképességének fokozása EU célterületet több NFFS célkitűzést is támogat a gazdasági erőforrás vállalkozói tőke alcsoportjában.

Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban EU célterületének támogatása megjelenik például a Természeti erőforrások (C3.4) Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása és a Gazdasági erőforrás (C4.4) Vállalkozásösztönzés, zöld gazdaságfejlesztés NFFS célkitűzésekben.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése EU célterületet magába foglalja a természeti erőforrások több NFFS célkitűzése is, ilyen például a (C3.1) Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése és a (C3.6) Az embert érő környezeti terhelés csökkentése.

Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése EU célterületet is a természeti erőforrások több NFFS célkitűzése foglalja magába, ilyen például a (C3.1) Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése és a (C3.2) Termelési technológiai korlátok vagy termék szabványok érvényesítése, valamint a (C3.3) A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása is.

A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása EU célterület nem minden célját találjuk meg az NFFS célkitűzései között (a TEN-T hálózat nem feltétlenül felel meg a fenntartható fejlődés követelményeinek), de a „*környezetbarát és alacsony szén-dioxid-kibocsátású közlekedési rendszerek - beleértve a folyami és tengeri közlekedést, kikötőket és multimodális csomópontokat is - kifejlesztése és a fenntartható városi mobilitás elősegítése*” célterület jól beillik az NFFS célkitűzései közé.

A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése EU célterület az NFFS emberi erőforrások több alcsoportjában is kifejezésre jut. A népesség alcsoportban a (C1.2) Versenyképes munkabérek biztosítása a kritikus elvándorlással rendelkező szakmákban, míg a tudás alcsoportban a (C1.9) A tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban célkitűzések foglalkoznak ezzel a kérdéskörrel, de a harmadik és negyedik alcsoport, az egészség és szegénység alcsoportja is érinti több célkitűzésében ezt az EU célterületet.

A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem EU célterületet magába foglalja az emberi erőforrás negyedik, a szegénységre vonatkozó alcsoportját, de található a társadalmi erőforrás csoportjában is erre vonatkozó NFFS célkitűzés, például a (C2.3) A fenntarthatóság szempontjából előnyös magatartásmintákat követő szervezetek (civil, szakmai, egyházi) támogatása.

Beruházás az oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba EU célterületet teljesen lefedi az NFFS emberi erőforrás második alcsoportjának, a tudás alcsoport célkitűzéseit.

Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása EU célterület megjelenik a társadalmi erőforrások (C2.4) A bizalom infrastruktúrájának erősítése célkitűzésben.

2. Az operatív programok NFFS erőforrás és célrendszer alapú értékelése

Hét operatív programot vizsgáltunk meg:

- Emberi Erőforrás Fejlesztési OP (EFOP)
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs OP (GINOP)
- Vidékfejlesztési Program (VP)
- Környezeti és Energiahatékonysági OP (KEHOP)
- Terület- és Településfejlesztési OP (TOP)
- Versenyképes Közép-Magyarország OP (VEKOP)
- Integrált Közlekedésfejlesztési OP (IKOP)

A vizsgálat célja: az egyes intézkedések milyen módon támogatják vagy éppen hátráltatják a fenntartható fejlődés felé való átmenetet.

Az értékelés során az NFFS célrendszerét összevetettük az operatív programok prioritásaival és az azokhoz kapcsolódó intézkedésekkel. Ennek érdekében valamennyi intézkedést 34 NFFS céllal vetettünk össze és megnéztük, hogy az egyes célok, hogyan integrálódnak az adott intézkedésbe.

A könnyebb összehasonlíthatóság érdekében az alábbi értékeléssel láttuk el az intézkedéseket az egyes célok függvényében:

- támogatja az adott cél elérését;
- bizonytalan, jelenleg nem megítélhető az adott cél elérésének támogatása;
- nem támogatja vagy kifejezetten gyengíti az adott cél megvalósulását;
- nem releváns vagy semmilyen mértékben nem jelenik meg az adott cél az intézkedésben.

2.1. Az NFFS erőforrásokat támogató operatív programok és azok prioritásai

Az NFFS célrendszeréből az alábbi célok támogatása jelenik meg legmarkánsabban az operatív programokban:

- C2.4 A bizalom infrastruktúrájának erősítése a társadalomban
- C1.9 A tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban
- C1.10 A fenntarthatóság értékeinek és gyakorlatának megjelenése az élethosszig tartó tanulás teljes folyamatában
- C4.6 A foglalkoztatottság növelése

Az alábbi célokat az operatív programokban megfogalmazott intézkedések jelentős része támogatja:

- C4.2 A helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidéke) erősítése
- C2.2 Jó példák megjelenítése a közvélemény előtt;

- C4.4 Vállalkozásösztönzés, zöld gazdaságfejlesztés
- C2.5 A munkakörülményekkel való elégedettség, örömezőzet növelése
- C2.3 A fenntarthatóság szempontjából előnyös magatartásmintákat követő szervezetek (civil, szakmai, egyházi) támogatása
- C1.6 Minőségi oktatás;
- C1.14 Szolidáris társadalom;
- C4.1 A lokalizáció és a nemzetközi együttműködés egyensúlya: Vállalkozásoknak kedvező környezet kialakítása – párhuzamosan a külföldi befektetőknek adott különös kedvezmények leépítése;
- C4.8 A korosztályos egyensúly fokozatos visszaállítása
- C3.6 Az embert érő környezeti terhelés csökkentése
- C4.7 Prudens költségvetési gazdálkodás megteremtése
- C1.7 Az oktatásban töltött idő növelése;

Az alábbi NFFS célok megvalósulását az operatív programokban megfogalmazott intézkedések csak kis mértékben támogatják:

- C2.1 Társadalmi szerkezet átrendeződése
- C3.1 Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése;
- C3.2 Termelési technológiai korlátok vagy termék szabványok érvényesítése;
- C4.3 A bizalom infrastruktúrájának megerősítése a gazdaságban
- C4.5 Az innovációs ráfordítások növelése
- C3.4 Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása
- C1.12 A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése
- C3.5 A biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások degradációjának megakadályozása
- C1.8 Az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése
- C1.1 A párkapcsolatokhoz és a családhoz kapcsolódó értékek támogatása (nevelés, intézmények)
- C1.2 Versenyképes munkabérek biztosítása a kritikus elvándorlással rendelkező szakmákban
- C2.6 A múlt örökségének ápolása, az identitás megerősítése
- C1.13 Halandóság csökkentésében a közép-európai régiós átlaghoz való felzárkózás
- C1.11 Egészségtudatos magatartásminták kialakítása
- C1.5 Az idős emberek társadalmi együttműködésben való szerepe lehetőségének biztosítása
- C1.3 A népesség-fogyás lelassítása
- C3.3 A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása;
- C1.4 Bevándorlási politika kialakítása

Az alábbiakban bemutatjuk az operatív programok erőforrás alcsoportonkénti értékelését:

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

Leginkább az 1. prioritás (Infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén) és a 2. prioritás (Befogadó társadalom) intézkedései támogatják

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

Az OP szinte valamennyi intézkedése erősíti ezeket a célokat, ennek az al csoportnak a támogatottsága igen jelentős az OP-ban.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Az 1. prioritás (Infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén) és a 2. prioritás (Befogadó társadalom) intézkedései támogatják

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

Az OP szinte valamennyi intézkedése erősíti ezeket a célokat, ennek az al csoportnak a támogatottsága a legnagyobb az OP-ban.

E2 Társadalmi erőforrás

Leginkább az 1. prioritás (Infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén) és a 2. prioritás (Befogadó társadalom) intézkedései támogatják, de valamennyi prioritás tartalmaz olyan intézkedést, mely tovább erősíti ezt az erőforrást.

E3 Természeti erőforrás

Az 1. prioritás (Infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén) és a 2. prioritás (Befogadó társadalom) egyes intézkedései csak érintik ezt az erőforrást, nem jelenik meg hangsúlyosan az intézkedésekben.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

Az 1. prioritás (Infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén) és a 2. prioritás (Befogadó társadalom) egyes intézkedései csak érintik ezt az erőforrást, nem jelenik meg hangsúlyosan az intézkedésekben.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

Az 1. prioritás (Infrastrukturális beruházások a társadalmi befogadás területén) és a 2. prioritás (Befogadó társadalom) egyes intézkedései csak érintik ezt az erőforrást, nem jelenik meg hangsúlyosan az intézkedésekben.

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

Leghangsúlyosabban a 5. prioritás (Foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése) intézkedései támogatják ezeket a célokat, de valamennyi prioritási tengely tartalmaz olyan intézkedéseket, melyeknek közvetett módon egy-egy elemét erősítik.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

Az 1. prioritás (Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése), a 2. prioritás (Tudásgazdaság fejlesztése) és a 3. prioritás (Infokommunikációs fejlesztések) intézkedései igen jelentős mértékben támogatják ezt az al csoportot. Az al csoporton belül az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése (C1.8) cél támogatottsága a legalacsonyabb.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Csak a 4. prioritás (Természeti és kulturális erőforrások megőrzése, az örökségi helyszínek hasznosításán és az energiahatékonyság növelésén keresztül) két intézkedése érinti, illetve közvetett módon támogatja az emberi egészségre vonatkozó célkitűzéseket.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

Az 1. prioritás (Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése) és az 5. prioritás (Foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése) intézkedéseiben jelenik meg ezeknek a céloknak a támogatása,

E2 Társadalmi erőforrás

Valamennyi prioritás szintjén megtalálható ennek az alcsoportnak a támogatása. Az ide tartozó 5 cél közül azonban átlagosan 2 cél épült be az intézkedésekbe, csak a 4. prioritáshoz (Természeti és kulturális erőforrások megőrzése, az örökségi helyszínek hasznosításán és az energiahatékonyság növelésén keresztül) kapcsolódó „Kulturális és természeti örökségek turisztikai hasznosítása” intézkedés segíti valamennyi cél megvalósítását.

E3 Természeti erőforrás

Elsősorban a 2. (Tudásgazdaság fejlesztése) és a 4. prioritás (Természeti és kulturális erőforrások megőrzése, az örökségi helyszínek hasznosításán és az energiahatékonyság növelésén keresztül) szintén jelenik meg az erőforrás céljainak támogatása, többnyire a (C3.1) Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése és a (C3.2) Termelési technológiai korlátok vagy termék szabványok érvényesítése tükröződik az intézkedésekben, de ezt az erőforrást nem nagy mértékben támogatja az OP.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

Ennek az erőforrásnak a támogatottsága a legnagyobb. Az 1. prioritás (Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése) és a 2. prioritás (Tudásgazdaság fejlesztése) valamennyi intézkedése hozzájárul mind a 6 célkitűzés megvalósításához. A többi prioritás intézkedései is kiemelt mértékben járulnak hozzá gazdasági erőforrás megtartásához. A leginkább támogatott célok a (C4.6) A foglalkoztatottság növelése és a (C4.4) Vállalkozásösztönzés, zöld gazdaságfejlesztés.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

Szintén nagyon jelentős az erőforrás támogatása, kiemelnénk a (C4.8) A korosztályos egyensúly fokozatos visszaállítása célkitűzést, mely a gazdasági tőke fenntarthatóságának szempontjából nagy jelentőséggel bír. Ezt a célkitűzést a 4. prioritás (Természeti és kulturális erőforrások megőrzése, az örökségi helyszínek hasznosításán és az energiahatékonyság növelésén keresztül) kivételével minden prioritási tengely támogatja.

Vidékfejlesztési Program (VP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

Az 1. (A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban az erdészetben és a vidéki térségekben) 2. (A gazdaságok életképességének és versenyképességének fokozása a mezőgazdasági termelésben, innovatív technológiák, fenntartható erdőgazdálkodás) és 6. prioritások (A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése, a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben) intézkedései támogatják, de ez nem jelentős mértékű. Leginkább a (C1.2) Versenyképes munkabérek biztosítása a kritikus elvándorlással rendelkező szakmákban jelenik meg a fókuszterületekben.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

Az ebbe az alcsoportba tartozó célok támogatottsága igen jelentős. Az 1. (A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben) 2. (A gazdaságok életképességének és versenyképességének fokozása a mezőgazdasági termelésben, innovatív technológiák, fenntartható erdőgazdálkodás) és 6. prioritások (A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése, a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben) tekintetében szinte valamennyi célkitűzés közvetlen vagy közvetett erősítést nyert. Nincs olyan fókuszterület, mely ne érintené pozitívan ezt az alcsoportot.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Sajnos ehhez az alcsoporthoz kapcsolódó fókuszterületek támogatottsága a leggyengébb. Célszerűnek tartanánk, ha legalább a 3. prioritáshoz (Élelmiszerláncok szervezése, mezőgazdasági termékek feldolgozása, értékesítése, állatjóllét) kapcsolódó fókuszterületek és intézkedések úgy kerülnének kiegészítésre, hogy egyértelműen támogassák az ide tartozó célkitűzéseket.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

Leginkább az 1. (A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban az erdészetben és a vidéki térségekben) 2. (A gazdaságok életképességének és versenyképességének fokozása a mezőgazdasági termelésben, innovatív technológiák, fenntartható erdőgazdálkodás) és 6. prioritások (A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése, a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben) szintjén találjuk meg az ide tartozó célok támogatását.

E2 Társadalmi erőforrás

A 6. prioritás (A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése, a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben) és az 1. prioritás (A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban az erdészetben és a vidéki térségekben) fókuszterületei támogatják leginkább az ide sorolható célokat, a többi prioritás csak néhány célt érint. Legerősebb a támogatottsága a (C2.2) Jó példák megjelenítése a közvélemény előtt és a (C2.4) A bizalom infrastruktúrájának erősítése céloknak.

E3 Természeti erőforrás

Az 1. (A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben) és 4. prioritás (Mezőgazdasági és erdészeti ökoszisztémák állapotának megőrzése, helyreállítása) fókuszterületei támogatása jelentős, a célok közül a (C3.4) Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása jelenik meg leginkább. Több olyan fókuszterület is van, melyek mind a 6 célkitűzést támogatják.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

Az 1. (A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben) 2. (A gazdaságok életképességének és versenyképességének fokozása a mezőgazdasági termelésben, innovatív technológiák, fenntartható erdőgazdálkodás) 3. (Élelmiszerláncok szervezése, mezőgazdasági termékek feldolgozása, értékesítése, állatjóllét) és a 6. prioritások (A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése, a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben) igen jelentősen erősítik a vállalkozói tőke, foglalkoztatás innováció előrehaladását.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

Az 1. (A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben) 2. (A gazdaságok életképességének és versenyképességének fokozása a mezőgazdasági termelésben, innovatív technológiák, fenntartható erdőgazdálkodás) 3. (Élelmiszerláncok szervezése, mezőgazdasági termékek feldolgozása, értékesítése, állatjóllét) prioritások segítik az ide tartozó célok megvalósulását.

Környezeti- és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

Nem tartalmaz egyik prioritás sem ezekhez a célokhoz kapcsolódó támogató intézkedéseket.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A (C1.9) A tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban és a (C1.10) A fenntarthatóság értékeinek és gyakorlatának megjelenése az élethosszig tartó tanulás teljes folyamatában célok támogatottság jelentős, az 5. prioritás (Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása) erősíti leginkább a tudáshoz kapcsolódó NFFS célokat.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Csak a (C1.12) A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése cél jelenik meg az intézkedésekben, összességében nem kap elég megerősítést ez az alcsoporthoz.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

Csak az 1. prioritásnál (Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás: támogatott intézkedések) jelenik meg a (C1.14) Szolidáris társadalom célkitűzés támogatása, a többi intézkedés nem érinti ennek az alcsoporthoz a céljait.

E2 Társadalmi erőforrás

Ehhez az alcsoporthoz kapcsolódó célok támogatottsága jelentős, a (C2.2) Jó példák megjelenítése a közvélemény előtt, (C2.3) A fenntarthatóság szempontjából előnyös magatartásmintákat követő szervezetek (civil, szakmai, egyházi) támogatása, (C2.4) A bizalom infrastruktúrájának erősítése célok kiemelkedő támogatottságot kaptak.

E3 Természeti erőforrás

Ettől az operatív programtól sokkal erősebb fenntarthatósági támogatásra számítottunk a természeti erőforrások területén. Bár mindegyik prioritás szintjén megjelenik, de csak egy-egy célt, vagy csak közvetetten támogatnak. Javasoljuk, hogy a véglegesítés során az intézkedések fenntarthatósági teljesítményét próbálják javítani, különösen a (C3.3) A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása, (C3.4) Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása, (C3.5) A biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások degradációjának megakadályozása célkitűzések tekintetében.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

Különösen a 2. 3. és 5. prioritások tekintetében igen kedvező a támogatottsága, különösen a (C4.6) A foglalkoztatottság növelése és a (C4.4) Vállalkozásösztönzés, zöld gazdaságfejlesztés célok erősítése jelenik meg.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

Nem jelentős a támogatottsága.

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

Ennek az alcsoporthoz a támogatottsága igen alacsony, a TOP, mint településfejlesztési program ennél erősebb támogatást kellene nyújtson a népességhez kapcsolódó céloknak, csak a (C1.1) A párkapcsolatokhoz és a családhoz kapcsolódó értékek támogatása (nevelés, intézmények) cél erősítése kielégítő.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

Az 1. 3. és 6. prioritásoknál a leginkább fellelhető a célok erősítése, különösen nagy a támogatottsága a (C1.9) A tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban (C1.10) A fenntarthatóság értékeinek és gyakorlatának megjelenése az élethosszig tartó tanulás teljes folyamatában céloknak.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Az egészséggel kapcsolatos célok támogatottsága is gyenge, elsősorban a 4. prioritáshoz (A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése) kapcsolódó intézkedések szintjén jelenik meg, A többi prioritás csak egy-egy elemét érinti a célkitűzéseknek.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

Nagyon hangsúlyosan jelenik meg a 4. prioritás (A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése: támogatott intézkedések), de a többi intézkedésbe csak elvétve találjuk meg ezeknek a céloknak a támogatását.

E2 Társadalmi erőforrás

Megfelelő az ide tartozó célkitűzések támogatottsága, különösen a (C2.4) A bizalom infrastruktúrájának erősítése, a (C2.5) A munkakörülményekkel való elégedettség, örömeztetés növelése valamint a (C2.2) Jó példák megjelenítése a közvélemény előtt céloknál.

E3 Természeti erőforrás

A természeti erőforrásokhoz kapcsoló célok erősítése nem hangsúlyos, elsősorban a 2. (Befektetők és lakosság számára vonzó városi és várostérségi környezet fejlesztése, megújítása: támogatott intézkedések) és a 3. prioritásra (Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken: támogatott intézkedések) jellemző. Legtöbbször a (C3.2) Termelési technológiai korlátok vagy termék szabványok érvényesítése célkitűzésnél jelenik meg.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

Az 1. (Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében: támogatott intézkedések) 3. (Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken: támogatott intézkedések) és 6. prioritásnál (Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi befogadás és foglalkoztatás-ösztönzés: támogatott intézkedések) igen jó a célok támogatottsága. Hangsúlyos a támogatása a (C4.6) A foglalkoztatottság növelése és a (C4.1) A lokalizáció és a nemzetközi együttműködés egyensúlya: Vállalkozásoknak kedvező környezet kialakítása – párhuzamosan a külföldi befektetőknek adott különös kedvezmények leépítése céloknak.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

Az 1. (Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében: támogatott intézkedések) és a 6. prioritás (Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi befogadás és foglalkoztatás-ösztönzés: támogatott intézkedések) intézkedései támogatják az ide tartozó célokat.

Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

Ennek az alcsoportnak a támogatottsága igen alacsony, a 4. (Térségi integrált közösségvezérelt fejlesztési programok – CLLD) és a 6. prioritásnál (Társadalmi Befogadást Szolgáló Programok) kis mértékben beépültek az intézkedésekbe.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

Ennek az alcsoportnak a támogatottsága megfelelő, az 1. (Vállalkozások versenyképességének javítása, a foglalkoztatás ösztönzése és a tudásgazdaság fejlesztése) a 4. (Térségi integrált közösségvezérelt fejlesztési programok – CLLD) és a 6. prioritásnál (Társadalmi Befogadást Szolgáló Programok) beépültek az intézkedésekbe. A leghangsúlyosabb támogatás a (C1.9) A tudás jobb hasznosítása a társadalomban és a gazdaságban és a (C1.10) A fenntarthatóság értékeinek és gyakorlatának megjelenése az élethosszig tartó tanulás teljes folyamatában céloknál jelenik meg.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A 3. (Településfejlesztés) 4. (Térségi integrált közösségvezérelt fejlesztési programok – CLLD) és a 6. prioritásnál (Társadalmi Befogadást Szolgáló Programok) prioritások támogatottsága megfelelő, de a többi prioritásnál csak hangsúlytalanul vagy egyáltalán nem jelenik meg a célok támogatása. Javasoljuk a többi prioritáshoz tartozó intézkedések átgondolását, hol lehetne beépíteni az emberi egészséghez kapcsolódó célkitűzéseket.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

Ennek az alcsoportnak a támogatottsága igen alacsony, a 4. (Térségi integrált közösségvezérelt fejlesztési programok – CLLD) és 6. prioritásnál (Társadalmi Befogadást Szolgáló Programok) megjelennek, de a többi prioritás intézkedéseinél csak elvétve és hangsúlytalanul jelennek meg.

E2 Társadalmi erőforrás

Ennek az alcsoportnak támogatottsága igen jó, szinte mindegyik prioritás hangsúlyosan építi be az ide tartozó célokat. A (C2.2) Jó példák megjelenítése a közvélemény előtt, (C2.3) A fenntarthatóság szempontjából előnyös magatartásmintákat követő szervezetek (civil, szakmai, egyházi) támogatása (C2.4) A bizalom infrastruktúrájának erősítése, (C2.5) A munkakörülményekkel való elégedettség, örömezővel növelése célok nagyon erős támogatást kaptak.

E3 Természeti erőforrás

Nem erőssége az anyagnak a természeti erőforrások megtartására irányuló célok támogatása, de az 5. prioritásnál találunk olyan intézkedéseket, melyek támogatják ezeket a célkitűzéseket.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

Az 1. 4. és 5. prioritások nagymértékben támogatják az ide sorolható célokat. Leginkább a (C4.6) A foglalkoztatottság növelése és a (C4.2) A helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidék) erősítése célok igen hangsúlyosan szerepelnek az intézkedésekben.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

Az 1. 4. 7. prioritások szintjén megfelelő a célok támogatottsága, kiemelnénk a (C4.8) A korosztályos egyensúly fokozatos visszaállítása célkitűzést, mely hangsúlyosan jelenik meg az anyagban.

Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

Nem releváns.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

Nem releváns.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Ennek az alcsoportnak a támogatottsága rendkívül alacsony, már-már az értékelhetőség határát súrolja. A (C1.13) Halandóság csökkentésében a közép-európai régiós átlaghoz való felzárkózás célkitűzést összesen két intézkedés támogatja, míg a (C1.12) A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése célkitűzés csak egyes intézkedésekben jelenik meg.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

Az előző alcsoporthoz hasonlóan a prioritási tengelyek intézkedései alig tartalmaznak olyan feladatokat, melyek ezeket a célkitűzéseket támogatnák.

E2 Társadalmi erőforrás

A 3. (Regionális közúti elérhetőség és közlekedésbiztonság) 5. (Fenntartható városi közlekedésfejlesztések) és 6. (Technikai segítségnyújtás) prioritások tartalmaznak támogató intézkedéseket, de ennek az erőforrásnak a támogatottsága nem elégséges. A közlekedésfejlesztés egyik fontos célja a társadalmi és gazdasági szereplők közlekedési igényeinek kielégítése oly módon, hogy az a fenntartható fejlődés felé való átmenet követelményeinek is megfeleljen, például közlekedési igények csökkentése, illetve olyan közlekedési módok elterjesztése, mely csökkenti az energiafüggőséget, a légszennyezés mértékét, a zajterhelést és nem utolsósorban hozzájárul a klímaváltozás csökkentéséhez, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás sikerességéhez.

E3 Természeti erőforrás

A prioritási tengelyek intézkedései alig tartalmaznak olyan feladatokat, melyek ezeket a célkitűzéseket támogatnák. Lásd társadalmi erőforrásnál megfogalmazottakat.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

Az 1. (Nemzetközi (TEN-T) közúti elérhetőség javítása) és 2. (Nemzetközi (TEN-T) vasúti és vízi úti elérhetőség javítása) prioritás intézkedési támogatják ezt az erőforrást.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

Egyetlen intézkedésnél azonosítható be ennek az alcsoportnak a támogatottsága.

Összességében megállapítható, hogy a fenntartható fejlődés négy pillére közül **a gazdasági erőforrás megtartására és fejlesztésére irányuló célok támogatása a legerősebb**. Különösen a foglalkoztatottság növelése, mely valamennyi operatív programnál a gazdasági célok közül a legtöbbször jelenik meg. A helyi gazdasági kapcsolatok erősítése és a vállalkozásösztönzés, a zöldgazdaság fejlesztése szintén markánsan jelenik meg az operatív programokban. Leginkább a GINOP, a TOP és a VEKOP intézkedései irányulnak ezen célok elérésére. Legkevésbé a IKOP és a EFOP intézkedéseiben kerül megfogalmazásra a gazdasági erőforrások célrendszerének támogatása.

A társadalmi erőforrások megtartására és fejlesztésére irányuló célok támogatottsága szintén igen jelentős, a bizalom infrastruktúrájának erősítése a közintézményekkel, a közigazgatási rendszerrel szemben kiemelkedő jelentőséggel bír majdnem valamennyi operatív programban, de lehangsúlyosabban a VEKOP és a TOP intézkedéseiben lelhetők fel.

Az **emberi erőforrások** tekintetében a Tudás (E1.2.) alcsoport céljainak támogatottsága a legnagyobb, de még így is messze elmarad az előző két erőforrás támogattságától. A Népeség (E1.1) - a KEHOP és a IKOP intézkedéseiben egyáltalán nem jelennek meg - és az Emberi egészség (E1.3.) - a GINOP és a IKOP alig érintik - szempontok csak elvétve jelennek meg. A KEHOP-ban is elsősorban az embert érő környezeti terhelések csökkentésénél jelennek meg, a krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése cél csak a települési vízellátás és a hulladékgazdálkodás területén fedezhető fel, míg a VP-nál, ahol az egészséges ételkészítés előállítás jelentősen hozzájárulhatna ennek a célnak a megvalósulásához csak gyenge kapcsolat fedezhetünk fel.

A természeti erőforrások megtartására irányuló célok támogatottsága a legalacsonyabb. A KEHOP és VP intézkedései között jelenik meg lehangsúlyosabban ezeknek a céloknak a beépülése, de nem elégséges mértékben, például a KEHOP 1. prioritásának (Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás) csak 3 intézkedése támogatja ezeknek a céloknak a megvalósulását, a többi intézkedésben csak közvetett módon jelenik meg, vagy csak egy kis részterületét befolyásolja pozitívan a természeti erőforrások megtartásának.

2.2. Az NFFS erőforrások szempontjából bizonytalan megítélésű operatív programok és azok prioritásai

Az operatív programok egyes intézkedéseinek jelenlegi kidolgozottsági szintje vagy megfogalmazása nem teszi lehetővé, hogy biztonsággal megállapítható legyen az adott célt erősítő vagy éppen gyengítő hatás, illetve az intézkedésnek a fenntarthatóságra gyakorolt hatásai ellentétesek, így az értékelés biztonsággal nem végezhető el. Az alábbiakban felsoroljuk azokat az NFFS célokat, melyek beépülése az operatív programokba a legnagyobb bizonytalanságot mutatják:

- C3.5 A biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások degradációjának megakadályozása
- C3.6 Az embert érő környezeti terhelés csökkentése
- C3.1 Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése;
- C3.4 Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása
- C3.3 A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása;
- C3.2 Termelési technológiai korlátok vagy termék szabványok érvényesítése;

- C4.1 A lokalizáció és a nemzetközi együttműködés egyensúlya: Vállalkozásoknak kedvező környezet kialakítása – párhuzamosan a külföldi befektetőknek adott különös kedvezmények leépítése;
- C2.2 Jó példák megjelenítése a közvélemény előtt;
- C4.7 Prudens költségvetési gazdálkodás megteremtése
- C4.8 A korosztályos egyensúly fokozatos visszaállítása
- C1.2 Versenyképes munkabérek biztosítása a kritikus elvándorlással rendelkező szakmákban
- C1.12 A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)

E1.1. – E.4.2 Valamennyi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A (C1.2) Versenyképes munkabérek biztosítása a kritikus elvándorlással rendelkező szakmákban támogatása bizonytalan az 1. prioritási tengelynél (Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése), mivel nincsenek nevesítve a kiemelt ágazatok és azok beszállítói.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

Mivel jelenleg nem ismert, hogy a 2. prioritás (Tudásgazdaság fejlesztése) „Stratégiai K+F+I együttműködések és kezdeményezések” intézkedése milyen társadalmi probléma megoldására irányul, jelenleg biztonsággal nem állapítható meg a célkitűzés támogatottsága.

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E3 Természeti erőforrás

Az 1. (Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése) és 2. (Tudásgazdaság fejlesztése) prioritás intézkedéseinek megítélése jelenleg nagy bizonytalanságot mutatnak. A továbbiakban vizsgálni szükséges az ezekhez kapcsolódó intézkedések fenntartható fejlődésre gyakorolt hatásának megjelenítési lehetőségeit. A 6. prioritás „Pénzügyi eszközök hozzáférhetőségének javítása energetikai projekteknél” intézkedés szintén nehezen ítéltető meg, mivel jelenleg még nincs konkretizálva, melyik megújuló erőforrást preferálják, a biomassza hasznosítás miatt nem egyértelmű, akár negatív hatású is lehet a fenntarthatóságra.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

Vidékfejlesztési Program (VP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A (C1.10) A fenntarthatóság értékeinek és gyakorlatának megjelenése az élethosszig tartó tanulás teljes folyamatában célkitűzés támogatottsága nem egyértelmű, mivel az 5C fókuszterület: A megújuló energiaforrások, melléktermékek, hulladékok biogazdálkodásban való felhasználása, nem tér ki arra, hogy a biomassa eltávolítása a szántóföldekről többek között rontja a talaj termőképességét, vízháztartását, stb, ezért nem tekinthető fenntarthatónak. Ezeket az információkat az ehhez a tématerülethez kapcsolódó felsőoktatási és szakképzési tematikákba, a gazdálkodókat segítő szaktanácsadói képzésekbe is be kell építeni, ezzel segítve a fenntarthatóság értékeinek és gyakorlatának megjelenítését az élethosszig tartó tanulás folyamatába.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Szintén az 5C fókuszterület esetében a (C1.12) A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése cél teljesülése bizonytalan, mivel a kisteljesítményű, helyi biomassza-kazánok károsanyag-kibocsátása igen magas, különös tekintettel a biomassa égetésekor keletkező szálló porra (PM10).

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E2 Társadalmi erőforrás

A (C2.2) Jó példák megjelenítése a közvélemény előtt célkitűzés az 5C fókuszterület függvényében szintén bizonytalanságokat vet fel a megítélésében. Ez nagyban csökkenthető lenne, ha a fókuszterület kidolgozása során beépülésre kerülne, hogy szükséges a biomasszával kapcsolatos előnyök és hátrányok megismertetése a társadalommal.

E3 Természeti erőforrás

A 2A fókuszterület: Mezőgazdasági üzemek szerkezetátalakítása, tekintettel a piaci részvételre és a diverzifikációra értékelési bizonytalanság abból ered, hogy jelenleg még nem tudjuk, hogy milyen irányba történik ezeknek az üzemeknek az átalakítása. Amennyiben az ökológia gazdálkodás irányába mozdulnak el, természetesen támogatni fogja a most még kérdéses (C3.3) A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása, (C3.4) Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása és a (C3.5) A biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások degradációjának megakadályozása célkitűzéseket.

Az 5 C fókuszterület a már több helyen is kifejtésre került biomassa hasznosítási arányának növelése miatt több bizonytalanságot is felvet, ezért célszerűnek tartanánk ennek a fókuszterületnek a pontosítását, figyelembe véve az NFFS Természeti erőforrások célkitűzéseit.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

Környezeti- és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E3 Természeti erőforrás

Az 5. prioritás 1. intézkedése „Hálózatra termelő, nem épülethez kötött megújuló energiaforrás alapú zöld-áram-termelés” önmagában egy nagyon progresszív intézkedés, főleg, ha kapcsolt (villamosenergia és hőtermelő) erőműegységekben állítják elő. Azonban az intézkedés leírásából kiderül, hogy a biomaszra hasznosítás tekintetében a lokális, kis kapacitású rendszerek kerülnek támogatásra. A biomasz energetikai felhasználása több szempontból is megkérdőjelezhető, a talaj, a biodiverzitás, a lokális légszennyezés, biztonságos élelmiszertermelés- és ellátás, a költséghatékonyság (szállítási távolság) tekintetében. Ezért célszerűnek gondoljuk az intézkedés átgondolását, elsősorban a biomaszra hasznosítás vonatkozásában.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E4.2. Makrogazdasági egyensúly

A 2. (Települési vízellátás, szennyvízelvezetés és-tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése: támogatott intézkedések) és 3. prioritás (Hulladékgazdálkodással és kármentesítéssel kapcsolatos fejlesztések) tekintetében bizonytalan a (C4.7) Prudens költségvetési gazdálkodás megteremtése cél támogatottsága, mivel jelenleg még nem ismert, hogy milyen mértékű hazai pénzügyi források bevonására lesz szükség.

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A (C1.12) A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése célkitűzésnél merültek fel bizonytalanságok, elsősorban a turisztikai fejlesztések tekintetében, melyeknek ellentétes hatásai lehetnek a fenntarthatóság célkitűzéseit tekintve: a gyógyturizmus és a szelíd (ökoturizmus) elterjesztése kívánatos intézkedések, elősegítik az egészséges életmód, a krónikus, nem fertőző megbetegedések számának csökkentését. Azonban azok a turisztikai attrakciók, melyek a forgalom növekedését, a hulladékok mennyiségének növekedését, a természeti környezet intenzív terhelését, a táji elemek sérülését idézik elő, nem kívánatos, a fenntarthatóságot nem támogató beavatkozások.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E3 Természeti erőforrás

A legtöbb bizonytalanság ennek az erőforrásnak a vizsgálata során került felszínre. Egyrészt az intézkedések jelenlegi kidolgozottsági szintje miatt, másrészt az egészség alcsoportnál megfogalmazott észrevételek miatt.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk bizonytalan megítélésű intézkedést.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

A 2. prioritás (Befektetők és lakosság számára vonzó városi és várostérségi környezet fejlesztése) intézkedéseinek megvalósításához szükséges hazai pénzügyi források jelenleg nem ismertek, ezért bizonytalan a (C4.7) Prudens költségvetési gazdálkodás megteremtése cél támogatottsága.

Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

Az 1. prioritás (Vállalkozások versenyképességének javítása, a foglalkoztatás ösztönzése és a tudásgazdaság fejlesztése) intézkedéseinél találtunk nem egyértelműen megítélhető intézkedéseket a (C1.2) Versenyképes munkabérek biztosítása a kritikus elvándorlással rendelkező szakmákban célkitűzés tekintetében, mivel jelenleg az intézkedések kidolgozottsága nem elég részletes.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E3 Természeti erőforrás

A 4. prioritás (Térségi integrált közösségvezérelt fejlesztési programok – CLLD) vizsgálata során a turisztikai fejlesztések miatt nem egyértelmű a természeti erőforrások célkitűzéseinek támogatottsága. A turisztikai fejlesztéseknek ellentétes hatásai lehetnek a fenntarthatóság célkitűzéseit tekintve: a gyógyturizmus és a szelíd (ökoturizmus) elterjesztése kí-

vánatos intézkedések, elősegítik az egészséges életmód, a krónikus, nem fertőző megbetegedések számának csökkentését. Azonban azok a turisztikai attrakciók, melyek a forgalom növekedését, a hulladékok mennyiségének növekedését, a természeti környezet intenzív terhelését, a táji elemek sérülését idézik elő, nem kívánatos, a fenntarthatóságot nem támogató beavatkozások.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

A 2. (Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése) 3. (Településfejlesztés) és 5. (Közszolgáltatások infrastrukturális háttérének energia-hatékonysági célú fejlesztései, illetve a szolgáltatások minőségének javítása) prioritások intézkedéseinek megvalósításához szükséges hazai pénzügyi források jelenleg nem ismertek, ezért bizonytalan a (C4.7) Prudens költségvetési gazdálkodás megteremtése cél támogatottsága.

Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen bizonytalan megítélésű intézkedést sem.

E3 Természeti erőforrás

Az 1. (Nemzetközi (TEN-T) közúti elérhetőség javítása) a 3. (Regionális közúti elérhetőség és közlekedésbiztonság) és 4. (Elővárosi, regionális vasúti elérhetőség és energiahatékonyság) prioritás intézkedései a fenntarthatóság szempontból bizonytalan megítélésűek. A közlekedésfejlesztés egyik fontos célja a társadalmi és gazdasági szereplők közlekedési igényeinek kielégítése oly módon, hogy az a fenntartható fejlődés felé való átmenet követelményeinek is megfeleljen, például közlekedési igények csökkentése, illetve olyan közlekedési módok elterjesztése, mely csökkenti az energiatartósságot, a légszennyezés mértékét, a zajterhelést és nem utolsósorban hozzájárul a klímaváltozás csökkentéséhez, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás sikerességéhez. Javasoljuk a a NÉS-2 (jelenleg az OGY elfogadására vár) céljaival és intézkedéseivel való összhang megteremtését, különös tekintettel a HDU-ra (Hazai Dekarbonizációs Útiterv).

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

Az értékelés bizonytalanossága a (C4.1) A lokalizáció és a nemzetközi együttműködés egyensúlya: vállalkozásoknak kedvező környezet kialakítása – párhuzamosan a külföldi befektetőknek adott különös kedvezmények leépítése célkitűzés tekintetében merült fel, mivel jelenleg nem ismert, hogy az infrastrukturális fejlesztések hazai vagy külföldi vállalkozások bevonásával fog történni.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

Az értékelés bizonytalansága a (C4.7) Prudens költségvetési gazdálkodás megteremtése célkitűzés tekintetében merült fel, mivel jelenleg nem ismert az intézkedések megvalósításához szükséges hazai pénzügyi források mértéke.

A felsorolásból egyértelműen kiolvasható, hogy a **legnagyobb bizonytalanságot a természeti erőforrások megóvása jelenti**. A természeti tőkéhez kapcsolódó valamennyi cél elérésében bizonytalanság fedezhető fel. A továbbiakban célszerűnek látjuk kétfelé bontani az értékelést, annak megfelelően, hogy mi okozza a bizonytalanságot, hozzárendelve egy-egy példát az egyes operatív programokból:

- Az intézkedések jelenlegi kidolgozottsági szintje vagy megfogalmazása.
Példa: A GINOP 1. prioritásának (Vállalkozások versenyképességének javítása és foglalkoztatásának ösztönzése) 2. 3. és 4. intézkedése nem pontosítja a feladatokat. Ugyan ez mondható el a 2. prioritásról (Tudásgazdaság fejlesztése). Amennyiben a K+F+I tevékenység a természeti erőforrások felhasználásának mérséklését (C.3.1), esetleg az embert érő környezeti terhelések csökkentését (C3.6) eredményezi az intézkedés nagy valószínűséggel támogatni fogja a fenntarthatóság felé való átmenetet. A 6. prioritás 4. intézkedésénél (Pénzügyi eszközök hozzáférhetőségének javítása energetikai projekteknél) szintén bizonytalan a megítélés, mivel nincs konkretizálva melyik megújuló energiaforrást preferálják, a biomassza hasznosítás miatt nem egyértelmű, akár negatív hatású is lehet az intézkedés hatása a fenntarthatóságra.
- Az intézkedésnek ellentétes hatásai vagy kioltják egymást vagy további pontosítás szükséges az értékelési bizonytalanság megszüntetésére
Példa: Vidékfejlesztési OP 5. prioritás 5C fókuszterülete (A megújuló energiaforrások, melléktermékek, hulladékok biogazdálkodásban való felhasználása) a biomassza hasznosítási arányának növelését, helyi kisteljesítményű kazánokban való hasznosítását tűzi ki célul, ami önmagában pozitív kezdeményezés, de több problémát is felvet:
Amennyiben a biomassza hasznosításával földgázt váltunk ki akkor előnyös, mivel érvényesítjük a természeti erőforrások felhasználási korlátokat (C3.1.), de a biomassza feltételes megújuló energiaforrás, nemcsak a talaj szánforgalmából fog hiányozni, de kockázatot jelent a biztonságos élelmiszerellátás, élelmiszerlánc is. A biomassza eltávolítása a szántóföldekről rontja a talaj termőképességét, vízháztartását, stb, ezért nem támogatja a biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma szolgáltatások degradációjának megakadályozását (C3.5). A biomassza nem tekinthető környezetbarát hőtermelési módnak ebben a léptékben, az igényelt fűtőanyag termelési-ellátási körülményei miatt. A kisteljesítményű, helyi biomassza-kazánok károsanyag-kibocsátása magasabb, mint a jelenlegi gázturbináké és mivel a pontos tervek nem ismertek, így nehéz megítélni, hogyan a biomassza égetésekor keletkező szálló por (PM10) – ami igen jelentős egészségügyi kockázat – kiszűrése milyen mértékben és módon fog megtörténni, ezáltal a helyi légszennyezés növekedhet, gyengítve a krónikus, nem fertőző megbetegedések számának csökkentésére irányuló célkitűzést (C.1.12).
Az intézkedés nem irányul arra, hogy a biomasszával kapcsolatos előnyöket és hátrányokat megismerttetése a helyi közösségekkel, a szubszidiaritás elvét betartva, megadva a lehetőséget, hogy a helyi fejlesztésekben érdemben részt tudjanak venni, így gyengítve a jó példák megjelenítése a közvélemény előtt (C2.2) célkitűzést.

Az operatív programok közül az Emberi Erőforrás Fejlesztési OP egyetlen intézkedése sem kapott a vizsgált célok tekintetében bizonytalan, kockázatot jelentő értékelést, míg a többi operatív program néhány intézkedése nem volt egyértelműen megítélhető.

2.3. Az NFFS erőforrásokat nem támogató operatív programok és azok prioritásai

A vizsgált operatív programok az alábbi NFFS célokat gyengítik leginkább:

- C3.1 Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése
- C3.6 Az embert érő környezeti terhelés csökkentése
- C3.4 Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása
- C3.5 A biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások degradációjának megakadályozása
- C1.12 A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése
- C1.5 Az idős emberek társadalmi együttműködésben való szerepe lehetőségének biztosítása
- C1.7 Az oktatásban töltött idő növelése

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E3 Természeti erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

Az 5. prioritáshoz (Foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése) tartozó „Fiatalok (15-24 évesek) munkaerő-piaci integrációja” intézkedésnek van kockázata a (C1.7) Az oktatásban töltött idő növelése és (C1.8) Az oktatási rendszer selektivitásának csökkentése fenntarthatósági célkitűzések teljesülésével szemben.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E3 Természeti erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

Vidékfejlesztési Program (VP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E3 Természeti erőforrás

A 2. prioritásnak, a termelés versenyképessége erősítésének lehetnek olyan módjai, melyek (C3.1) Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése fenntarthatósági céllal elmentések. Ugyanígy sérülhet a (C3.4) Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása célkitűzés. Tekintettel az erősödő környezeti kihívásokra (aszályok, árvizek) nagyobb hangsúlyt kaphatnának a használati mód váltásokat támogató intézkedések, ennek hiányában gynegül az esélye a (C3.5) A biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások degradációjának megakadályozása fenntarthatósági cél teljesülésének.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

Környezeti- és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E3 Természeti erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E4.2. Makrogazdasági egyensúly

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Az 1. prioritás (Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében) „Térségi szintű integrált, foglalkoztatás-orientált gazdaságfejlesztés” intézkedése nem támogatja a (C1.12) A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése célkitűzést a nagy valószínűséggel bekövetkező megnövekvő közlekedési, szállítási, beruházási igények miatt.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E3 Természeti erőforrás

Az 1. prioritás (Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében) „Térségi szintű integrált, foglalkoztatás-orientált gazdaságfejlesztés” intézkedése nem támogatja az (C3.6) Az embert érő környezeti terhelés csökkentése, (C3.3) A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása, (C3.1) Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése célkitűzéseket.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna

Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E3 Természeti erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Az 1. prioritás (Nemzetközi (TEN-T) közúti elérhetőség javítása) intézkedései nem támogatják a (C1.12) A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése, (C1.13) Halandóság csökkentésében a közép-európai régiós átlaghoz való felzárkózás célkitűzéseket.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E2 Társadalmi erőforrás

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E3 Természeti erőforrás

Az 1. prioritás (Nemzetközi (TEN-T) közúti elérhetőség javítása) és az 5. prioritás (Fenntartható városi közlekedésfejlesztések) intézkedései nem támogatják a (C3.1) Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése, (C3.4) Környezetkímélő technológiák és földhasználati módok támogatása, (C3.5) A biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások degradációjának megakadályozása és (C3.6) Az embert érő környezeti terhelés csökkentése célkitűzéseket.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

A prioritási tengelyek vizsgálata során nem találtunk egyetlen intézkedést sem, mely gyengítené vagy az adott NFFS cél ellen hatna.

A fenti felsorolásból megállapítható, hogy **a természeti erőforrás és az emberi erőforrás – elsősorban az emberi egészség - célkitűzéseinek gyengítése jelenik meg az operatív programokban.** Mivel az operatív programok véglegesítése még nem történt meg, célszerű lenne az érintett operatív programokat és intézkedéseket újra átgondolni, mert ezek fenntarthatósági teljesítménye javítható csupán azzal, hogy a hangsúlyokat, prioritásokat a fenntarthatóság felé való átmenet irányába helyezik át. Ehhez nyújt segítséget a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia.

Összességében megállapítható, hogy az operatív programok tervezett intézkedései közül csak néhány esetben azonosítható be egyértelműen a fenntartható fejlődés hazai célkitűzéseinek gyengítése.

2.4. NFFS erőforrások alcsoportjai, melyek nem jelennek meg az operatív programokban

Természetesen nem feladata mindegyik Operatív Programnak minden fenntarthatósági cél teljesítéséhez való hozzájárulás. Az OP-k összessége támogathatja a fenntarthatósági célok komplex rendszerét.

Erénye az Operatív Programoknak, hogy azok összessége valamilyen mértékben – az alábbi egy kivétellel – az összes fenntarthatósági célkitűzést érinti. Hiányossága viszont az OP-knek, hogy a nemzeti erőforrás típusok gyarapodását nem kiegyensúlyozottan szolgálják az intézkedések. Az OP-k áttekintése után erre vonatkozóan értékelő megállapítást is teszünk.

Az egyetlen olyan NFFS cél, melyet egyetlen operatív program sem érintett az Emberi erőforrás népesség alcsoportjának a (C1.4) Bevándorlási politika kialakítása célkitűzése. Erről a

fenntarthatósági célról azonban talán megállapítható, hogy nehezen lenne illeszthető az EU 11 tematikus célkitűzése körébe.

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A (C1.4) Bevándorlási politika kialakítása az egyetlen olyan cél, amelyik nem jelenik meg egyik intézkedésben sem.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

Csak elvétve találunk olyan intézkedést, mely valamilyen mértékben ne érintené a tudáshoz kapcsolódó NFFS célokat.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A 3. prioritás: Infrastrukturális beruházások a gyarapodó tudástőke érdekében, az 5. prioritás: Jó állam és a 6. prioritás: Helyi stratégiák végrehajtása, társadalmi innováció és transznacionális együttműködések semmilyen módon nem érintik az NFFS egészséghez kapcsolódó céljait.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

Ez az NFFS cél az EFOP mindegyik intézkedésénél érintve van.

E2 Társadalmi erőforrás

Ez az NFFS cél az EFOP mindegyik intézkedésénél érintve van.

E3 Természeti erőforrás

A (C3.1) Természeti erőforrás felhasználási korlátok érvényesítése, a (C3.3) A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása és a (C3.5) A biodiverzitás, a talaj termőképessége, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások degradációjának megakadályozása NFFS célok egyáltalán nem jelennek meg ebben az operatív programban. A másik három Természeti erőforrásra vonatkozó NFFS cél is nagyon elvétve jelenik meg a prioritásokban. A 3. prioritás: Infrastrukturális beruházások a gyarapodó tudástőke érdekében, a 4. prioritás: Gyarapodó tudástőke, az 5. prioritás: Jó állam és a 6. prioritás: Helyi stratégiák végrehajtása, társadalmi innováció és transznacionális együttműködések intézkedései egyáltalán nem érintenek természeti erőforrásra vonatkozó NFFS célokat.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A (C4.1) A lokalizáció és a nemzetközi együttműködés egyensúlya: Vállalkozásoknak kedvező környezet kialakítása – párhuzamosan a külföldi befektetőknek adott különös kedvezmények leépítése és a (C4.3) A bizalom infrastruktúrájának megerősítése a gazdaságban NFFS célok egyáltalán nem jelennek meg ebben az Operatív Programban.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

C4.7 Prudens költségvetési gazdálkodás megteremtése NFFS cél egyáltalán nem jelenik meg ebben az Operatív Programban. A 3. prioritás: Infrastrukturális beruházások a gyarapodó tudástőke érdekében, a 4. prioritás: Gyarapodó tudástőke, az 5. prioritás: Jó állam és a 6. prioritás: Helyi stratégiák végrehajtása, társadalmi innováció és transznacionális együttműködések intézkedései egyáltalán nem érintenek makrogazdasági egyensúlyra vonatkozó NFFS célokat.

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

C1.3 A népesség-fogyás lelassítása, a C1.4 Bevándorlási politika, kialakítása és a C1.5 Az idős emberek társadalmi együttműködésben való szerepe lehetőségének biztosítása olyan

célok, amelyek nem jelennek meg egyik intézkedésben sem. Az operatív program intézkedéseinek egy negyede egyáltalán nem foglalkozik az NFFS népszerűsége vonatkozó céljaival.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

Ez az NFFS alcsoport az GINOP mindegyik intézkedésénél érintve van.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Az egészségre vonatkozó három NFFS cél közül egyedül a Természeti és kulturális erőforrások megőrzése, az örökségi helyszínek hasznosításán és az energiahatékonyság növelésén keresztül prioritás első két intézkedése érinti, és egyben támogatja a második, a C1.12 A krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése NFFS célkitűzést. Az összes többi prioritás és intézkedés egyáltalán nem érinti egyik NFFS egészségre vonatkozó célkitűzését sem.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A Természeti és kulturális erőforrások megőrzése, az örökségi helyszínek hasznosításán és az energiahatékonyság növelésén keresztül prioritás kivételével a többi prioritás érinti ezt az NFFS célkitűzést.

E2 Társadalmi erőforrás

Ez az NFFS erőforrás az GINOP mindegyik intézkedésénél érintve van. C2.6 A múlt örökségének ápolása, az identitás megerősítése NFFS célt viszont csak a Természeti és kulturális erőforrások megőrzése, az örökségi helyszínek hasznosításán és az energiahatékonyság növelésén keresztül prioritás első két intézkedése érinti.

E3 Természeti erőforrás

Ez az NFFS erőforrás az GINOP által két prioritás (Infokommunikációs fejlesztések és a Foglalkoztatás ösztönzése és a vállalati alkalmazkodóképesség fejlesztése) kivételével érintve van.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A Gazdasági tőke a GINOP minden prioritása által érintett.

E4.2. Makrogazdasági egyensúly

A makrogazdasági egyensúlyt a GINOP minden prioritása érinti.

Vidékfejlesztési Program (VP)

E1.1. Népszerűség (Emberi erőforrás)

A C1.4 Bevándorlási politika kialakítása az egyetlen olyan cél, amelyik nem jelenik meg egyik intézkedésben sem. A 4. prioritás: Mezőgazdasági és erdészeti ökoszisztémák állapotának megőrzése, helyreállítása és az 5. prioritás: Erőforrás hatékonyság, karbonszegény gazdaság, éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenálló mezőgazdaság, élelmiszeripar és erdészet egyáltalán nem foglalkozik népszerűsége vonatkozó NFFS célkitűzéssel.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

Az NFFS Tudás alcsoportjának célkitűzéseivel minden VOP prioritás foglalkozik.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

C1.11 Egészségtudatos magatartásminták kialakítása NFFS célkitűzéssel egyik VOP prioritás sem foglalkozik, de az egészség alcsoport másik két célkitűzését is csak ritkán érinti.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A 4. prioritás: Mezőgazdasági és erdészeti ökoszisztémák állapotának megőrzése, helyreállítása egyáltalán nem érinti a szegénység témakörét. Az 5. prioritás: Erőforrás hatékonyság, karbonszegény gazdaság, éghajlatváltozás hatásaival szemben ellenálló mezőgazdaság, élelmiszeripar és erdészet is csak az 5E Fókuszterületében: A szén megőrzésének és megkötésének előmozdítása mezőgazdaságban és az erdészetben érinti. A többi prioritás foglalkozik a szegénység kérdéskörével.

E2 Társadalmi erőforrás

Az NFFS Társadalmi erőforrás célkitűzéseivel minden VOP prioritás foglalkozik.

E3 Természeti erőforrás

Az NFFS Természeti erőforrás célkitűzéseivel minden VOP prioritás foglalkozik.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A 3. prioritás: Élelmiszerláncok szervezése, mezőgazdasági termékek feldolgozása, értékesítése, állatjólét 3B Fókuszterületének: Kockázatkezelés a mezőgazdasági üzemekben kivételével az NFFS Gazdasági tőke célkitűzéseivel minden VOP prioritás foglalkozik.

E4.2. Makrogazdasági egyensúly

A 3. prioritás: Élelmiszerláncok szervezése, mezőgazdasági termékek feldolgozása, értékesítése, állatjólét 3B Fókuszterületének: Kockázatkezelés a mezőgazdasági üzemekben kivételével az NFFS Makrogazdasági egyensúly célkitűzéseivel minden VOP prioritás foglalkozik.

Környezeti- és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

Az NFFS népeségre vonatkozó célkitűzései egyik KEHOP prioritásban sem jelennek meg.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A Tudás alcsoport C1.7 Az oktatásban töltött idő növelése és a C1.8 Az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentésére vonatkozó NFFS célkitűzések egyik KEHOP prioritásban sem jelennek meg.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

C1.11 Egészségtudatos magatartásminták kialakítása célkitűzés egyik KEHOP prioritásban sem jelenik meg. Az 1.(Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás), a 4.(Települési vízellátás, szennyvízelvezetés és-tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése: támogatott intézkedések), a 6. (Az energiahatékonyság növelését és a megújuló energiaforrások használatát ösztönző pénzügyi eszközök) és a 7. (Technikai segítségnyújtás) prioritások egyáltalán nem érintik az egészségre vonatkozó célkitűzéseket.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A szegénység második célkitűzése, a C2.1 Társadalmi szerkezet átrendeződése egyáltalán nem jelenik meg egyik KEHOP prioritásban sem.

E2 Társadalmi erőforrás

A KEHOP legtöbb prioritása érinti. A Települési vízellátás, szennyvízelvezetés és-tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése prioritásban a Társadalmi erőforrás célkitűzéseinek csak egyike jelenik meg egy helyen és csak nagyon közvetett módon. A prioritás többi célkitűzés nem érinti egyáltalán.

E3 Természeti erőforrás

A 2. prioritás (Települési vízellátás, szennyvízelvezetés és-tisztítás, szennyvízkezelés fejlesztése: támogatott intézkedések) első intézkedése kivételével (Projekt előkészítés) minden prioritás érinti a természeti erőforrás NFFS célkitűzéseit.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A védett illetve közösségi jelentőségű természeti értékek és területek természet-védelmi helyzetének és állapotának javítása intézkedés kivételével a gazdasági tőke célkitűzéseit minden KEHOP prioritás érinti.

E4.2. Makrogazdasági egyensúly

A védett illetve közösségi jelentőségű természeti értékek és területek természet-védelmi helyzetének és állapotának javítása intézkedés kivételével a Makrogazdasági egyensúly célkitűzéseit minden KEHOP prioritás érinti.

A 6. - Az energiahatékonyság növelését és a megújuló energiaforrások használatát ösztönző pénzügyi eszközök prioritásnál nem állapítható meg- valószínűleg az intézkedé-

sek összetettsége miatt-, hogy érinteni fogja-e az NFFS célkitűzéseit. Javasoljuk, hogy a részletes kidolgozásnál kapjon nagy hangsúlyt az NFFS célrendszerének figyelembevétele.

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A C1.4 Bevándorlási politika kialakítása az egyetlen olyan cél, amelyik nem jelenik meg egyik intézkedésben sem. Az Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken és a Technikai segítségnyújtás prioritásokban egyik Népeség NFFS célkitűzés sem jelenik meg. A többi prioritásban elő-elő fordul egy-egy célkitűzés érintése.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A Technikai segítségnyújtás prioritás kivételével az összes többi prioritás érinti valamelyik Tudás NFFS célkitűzést.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A Technikai segítségnyújtás prioritás kivételével az összes többi prioritás érinti valamelyik Egészség NFFS célkitűzést.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A 2 (Befektetők és lakosság számára vonzó városi és várostérségi környezet fejlesztése, megújítása), a 3. (Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken) és a 7. (Technikai segítségnyújtás) prioritás kivételével a többi TEKOP prioritásban megjelennek az Egészség NFFS célkitűzései.

E2 Társadalmi erőforrás

A társadalmi erőforrás célkitűzései a TEKOP minden prioritásában megjelennek.

E3 Természeti erőforrás

Természeti erőforrás célkitűzéseit egyáltalán nem érinti a 6. (Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi befogadás és foglalkoztatás-ösztönzés), a 7. (Technikai segítségnyújtás), és az 1. (Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében) prioritás Megyei alternatív befektetés- és beruházás ösztönzés, projekt-előkészítés, marketing intézkedése, de a 4. prioritáson belül (A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése) is csak az Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése intézkedés alatt kerül csak említésre. A többi prioritásban megtalálható ez az NFFS célkitűzés.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

A Technikai segítségnyújtás prioritás kivételével a többi prioritás érinti a gazdasági tőke NFFS célkitűzéseit.

E4.2. Makrogazdasági egyensúly

A Technikai segítségnyújtás prioritás kivételével a többi prioritás érinti a Makrogazdasági egyensúly NFFS célkitűzéseit.

Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A C1.4 Bevándorlási politika kialakítása az egyetlen olyan cél, amelyik nem jelenik meg egyik intézkedésben sem. Ezen kívül nem érinti a Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése és a Technikai segítségnyújtás prioritás egyik népeség NFFS célkitűzést sem.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A tudás NFFS célkitűzéseit egyáltalán nem érinti a Technikai segítségnyújtás prioritás, és csak nagyon áttételesen jelenik meg egy célkitűzés esetében a Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése prioritásban.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

A Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése és a Technikai segítségnyújtás prioritás egyik egészség NFFS célkitűzést sem érinti. A többi TEKOP prioritásban megjelennek – ha nem is minden intézkedésben – az egészségre vonatkozó NFFS célkitűzések.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése és a Technikai segítségnyújtás prioritás egyik szegénység NFFS célkitűzést sem érinti. A többi TEKOP prioritásban megjelennek – ha nem is minden intézkedésben – a szegénységre vonatkozó NFFS célkitűzések.

E2 Társadalmi erőforrás

Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése prioritás kivételével mindegyik VEKOP prioritás érinti a Társadalmi erőforrás célkitűzéseit.

E3 Természeti erőforrás

A természeti erőforrásra vonatkozó célkitűzések közül a C3.3 A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazása egyáltalán nem jelenik meg egyik VEKOP prioritásban sem. A legtöbb prioritás egyáltalán nem érinti egyik természeti erőforrás célkitűzést sem, és amelyik érinti, az is csak egyszer-egyszer említi egyet-egyét.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

6. prioritás: Társadalmi Befogadást Szolgáló Programok és a 8. prioritás: Technikai segítségnyújtás kivételével mindegyik VEKOP prioritás érinti a gazdasági tőke célkitűzéseit.

E4.2. Makrogazdasági egyensúly

A 8. prioritás: Technikai segítségnyújtás kivételével mindegyik VEKOP prioritás érinti a Makrogazdasági egyensúly célkitűzéseit

Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP)

E1.1. Népeség (Emberi erőforrás)

A vizsgált fókuszterületek egyike sem veszi figyelembe az ehhez az alcsoportoz tartozó NFFS célkitűzéseket. Javasoljuk kiegészíteni ezeket a fókuszpontokat az NFFS célkitűzéseivel.

E1.2. Tudás (Emberi erőforrás)

A vizsgált fókuszterületek egyike sem veszi figyelembe az ehhez az alcsoportoz tartozó NFFS célkitűzéseket. Javasoljuk kiegészíteni ezeket a fókuszpontokat az NFFS célkitűzéseivel.

E1.3. Egészség (Emberi erőforrás)

Az Egészség alcsoport C1.11 Egészségtudatos magatartásminták kialakítása célkitűzése egyáltalán nem jelenik meg az IKOP prioritásai között, a másik két célkitűzést is csak egyszer-egyszer érinti az OP.

E1.4. Szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió (Emberi erőforrás)

A szegénység alcsoport második célkitűzését, a C2.1 Társadalmi szerkezet átrendeződését egyik IKOP prioritás sem érinti. Csak a 2. (Nemzetközi (TEN-T) vasúti és vízi úti elérhetőség javítása prioritástengely) és a 4. (Elővárosi, regionális vasúti elérhetőség és energiahatékonyság) prioritásban jelenik meg egy-egy intézkedésben a C1.14 Szolidáris társadalom célkitűzés.

E2 Társadalmi erőforrás

A C2.6 A múlt örökségének ápolása, az identitás megerősítése NFFS célkitűzést egyik prioritás sem érinti. A Nemzetközi (TEN-T) vasúti és vízi úti elérhetőség javítása prioritástengely és az Elővárosi, regionális vasúti elérhetőség és energiahatékonyság prioritás egyáltalán nem érintik egyik Társadalmi erőforrás célkitűzést sem.

E3 Természeti erőforrás

A természeti erőforrás C3.3 A természeti erőforrások használatának megfelelő beárazásának érintettsége csak egyszer jelentkezik, akkor is kérdéses hatása. A többi prioritásban egyáltalán nem jelenik meg ez az NFFS célkitűzés. A többi prioritás is csak ímmel-ámmal veszi figyelembe az NFFS természeti erőforrás célkitűzéseit.

E4.1 Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás (Gazdasági tőke)

C4.1 A lokalizáció és a nemzetközi együttműködés egyensúlya: Vállalkozásoknak kedvező környezet kialakítása – párhuzamosan a külföldi befektetőknek adott különös kedvezmények leépítése és a C4.5 Az innovációs ráfordítások növelése prioritások nem érintik a gazdasági tőke NFFS célkitűzéseit. Az 5. (Fenntartható városi közlekedésfejlesztések) és a 6. (Technikai segítségnyújtás) prioritások egy Gazdasági tőke célkitűzést sem érintenek.

E4.2. (Makrogazdasági egyensúly)

Az 1. prioritástengely TEN-T közúti törzshálózat fejlesztése intézkedésén kívül egyik prioritási tengely sem érinti a makrogazdasági egyensúly NFFS célkitűzéseit. Ha mégis felmerül kérdéses érintettség, az is csak a C4.8 A korosztályos egyensúly fokozatos visszaállítása célkitűzést érinti.

A fenti felsorolásból megállapítható, hogy **az emberi erőforrás népesség al csoportja és a természeti erőforrás célkitűzéseinek érintettsége hiányzik leginkább az operatív programokból.** Mivel az operatív programok véglegesítése még nem történt meg, célszerű lenne az érintett operatív programokat és intézkedéseket újra átgondolni, mert ezek fenntarthatósági teljesítménye javítható csupán azzal, hogy a hangsúlyokat, prioritásokat a fenntarthatóság felé való átmenet irányába helyezik át. Ehhez nyújt segítséget a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia.

Összességében megállapítható, hogy az operatív programok tervezett intézkedései közül csak néhány esetben azonosítható be egyértelműen a fenntartható fejlődés hazai célkitűzéseinek érintettsége. Legnagyobb hangsúlyt az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program, a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program és a Vidékfejlesztési Operatív Program fektetett az NFFS célkitűzések integrálására. Legkevésbé a Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program és a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program érinti az NFFS célkitűzéseit. Azok az operatív programok, amelyek „pénzügyi eszközök”-re vonatkozó intézkedéseket fogalmaztak meg, nehezebben értékelhetők, így gyakrabban kerültek az érintetlenség csoportba. Ezeknél az intézkedéseknél ugyanis nem derül ki pontosan, hogy mire, milyen beruházások támogatására fordítják majd és milyen értékelés mentén döntenek a finanszírozhatóság mellett. Ilyen például a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program energiahatékonyság növelését és a megújuló energiaforrások használatát ösztönző pénzügyi eszközök prioritás és a Versenyképes Középmagyarország Operatív Program Pénzügyi eszközök és szolgáltatások fejlesztése prioritás.